MICROFILMED BY

NEHRU MEMORIAL MUSEUM AND LIBRARY

NEW DELHI

MICROFILMED

AT

K. H. I GHATAPRABHA

ROLL NO 17

PAPERS OF LATE DR. N. S. HARDIKAR

FILE NO. 92 PAGE NO 1

1960 - 1974

S.P.A 18.7.84
J.K.J

प्रकाशभाई ह. तीक्षट.
कार्यवाह, काँग्रेस सेवादल
नाशिक
"वसंतस्मृति",
नाशिक रोड.

काँग्रेस सेवादल-नाशिक ० दिनांक

→ अहवाल पत्र ←

आदरणीय, डॉ० हर्डीकरजी- संस्थापक काँग्रेस सेवादल.
श्री० इनामदारजी - संघटक - अखिल भारत काँ० सेवादल
गुरुवर्य श्री० सुलेमानखाँ पठाण, दलपति, म० काँ० सेवादल
आजीवन श्री० पाँडुशेठ पाटील, जिल्हाध्यक्ष नाशिक.
जिल्हाधिकारी श्री. द. रा. दिक्षीत - माजिस्ट्रेट, काँग्रेस सेवादल

आमच्या नाशिक शहरांत काँग्रेस सेवादलाच्या कार्यांत जी शिथिलता आलेली होती. ती नष्ट करण्याचे आणि सेवादलाच्या कार्यास भूत स्वरूप आणण्याचे आजपर्यंत पुष्कळांनी प्रयत्न केले. तदनुसार मी सुद्धां मला मिळालेल्या सहकाऱ्यांच्या सहकार्याने येथे तीन महिने झाले सेवादल सुरू केले असून चालवीत आहे. नाशिकमधील सेवादलरूपी जो वेल आहे तो जरी अधून मधून सुप्त होत असला तरी तो जिवंत राहो आहे. सेवादल भावना लहान मोठ्या मुलांमुलींच्या हृदयांत अंतर्मुख करित्याचे करण आहे. भावनेचा कधीही अन्त होत नसतो.

दिनांक १८ डिसेंबर १९६२ रोजी मी (प्रकाशभाई) काँग्रेस भुवनाजवळील पटांगणात सेवादल केंद्र सुरू केले. आणि "आई आले" हे समजल्यावर लहान मोठी मुले मुली रोज सेवादलांत येऊ लागली. परिस्थिती अति विकट होती. स्वतःच्या परीक्षा जवळ येऊन ठेपल्या असतांना सेवादल सुरू केल्यापासून कोणी सुपरव्हायझर अथवा जबाबदार लोकांकडून विद्यार्थ्यांनी मिळाल्याने काही मुले अतिशय त्रास देत - रोज टमाटी, बटाटी, सडकी कुजकी वांगी, भाजी, रबडे, वाद, दगडसुद्धा इतकेच नव्हे तर पान खाऊन अंगावर थुंकण्याचे सुद्धा प्रकार केले परंतु अशा प्रकारचे सर्व त्रास सहन करूनही सेवादल आजतागायत यशस्वीरित्या चालू आहे.

सेवादल पदाधिकाऱ्यांकडून न मिळणारे सहकार्य आणि त्यांचेकडून वेळोवेळी केले जाणारे अपमान सहन करणे हा एक अतिशय विकट प्रसंग होता. वरील मुद्दे कोलेल्या त्रासाकडे लक्ष देऊन जिल्हा पदाधिकाऱ्यांकडे तक्रारी करावयाचे दोन तीन वेळा श्री. खोचे गुरुजींनी व जिल्हाधिकारी श्री दिक्षीत आणि होते. त्यांनी त्रास देणाऱ्यांना समजावणीच्या भाषेतून कधी दम देऊन पाहिले परंतु त्यांच्या या प्रयत्नांस अथवा आमच्या सहनशीलतेस अजूनपावेतो पूर्णपणे यश आले नाही परंतु थोडाफार त्रास

प्रकाशभाई इ. तीवट.
कार्यवाह काँग्रेस सेवादल
(नाशिक)
८८९ "वसंतुरंग",
नाशिक शहर.

1

काँग्रेस सेवादल-नाशिक ० दिनांक

→ अहवाल पत्र ←

आदरणीय, गुं० हर्डीकरजी - संस्थापक काँग्रेस सेवादल.
श्री० इनामदारजी - संघटक - अखिल भारत काँ० सेवादल
गुरुवर्य श्री० सुलेमानखाँ पठाण, दलपति, अ० का० सेवादल
आमदार श्री० पाँडव धर्मा पाटील जिल्हाधिकारी नाशिक.
जिल्हाधिकारी श्री. द. रा. देशमुख - नाशिक, काँग्रेस सेवादल

आमच्या नाशिक शहरांत काँग्रेस सेवादलाच्या कार्यांत जी शिथिलता आलेली होती. ती नष्ट करण्याचे आणि सेवादलाच्या कार्यास मूळ स्वरूप आणण्याचे आजपर्यंत पुष्कळांनी प्रयत्न केले. त्यानुसार मी सुद्धां माझ्या मित्रांतील सहकाऱ्यांच्या सहकार्याने येथे तीन महिने झाले सेवादल सुरू केले असून चालविंत आहे. नाशिकमधील सेवादल रूपी जो ज्वर आहे तो जरी अधून मधून मुळ होत असला तरी तो जिवंत ज्वर आहे. सेवादल आजचा लहान मोठ्या मुलांमुलींच्या हृदयांत आपुलकी व जिव्हाळा उत्पन्न करून आहे. आजचा कधीही अन्त होत नसतो.

दिनांक २७ डिसेंबर १९६२ रोजी मी (प्रकाशभाई) काँग्रेस भुवनाजवळील पटांगणात सेवादल केंद्र सुरू केले. आणि आई आले हे समजल्यावर लहान मोठी मुले मुली रोज सेवादलांत येऊ लागली. परिस्थिती अति विकट होती. सर्वांच्या परीक्षा जवळ येऊन ठेपल्या असतांना सेवादल सुरू केले. सेवादल सुरू केल्यापासून कांही खुद्द त्यापैकी अथवा जनसंघीय लोकांकडून विघ्नसंतोषी मित्रांनी कांही मुले अतिशय त्रास देत - रोज टमाटे, बटाटे, सडकी कुजकी वांगी, भाजी, रबडे, वादे, दगडसुद्धा इतकेच नव्हे तर पान खाऊन अंगावर थुंकण्याचे सुद्धा प्रकार केले परंतु अशा प्रकारचे सर्व त्रास सहन करूनही सेवादल आजतागायत यशस्वीरित्या चालू आहे.

सेवादल पदाधिकाऱ्यांकडून न मिळणारे सहकार्य आणि त्यांचे कडून वेळी अवेळी केले जाणारे अपमान सहन करणे हा एक अतिशय विकट प्रसंग होता. वरिष्ठ नमूद केलेल्या त्रासाकडे लक्ष देऊन जिल्हा पदाधिकाऱ्यांकडे तक्रारी करावयाचा दोन तीन वेळा श्री. स्वतः गुरुजी व जिल्हाधिकारी श्री. दिक्षित आले होते. त्यांनी त्रास देणाऱ्यांना समजावणीच्या भाषेतच कधी दम देऊन पाहिले परंतु त्यांच्या या प्रयत्नांस अद्याप आमच्या सेवा शिबिरांस अजून पावेतो पुर्णपणे यश आले नाही परंतु ओंकार जाल

कमी भाक झाल्या. कारण आम्ही सेवादल पंढरपूरात चालवायचे सोडून देऊन कोणी
भुलणांत झुरू केले. पंढरपूरवर केंद्र चालू असतांनाच एक नवीन पद्धत सुरू केली
होती. प्रार्थना संमेलनात आणि घोषणा द्यावयाच्या आधी रोज एका मुलाने व मुलीने
संपूर्ण दिवसभरात सांगावे कोणते एक काम सर्वांसमोर राबविण्याचे. साडेसात मुला-
मुलींनी पुढे येऊन वेगवेगळी सुधा जेवढी आपण केलेल्या कामाची माहिती सांगे तेवढ्यावरच आम्हांतिरिक्त अंकन दिले. कुणी सांगे, आज मी
दोनका एका उपवास केला, आईने काम केल्यामुळे - आंघोळीस पाणी - धुणे धुण्यांत
मदत केली, चूल्हि पेटवणे आजीवर पडले तो केकीने स्वतः उठून योग्य
दिशेनी टाकले, रस्त्यात पडलेला दगड बाजूस केला तर कुणी सांगे, आज मी
एका आंधळ्यास रस्ता ओलांडण्यास मदत केली तर कुणी सांगे, आज मी
- शाळेत जाण्यापूर्वी पैसे जमवे नीट संरक्षण निधीसाठी दिले - या आणि असा
अनेक गोष्टी आपल्यातीलच एका लहानशा मुलीच्या अथवा मुलाच्या तोंडून ऐकून
ऐकणाऱ्यांच्याही अंगावर सांगणाऱ्यांस सुधा आनंद वाटे. सेवादलाचे या प्रकारे
चालणारे काम पाहून असंतांना रोडावून मुलांच्याकडून होणारा शोषण थांबला. अशारीतीने
केंद्रावरून केंद्र पंढरपूर जिल्ह्यांत सुरू केले. तेथे छोटे शिबिरे, शास्त्रीय व वैचारिक
शाखा - रात्रशाळे तर कधीकधी गोष्टी सांगणे असे वेगळे घेतले असून, परंतु मुद्दे
म्हणजे प्रार्थना) सेवेची शास्त्रीय दृष्टीसाठी मार्गदर्शनाची आणि मदतीची आवश्यकता
आहे हे लक्षात घेऊन दिनांक २६ जानेवारी १९६३ पासून सेवादलाच्या वर्तनांत अभ्यास-
वर्ग सुरू केला. यात ईसवी सनी पासून ९ वी पर्यंत-च्या मुलांमुलींना मार्गदर्शन
केले जाते. आणि त्या मार्गदर्शनाचा फायदा शैक्षणियाबरोबर पुढील जीवनी ३५-३०
वर्षे घेत असतात. या प्रकारे आज पर्यंतचे काम चालू असतांना निरनिराळ्या प्रकारचे
कार्यक्रम आयोजित केले जातात. त्याबद्दल माहिती देणे योग्यच होईल. आवश्यक
होईल.

दिनांक :- ३० डिसेंबर १९६२ रोजी सेवादलाचा दहादिवस रात्रशिबिर करण्यात आले. त्याकाळी
श्री. गोविंद हरी देशपांडे, रासदार यांच्या हस्ते ध्वजवंदन झाले. तर ध्वजदार रासदार श्री.
गोविंद हरी देशपांडे आणि जमादार श्री. द. नु. काळे यांनी मार्गदर्शन पर भाषणे केली.

दिनांक :- १३ जानेवारी १९६३ रोजी सेवादलाच्या वतीने "हसरखेड येथे" ट्रिप नेण्याचे
ठरविले. प्रत्यक्ष चालू केंद्रांतून फक्त १३ मुलींना घेतले होते. आणि श्री. हरिभाऊ
भालेकर, श्री. कार्तिकस्वामी यांच्याबरोबर - त्यांच्याच गाडीत. सांगवा-पेट्रोलपंपे त्यांची
"लिमिटेड" कंपनी आली होती. त्यांनी सेवादलाच्या नावावर सहल काढली होती परंतु ते
आमच्यात सामिल झाले नाही अथवा आम्हांस सामिल करून घेतले नाही. त्यामुळे परस्पर

- ची मनें मान्य सुचवावी लेखी.

दिनांक १४ जानेवारी १९६३ रोजीं मकर संक्रांतीचा दिवस. तिळगूळ घ्या, गोड गोड बोला. सौ. पवार बाईंच्या मध्यमतें खालील तिळगूळ संक्रांत कार्यक्रम झाला. सौ. राधाबाई देशपांडे यांचे शुभहस्ते तिळगूळ वाटण्यांत आला. तर सौ. पवार आणि सौ. लक्ष्मीबाई कुलकर्णी यांनी मार्गदर्शनपर प्रसंगानुरूप भाषणें केलीं.

दिनांक २३ जानेवारी १९६३ युद्धजन्य परिस्थितीचा विचार करतां सुभाष जयंती हा कार्यक्रमास आगळेंच रूप महत्व प्राप्त झालें होते. अध्यक्ष-स्थानीं श्री. पंडितराव बोरस्ते व प्रमुख वक्ते म्हणून श्री. नारायणबाबा कन्सारा. उपस्थित होते. प्रासंगीं त्यांनी समयोचित मार्गदर्शन केले. लहान मोठ्या मुलांमुलींनी सामुदायिक व वैयक्तिक म्हटलेली राष्ट्रीय-समरगीते फारच छान झालीं. कुमारी मुला हरणे आणि श्री. प्रकाशबाई (मोरवाडकर) यांनी झाशीच्या म्हटलेले, लढा वीरहो, लढा आणि 'नौजवान सैनिको' हीं गीते फारच चांगली झालीं.

दिनांक ३० जानेवारी १९६३ रोजीं पू. महात्मा गांधीजींची पुण्य पुण्यतिथि. सर्वांनी आजच्या युद्धजन्य परिस्थितींत साजरा केलेल्या प्रजासत्ताक दिनाच्या ~~[illegible]~~ कवरुन ~~[illegible]~~ पदविण्याचें कार्य पूज्यपिता म. गांधीजींच्या पुण्यतिथीच्या निमित्तानें भारतभर झाले. सारे राष्ट्र ज्यांस पितासमान लेखीत असे सेवादलातील सर्व आई-ताईंनी दोन मिनीटें स्तब्ध राहून - श्रद्धांजली - आदरांजली वाहिली.

दिनांक २६ फेब्रुवारी १९६३ - मातोश्री कस्तुरबा स्मृति दिन - या दिवशी मातोश्री कस्तुरबा जींची आठवण काढून त्यांनी केलेल्या कार्याची माहिती काढून घेतली कार्यक्रमाचें अध्यक्षस्थान श्री. खोचे गुरुजींनी भूषविले होते. त्यांनी मातोश्रींच्या जीवनांतील महत्त्वाचे प्रसंग सांगून त्यावरून काय बोध घ्यावा हे समजावून सांगितले. योगायोगाची गोष्ट अशी की, ज्या दिवशी मातोश्री स्वर्गवासी झाल्या त्या दिवशी आजचे सेवादलाने. मातोश्री स्मृतिदिन साजरा केला त्यादिवशी युद्धाचा भडकाही चरम होता. असा योगायोग होण्याचे युद्धाचे युग लागले आहेत. आगदच्या नाशिक प्रेस सेवादलात ओढ असे म्हणावेसे वाटते.

दिनांक १ मार्च १९६३ रोजीं श्री लक्ष्मण गुरुजींच्या अध्यक्षते खाली स्नेहसंमेलन कार्यकर्त्यांचे आयोजन हिरे यांचा जन्मदिन साजरा करण्याचे ठरविले परंतु दिनांक २८ फेब्रुवारी ६३ रोजीं रात्री १०-३५ वा. आपला भारताचे माजी राष्ट्रपति डॉ. राजेंद्रप्रसाद स्वर्गवासी झाले म्हणुन सर्व कार्यक्रम रद्द करण्यांत येऊन दुखवटा व्यक्त करण्यांत आला. "ईश्वर राजेंद्रबाबूंना आत्म्यास शांति व सद्गति देवो."

अडचणीतिने सेवादल अभ्यास वर्ग चालू असताना निरंतरचे कार्यक्रम घेणे जमले. गेगापुर या गांवी सेवादलाच्या शाखा निर्माण करण्याचा प्रयत्न असून त्यासाठी शाळा निर्माण करणे हितकर राहील. निदान शाळेत नाही तरी पण इच्छुकांसाठी मार्ग!

नाशिक येथील सेवादल चांगल्या रीतीने. अभ्यास वर्ग नियमित घेतल्या जातात. इंग्रजी, हिन्दी, मराठी, गणित व इतर सर्व विषयांच्या परीक्षा घेतल्या जातात. या कामी डॉ. पं. कुलकर्णी, गोखले-कर, गोरेवाडकर यांचे पूर्ण सहकार्य मिळत आहे. आणि पूर्ण मिळत राहील असा मला विश्वास वाटतो आहे.

चीनने केलेल्या निर्लज्ज पणाच्या आक्रमणामुळे आणि नंतर कोलंबिया मुक्तीमुळे आसामवर जे संकट कोसळले आहे त्यास पूर्णपणे तोंड देण्याचा निर्धार सेवादलाचा आहे. या दृष्टीने होमगार्ड, एन. सी. सी., एन्. डी. मेहेर वगैरे सरकारी संस्थांमध्ये सेवादलाचे सैनिक भरती झाले आहेत आणि देशांतर्गत शांतता राखण्याच्या कामी तसेच गरजेचे मनोधैर्य टिकवून ठेवण्याच्या कामी सेवादलाने सैनिक मागे राहिले ते नाहीत आणि राहणार नाहीत हे मी शासनाला आपली पसंती कळविण्या प्रमाणे नाशिक जिल्हा सेवादलाच्या उदाहरणावरून कळवू शकेन.

मुलाचा हा सहवास [illegible] मिळाल्यानंतर आपली प्रतिक्रिया आणि इतर आवश्यक माहिती मार्गदर्शनासाठी कळवावी ही वि. आपली उत्कंठा वाट पहात आहोत. स. ने. अ.

आपला.

एकनाथ तांबट

कार्यवाह

कार्यवाह काँग्रेस सेवादल नाशिक

दिनांक ६ फेब्रुवारी ५५.

१ मा. मुजुमदार

२ मा. गोरेवाडकर

प्रत - आदरणीय डॉ. हर्डीकरजी, संस्थापक काँग्रेस सेवादल - यांचेकडे रवाना.

- ची मने मान्य दुखावली गेली.

दिनांक १४ जानेवारी १९६३ रोजी मकर संक्रांतीचा दिवस. तिळगूळ घ्या गोड गोड बोला. सौ. पवार बाईंच्या अध्यक्षतेखाली तिळगूळ संक्रांत झाला. सौ. सरोजताई देशपांडे यांचे शुभ हस्ते तिळगूळ वाटण्यात आला. तर सौ. पवार आणि डॉ. लक्ष्मीबाई कुलकर्णी यांनी मार्गदर्शनपर प्रसंगानुरूप भाषणे केली.

दिनांक २३ जानेवारी १९६३ युद्धजन्य परिस्थितीचा विचार करता सुकाणू समिती हा कार्यक्रमास आगळेवेगळे महत्व प्राप्त झाले होते. अध्यक्ष स्थानी डॉ. पंडितराव बोरस्ते व प्रमुख वक्ते म्हणून डॉ. नारायणराव कन्सारा उपस्थित होते. प्रास्ताविक डॉ. त्यांनी समयोचित मार्गदर्शन केले. लहान मोठ्या मुलांमुलींनी सामुदायिकरित्या वैयक्तिक म्हटलेली राष्ट्रीय - स्मरगीते आरती छान झाली. कुमारी मुला म्हणे आणि डॉ. प्रकाशराव (मोरवाडकर) यांनी अनुक्रमे म्हटलेले, 'लढा वीरहो, लढा' आणि 'नौजवान सैनिको' ही गीते फारच चांगली झाली.

दिनांक ३० जानेवारी १९६३ रोजी पू. महात्मा गांधीजींची पुण्यतिथी. सर्वांनी आजच्या युद्धजन्य परिस्थितीत साजरा केलेल्या प्रजासत्ताक दिनाच्या उत्सवाचे कॅक्स पटविण्याचे कार्य पूज्यपिता म. गांधीजींच्या पुण्यतिथीच्या निमित्ताने आरतसर झाले. सारे राष्ट्र ज्यास पितामानते त्यास सेवादलाची सर्व आई-बाईंना दोन मिनिटे शांतता राहून - श्रद्धांजली - आदरांजली वाहिली.

दिनांक २४ फेब्रुवारी १९६३ - मातोश्री कस्तुरबा स्मृति दिन - या दिवशी मातोश्री कस्तुरबा जींची आठवण काढून त्यांनी केलेल्या कार्याची माहिती करून घेतली. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान श्री. खोचे गुरुजींनी भूषविले होते. त्यांनी मातोश्रींच्या जीवनातील महत्वाचे प्रसंग सांगून त्याचा काय बोध घ्यावा हे समजावून सांगितले. योगायोगाची गोष्ट अशी की, ज्या दिवशी मातोश्री स्वर्गवासी झाल्या त्या दिवशी आणि सेवादलाने मातोश्री स्मृतिदिन साजरा केला त्यादिवशी बुद्धा महाशिवरात्र होती. असा योगायोग होण्यास बुद्धा मुख्य लागते आणि आमच्या नाशिक काँग्रेस सेवादलात आहे असे म्हणावेसे वाटते.

दिनांक ७ मार्च १९६३ रोजी श्री लकडे गुरुजींच्या अध्यक्षते खाली सत्कार समिती कार्यकारिणी आमुलाग्र हिरे यांचा गौरवदिन साजरा करण्याचे ठरविले सरंजाम जमविले होता परंतु दिनांक २८ फेब्रुवारी ६३ रोजी रात्री १०.१५ वा. आपले भारताचे आद्य राष्ट्रपति डॉ. राजेंद्रप्रसाद स्वर्गवासी झाले म्हणून सर्व कार्यक्रम रद्द करण्यात येऊन दुखवटा व्यक्त करण्यात आला. "ईश्वर राजेंद्रबाबूंच्या आत्म्यास शांति व सद्गति देवो!"

अहमदनगर जिल्ह्यातील सेवादल अभ्यास वर्ग चालू असतांना निरनिराळे कार्यक्रम घेतले जातात. रंगापूर या गांवी सेवादलच्या चालू करण्याचा प्रयत्न मार्गदर्शनाची सोय. निवडे तितके सहकार्य. निवडू शकत नाही तरीपण इच्छितो ते मार्ग!

नाशिक येथील सेवादल अभ्यास शिबिर. अभ्यास मंडळ यांचा परीक्षा घेतल्या जातात. इंग्रजी, हिन्दी, मराठी, गणित व इतर सर्व विषयांच्या परीक्षा घेतल्या जातात. या कामी [illegible] मं. प. नुलकर्णी, गोखले-कर, गोरवाडकर यांचे पूर्ण सहकार्य मिळत आहे. आणि पूर्ण मिळत राहील असा मला विश्वास वाटतो आहे.

चीनने केलेल्या निर्दयी पराभवाच्या आठवणी आणि नंतर केलेल्या युद्धबंदीमुळे आलेला जो संकट कोसळले आहे त्यास पूर्णपणे तोंड देण्याचा निर्धार सेवादलाचा आहे. या कार्यात [illegible], पान वगैरे, [illegible] वगैरे सरकारी संस्थांमध्ये सेवादलाचे सैनिक भरती साले आहेत आणि देशावरील संकटाचा सामना करण्याच्या कार्यात त्यांचे मनोधैर्य टिकवून ठेवण्याच्या कामी सेवादलाने सैनिक आणि राहिले ते नाहीत आणि राहणार नाहीत. हे मी जोशातरून आणाची पर्वा करता त्याप्रमाणे वास्तविक कॉंग्रेस सेवादलाच्या उत्साहाचा म्हणून होता.

[illegible] महिना [illegible] निवडल्यानंतर आपली प्रतिक्रिया आणि इतर आवश्यक माहिती मोहरबंद पेकेटमध्ये बंद करावी ही विनंती. आणखी उत्कंठतेचा [illegible] पहात आहोत. स. ने. अ.

आपला.

[illegible]

कार्यवाह कॉंग्रेस सेवादल नाशिक

ता. [illegible]

१ श्री कुलकर्णी मुंबई.
२ " जोशी
३ " गोरवाडकर

प्रत - आदरणीय डॉ. हर्डीकरजी, संस्थापक कॉंग्रेस सेवादल - यांचे कडे रवाना.

कोल्हापूर जिल्हा काँग्रेस सेवादल.

ऑक्टोबर महिन्याचा अहवाल.

२ ऑक्टोबर... गांधी जयंति.

२ ऑक्टोबरला गांधी जयंति साजरी केली. सकाळी ७.१० वाजता प्रेरणेने, नगरपालिका श्री. खंडोबा जुरदेड गांवचे झेंडावंदनाचा कार्यक्रम पार पडला. नंतर ११.३० वाजता महाराष्ट्र प्र. काँग्रेसचे सेक्रेटरी श्री. मोहन धारीया यांचे इचलकरंजी नगरपालिकेच्या नवीन इमारतीचे उद्घाटन करणेसाठी आगमन झाले. त्यावेळी सेवादल सैनिक व काँग्रेस कार्यकर्ते यांनी करवीर नाक्यावर स्वागत केले.

दोन प्रहरी चार वाजता उद्घाटनाचे प्रसंगी श्री. मोहन धारीया यांना सेवादल सैनिकांनी सलामी दिली. त्याच वेळी इचलकरंजीतील सेवादल पदाधिकाऱ्यांची श्री. मोहन धारिया यांना ओळख करून दिली. नंतर सभेची सर्व व्यवस्था सेवादल सैनिकांनी व्यवस्थित पार पाडली.

अखिल भारतीय काँ. सेवादल ज्योतीचा कोल्हापूर जिल्हातील कार्यक्रम.

दि. ४ ऑक्टोबरला सकाळी ७ वाजता कोल्हापूर जिल्हातील इचलकरंजी शहरातून १२ सैनिक अखिल भारतीय काँ. सेवादल ज्योतीचे स्वागत करणेसाठी व दुसरी ज्योत घेऊन जाणेसाठी सायकलीवरून निघाले व १२ वाजता सांगली जिल्हातील आष्टे या गांवी अ.भा. ज्योतीच्या ठिकाणी जाऊन पोहोचले. तेथे ज्योतीचे स्वागत केले. नंतर श्री. पठाणपुरकरी यांनी ज्योत घेऊन इचलकरंजी मे. काँ. अध्यक्ष पुरुषोत्तम मुजेदार यांचे हातात दिली. ती ज्योत घेऊन आम्ही सायंकाळी ७ वाजता इचलकरंजी सुखरूप पोहोचलो. आमचा एकूण जाणे येणेचा प्रवास ९४ मैलाचा झाला.

इचलकरंजीतील ज्योतीचा कार्यक्रम.

ज्योतीच्या स्वागतासाठी इचलकरंजीच्या वेशीत स्थानिक सेवादल सैनिक व काँग्रेस कार्यकर्ते आणि नागरिक, स्त्री, पुरुष मोठ्या संख्येने हजर होते. त्यामध्ये गणवेशधारी सैनिक १० होते. त्यात काँग्रेस कार्यकर्तेही सेवादलाच्या गणवेशात होते. प्रथम नगराध्यक्ष यांनी ज्योतीचा हार घालून स्वागत केले. नंतर को. जि. काँ. अध्यक्ष यांच्या पत्नी सौ. यशोदिनी

सैनिकी थाटी कुंकू लिहून लाऊन ज्योतीचे औक्षाळीले. व सोबत ज्योतीच्या मिरवणुकीचे पुरवात झाली. आझादीकी ज्योती जली रहेगी व काँग्रेस सेवादल जिंदाबाद या घोषणांनी इचलकरंजी शहर दणाणून गेले शहरातील ठिकठिकाणी स्त्रियांनी ज्योतीस हार घालून कुंकू लिहून लाऊन औक्षाळले . ही मिरवणूक शहरभर फिरून रात्रौ सुमारे १० वाजता विसर्जनासाठी गांधली. व समारोपाचे भाषण शहर संघटक श्री. रामराव साळवे यांनी केले. शेवटी राष्ट्रगीत होऊन मिरवणुकीचे विसर्जन झाले.

कोल्हापुरातील ज्योतीचा कार्यक्रम.

१२ ऑक्टोबर रोजी ही ज्योत इचलकरंजीहून कोल्हापूर या जिल्ह्याच्या ठिकाणी नागेसाठा निघाली. रस्त्यात कबूर, शिरोली साजनी, हातिये, वाकाड, हेरले शिरोली या गावातील काँग्रेस कार्यकर्त्यांनी ज्योतीचे स्वागत केले. ज्योतीचे नेतृत्व म्युनिसिपल कौन्सिलर श्री. भगवतराव नाना पाटणकडे होते. त्यानंतर कोल्हापूर येथे कावळा नाक्यावर ज्योतीचे स्वागत जिल्हा अध्यक्ष श्री. बाबासाहेब देसाई यांनी केले. ते स्वता सेवादलाच्या गणवेशात होते. त्याचप्रमाणे जिल्हा कार्यकारीणीचे सभासदही सेवादलाच्या गणवेशात होते. स्वागतानंतर जिल्ह्यातून निरनिराळ्या ठिकाणाहून आलेले सेवादलाचे सैनिक व काँग्रेस कार्यकर्ते, तसेच नागरिक यांच्या समवेत सुमारे १०० सायकल स्वारासह ज्योतीची मिरवणूक शहरातील मुख्य रस्त्यातून काढण्यात आली. ज्योत रस्त्याकडून जात असताना अनेक ठिकाणी फटाके उडवून व हार घालून स्वागत करण्यात आले. त्या नंतर जि. काँग्रेस कमेटीच्या समोर जिल्हा अध्यक्ष यांचे समारोपाचे भाषण झाल्यानंतर, राष्ट्रगीत होऊन मिरवणुकीचे विसर्जन करण्यात आले. कोल्हापुरात ज्योतीची मिरवणूक चालू असताना श्री कृष्णन यांनी मिरवणुकीचा भव्य देखावा पाहून आनंद व्यक्त केला.

ज्योत आपणाकडे येते.

सेवादल सैनिक.

१. बी. माळी पुरंदर
२. पांडुराम सातपुते.
३. बापुसाहेब माने
४. नारायण जाधव.
५. मारुती शिंदगावे.
६. मारुती आरवे.

७. बापुसाहेब आन्दाणिरे
८. दत्तात्रय फाटक.
९. दिनकर कोळके
१०. आबासाहेब कलावंत.
११. विठ्ठल कोळके
१२. गजेन्द्र पाटील.
१३. [illegible]
१४. म्युनिसिपल कौन्सिलर
अध्यक्ष [illegible]
श्री. जगन्नाथराव जोगे

कॉन्ग्रेस कार्यकर्ते.

१. श्री. पिरगोंड पाटील. हा. ता. कॉ. अध्यक्ष.
२. श्री. पुरुषोत्तम मुजेदार. इचलकरंजी मे. कॉ. क. अध्यक्ष
३. कॉ. कल्लाप्पाआण्णा आवाडे.. म्युनिसिपल कौन्सिलर.

राष्ट्रीय एकात्म दिन.

२० ऑक्टोबर रोजी राष्ट्रीय एकात्मतादिनानिमित्त शहरात तीन संचलन झाले. त्या सर्वांचे कॉन्ग्रेस सेवादलाने नेतृत्व केलेला होता. संचलनानंतर ८.३० वाजता शेवटी वंदनाचा कार्यक्रम झाला व सर्व पक्षीयांच्या प्रमुख कार्यकर्त्यांनी राष्ट्रीय एकात्म दिनाचे महत्त्व पटवून दिले. त्या नंतर सभाविसर्जन झाला.

ता. २८-१०-६३

आपला नम्र

॥ वंदे मातरम् ॥ 8

फोन नं.

अध्यक्ष
मनोहरभाई पटेल २५६५
उपाध्यक्ष
बा. कृ. जंगीलवार, २०५७
रामराव बाळबुधे, २३६६
सेक्रेटरी
ग. तु. ठाकरे
वि. तु. नागपुरे

नागपूर विभाग काँग्रेस कमेटी

Nagpur Vibhag Congress Committee

महाल, नागपूर-२.

(काँग्रेस सेवादल)

तार : कांग्रेस
टे. नं. { २५६५ दफ्तर
२०५७ उपाध्यक्ष

जा. नं.

दिनांक
१६-८-६०

पूज्य डॉ. हर्डिकरजी

स. वन्दे, आपले पत्र मिळाले. वाचून आनंद झाला. सेवा-वासला वार्षिक शिबीरास गेलो होतो. नागपूर वरुन चार सैनिक होते. संघटनेच्या दृष्टीने चर्चा तथा विचार झाला. देशांत सेवा दलाचे कार्य मोठ्या प्रमाणांत वाढूं शकते. जनतेलाच ह्या विचाराच्या संघटनेची आवश्यकता आहे. आम्हीं सर्व त्या दृष्टीने काम करीत आहोत. नाशि लग्न झाले आहे. मला घर सांभाळून वेळ द्यावा लागतो. घरची गरीबी आहे. भावनेच्या भरांत काम करीत असतो. आपला आशिर्वाद द्या । मी अधिक काम करेन, नागपूरला या ।

मान. श्री. इनामदारजी तथा सर्वांना वंदे,

वि. नि. त
के. जी. शेंडे

पूज्य. डॉ. हर्डिकरजी
नई दिल्ली

10 उ कांग्रेस सेवा दल

- वरवं -

"सत्यम एव जयते"

३७।

३०-४-६०.

माननीय डॉ. हार्डिकरजी,

मैं, इसमें आपने "दल-समाचार" में (अंक ४ अप्रील) प्रश्न पूछे थे उसका उत्तर यहाँ देती हूँ।

सेवादलकी सफलता आझादी के बाद भी दो तीन साल मिली थी क्योंकी उस वक्त अंक Spirit थी, सच्ची भावना थी, और अहंभना नहि थी। आज हम क्या देखते हैं। प्रत्येकजन स्वतंत्रता का उपयोग हो रहा है, इसमें भावना दूर हुई है कार्य और व्यक्ति बढ़ गया है सब ~~कार्यकर्ता~~ कार्य करने अपनी अपनी अलग प्रवृत्तियों बनाकर Leader बननेमें मशगुल है। और किसीकी सुननेमें तैयार नहि है। ऐसे हम दक्षतर संतुष्ट हुये जब हमारेमेंसे अलग होकर दुसरेमें जाई जाते है। अगर हमें सेवादलको जिंदा रखना है तो विश्वास और स्वार्थत्याग होना जरुरी है। हमारेमें "मातृभावना" मुताबिक आंतरिक "सेवा भावना" होनी चाहिये जिससे सेवादलका संगठन कायम रहे।

(P. T. O.)

Phone : 5485 Congress Seva D[illegible] Grams : 'Congress'

AND[illegible]RA PRADESH CONGRESS COM[illegible]ITTEE

GANDHI BHAVAN, HYDERABAD. 8-8-1960

9

પૂજ્ય ડાક્ટર સાહેબ :- આદરણીય :-

આપ કા પત્ર મિલા,

પઢ કર બહુત ખુશી હુઈ કયોં કિ યહ પહલા પત્ર હૈ | યોં તો મૈં અભી પહરહા થા કિ આપ પત્ર લિખેંગે | હાં મૈં તો ખડકે વાલોંકા દોબારા મૈં આયા થા | સબ કે વિચારોં કા સુના, પર નિરવીતા રોપ મૈં જવાબ નહીં દિયા હૈ | મૈં અનાકુલમ કેમ્પ સે ~~[illegible]~~ વાપસ આયા હૂં યહાં, અભી byeelection ~~[illegible]~~ તયારિયોં મૈં હૂં

२. दुसरा प्रश्न बनाने पहले, मैं मेरा विचार जो कितनी बार मुझे संकोचित करता था, की हमारी अलग "Imergency टुकड़ी" कायमके लीये कोई भी गाँवमें स्थायी तौर पर नहि बन शकती जैसे मिलीट्री की छावणीयाँ जगह-जह पर है तो हमारी अलग छावणी या आश्रम संवादलक्षी सिद्धांत मुताबिक नहि बन शकती जिससे कहीं भी बाढ़ कुदरती आफत, या हलचल हो गया तो तुरन्त दाखलके सामना कर शके। इसमें हरेक प्रकारकी तालीमकी आवश्यकता है। जैसे "Jack of all" कहते है। (इसमें Light व्यवहार भी शीखना शकते है।) इससे हम Collection and Session & Project works में अच्छी तरह कार्य कर शके। (बहनोके लीये Nursing, Sewing हो शकता है।)

३. तीसरा सवाल में आज तक हमने कोंग्रेसके हरेक कार्यमें कितनी मुश्केलियो होने हुवे भी सहिष्णुतासे कोंग्रेसको सफल बनाया है। गलतियो बहुत कम (१०० में से १%) होती होगी मगर हमारी धैर्य और कर्म समझकर पार किया है।

કુછ દિન મેં મેં આપકા
અપના વિચાર ભેજ દોંગા |
અભી ચંદ્ર પર આગે હિંદ
ચલ રહા હૈ |

આપ કા
શ્રી. મહિપ્ત નારાયણ

પોસ્ટ કાર્ડ

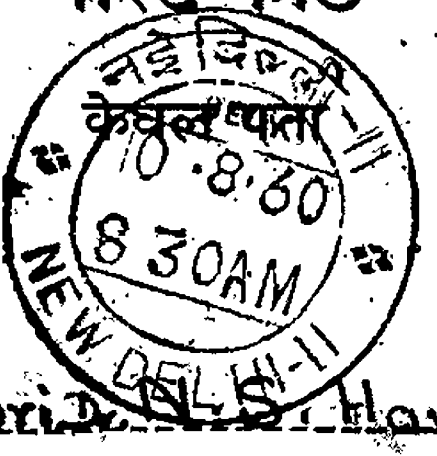

Sri D.S. Hardiker
(Sanchalak).
Congress Seva Dal
10. Akbar Road,
NEW DELHI.

चौथा सवाल विश्वकी प्रगती का अटम बम्ब, हाईड्रोजन बम्ब, बादमे अेक प्रदेशसे दुसरे प्रदेशके साथ करार, यो होने हुवे भी "ठंडा युद्ध" निश्चीत है। इसके सामने हम क्या कर शकते? फीरभी इससे भी ज्यादह बढ़कर हम अैसा अेक नया हथ्थार (सुत्र) तैयार करें (जैसे महात्मा गांधीजीने "स्वनेत्रता" का अेक सुत्र से सारा विश्वमें घुमाया) वैसा हम भी अनुशासनसे स्वयं शक्ति का उपयोग करें जिससे विश्वमें हमारा स्थान अमर रहे।

आशा अेल. कपोया
(कार्यालय - मंत्री)
-बम्बई-
२०-४-६०

सप्तदल अपार्टमेंट
अहमदाबाद
ता. १८-११-६०

13

प्यारे डॉ. साहेब,

वंदन.

आपका खत मिला, आनंद हुआ आप अहमदाबाद आये थे. इस समय मैं तुम को मिलना चाहता था. लेकिन मैं मुख्य सैनिक कार्य में था और दूसरी व्यवस्था में था इसलीये मिल शका नहीं हुं अब जब मिलेंगे तो।

अभी कैम्प घर घर चलता है. कोर्स भी पुरा होने की तैयारी है. आप मेरे ऑफीस में आये थे और सभी जगा और मकान देखे थे तो कहीसे कहो कहाँ जगा करना है मेरी सूचना करेंगे आगा।

इरपना हुँ की आप कुछ
नई बात ते. पतो ओगे मैं पहले
अेक्सेइमी को आर्थिक दृष्टि से
मजबुत बनाना चाहता हुं और
अेक्सेइमी का पार्टिक रथ ~~[illegible]~~
यहां से निकालना चाहता हुं
अेमी तक ~~[illegible]~~ में चलती है। आपके
स्वपदल भी मजबुत करना चाहता
हुं। आप अच्छी सुचना ये बड़ा अरोंगे
अेसी आशा। आपका
पिठले के हुं

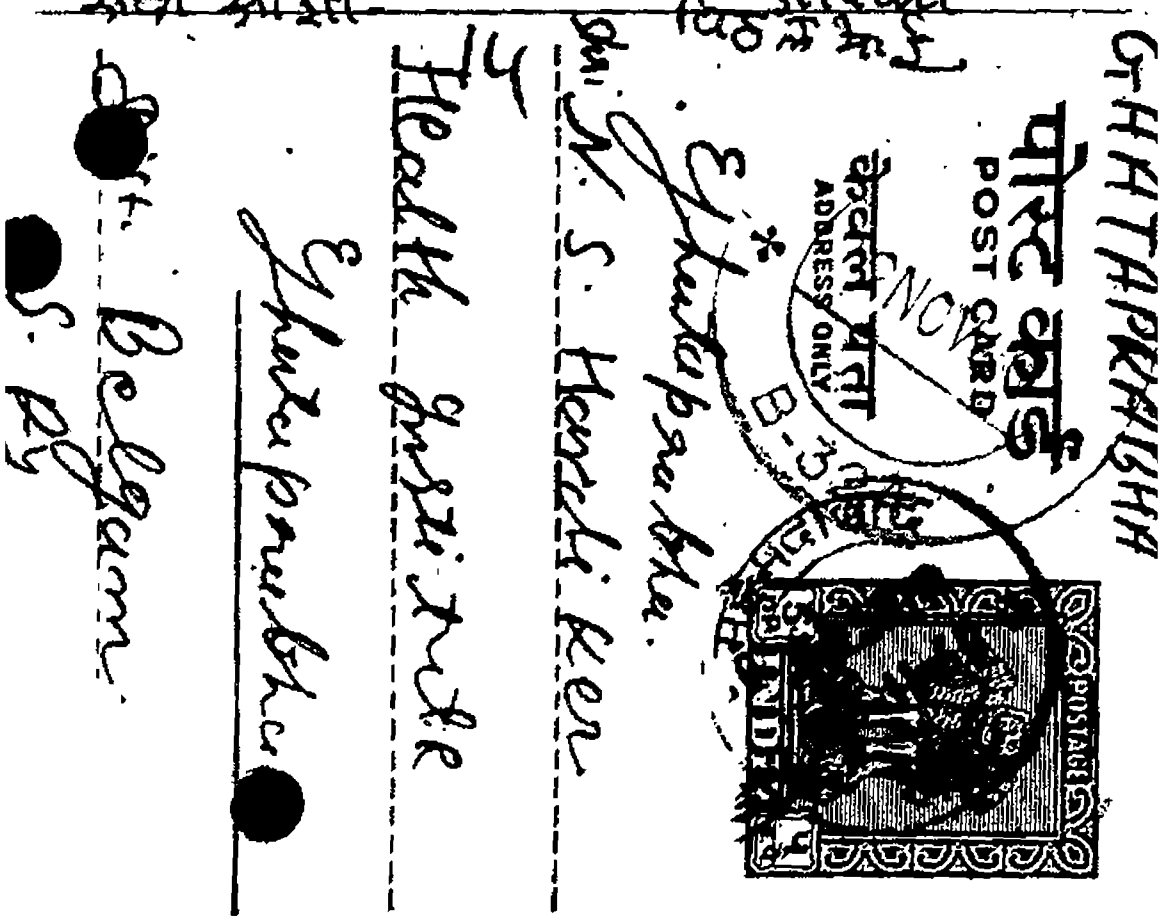

फोन नं. ९१

जा. नं.

15

काँग्रेस-सेवादल (महाराष्ट्र)
(जि. सांगली)
" काँग्रेस-भवन " सांगली.

ता. ४/११/६२ ..१९६

पू. गुरुजी,

सादर प्रणाम,

आपणास मी आज प्रथमच हे पत्र लिहीत आहे. फारं दिवस झाले लिहावे लिहावे असे वाटत होते. पण विचार येत होता कीं आपण फक्त लिहायचे पण काय ? नुसती ख्याली खुशाली लिहण हे काम आपले नाही. पण गुरुजींच्या जीवास कांहीतरी समाधान लाभेल असे करून मगच लिहावे हा हेतू मनाशी बाळगूनच आजपर्यंत इच्छा असूनही टपाल लिहीले नाही.

माझी ओळख म्हणजे मी सया गेली दोन वर्षे सांगली जिल्हयाचा संघटक म्हणून सेवादलचे काम पाहात आहे. माझ्या आयुष्यांक क्रांती केली असेल वा संस्कार जर कोणी केले असतील तर ते आई वडीलांचे पेक्षाही सेवादलनें केलेले आहेत. वयाच्या पांच०या वर्षा पासून या संघटनेंत वाढली. व सन ४८ पर्यंत कोल्हापूरांत काम करीत होती. परत सन ४९ ला माधवनगरला राहावयास आला. व सन ५५ पासून माधवनगरपुरतच मर्यादीत काम करीत होती. ५८ ला जिल्हा काँग्रेस कमिटीच्या ऑफिस सेक्रेटरीच्या जागेवर मला बसविण्यांत आले. जिल्हयांत अजिबात सेवादल संघटन न०हत. मनाला अेकप्रकारची ओढ लागली होती समाधान न०हत. परत ५९ ला त्यावेळच्या प्रदेश काँग्रेस कमिटीनें आंखलेल्या योजनेचा स्विकार करून जिल्हा संघटकाची जबाबदारी स्विकारली आज पर्यंत पार पाडीत आहे. विषेश समाधान नाही. जास्त काम ०हाव अशी इच्छा आहे. गेल्या दिड वर्षाच्या कालांत जिल्हयांत २१ ठिकाणी काम चालू असून १४०० सैनिक तयार केले आहेत.

आणि आज अेक नवि योजना आम्ही आंखलेली असून ती अशी - जत तालुक्यांत पाच्छापूर नांवाचे अेक गांव आहे. याची लोक-संख्या ८५० आहे. हे सर्व गांव आम्ही सेवादलमय बनवू इच्छितो. आणि त्यादृष्टीनें प्रयत्नही चालू केलेले आहेत. आपल्या आशिर्वादानेंन यशही येत आहे. सया ४०० लोक सेवादलचे ट्रेनिंग या ठिकाणी घेत आहेत. आणि हे सर्व गणवेशधारी बनवित

फोन नं. ९१

जा. नं.

16

काँग्रेस–सेवादल (महाराष्ट्र)
(जि. सांगली)
"काँग्रेस-भुवन" सांगली.

ता.....१९६

आहोत. आशा आहे कीं सर्व गांवच संपूर्ण सेवादलच बनविते आहोत. कांही निश्चीत योजना आंखून व अेक विषेश कल्पना डोळ्या समोर ठेवून बनवू इच्छित आहोत. अेन नव चित्र संपूर्ण सेवादलच चित्र त्या चौकटींत दिसाव अशी योजना बनवू इच्छित आहोत: स्वयंपूर्ण व अेक वेगळ्याच आदर्शभूत मार्गानें जात असलेले गांव निर्माण करावयाचे आहे. व या कामीसर्व शक्ती आम्ही लावित आहोत. फक्त आपला आशिर्वाद आम्हास हवा आहे.

आपण हे काम पूर्ण होताच भेट द्यावे असे आश्वासन मी तिथांना आपल्यावतीनें दिलेले आहे. आणि ते निश्चीतच पार पडेल अशी आशा आहे. जास्त काय लिहू.? ज्या संस्थेने मला अेवढ बनवल त्या संस्थेचे अंशत: ऋण माझे हातून फिटोत अशी प्रार्थना परमेश्वरा जवळ करीत आहे. जीवांत जीव असेपर्यंत संस्थेचे ऋण फेडण्यांत देह झिजो अशी प्रार्थना करूनच पुढील कामास लागतो. आणि आजपर्यंत तरी ति इच्छा फलद्रूप होत आहे. यातच समाधान आहे. असो– जास्त लांब पत्र लिहून आपला वेळ घेवू इच्छित नाही. हि विनंती. कळावे.

आपला विनम्र,
(सी. गायकवाड)
जिल्हा संघटक.

आपल्या पत्रोत्तराची अपेक्षा आहे.

फोन नं. ९१

जा. नं. १४८३/६१

15(B)

काँग्रेस-सेवादल (महाराष्ट्र)

(जि. सांगली)

"काँग्रेस-भुवन" सांगली.

ता. २७/१२/१९६१

पू. डॉ. हार्डीकर गुरुजी,

सादर प्रणाम,

आपले टपाल आजच मिळाले. मजकूर समजला. आपण या कँपला उपस्थित राहावे अशी आमची फार इच्छा होती. असो, कामामुळे आपण उपस्थित राहू शकला नाही व टपालेही वेळेवर मिळू शकली नाहीत.

कँपचा समारोप ता. २५/१२/६१ रोजी मान. अध्यक्ष जिल्हा काँग्रेस कमिटी यांचे मार्गदर्शनाने झाला. या कँपसाठी जिल्हयातून निवडक १९० कार्यकर्ते उपस्थित होते. या कँपचे विशेष हेच की सेवादलच्या कँपला मंडळ, तालुका व जिल्हा काँग्रेसचे कार्यकर्ते उपस्थित राहात होते व कँपचा फायदा घेत होते. कित्येक मंडळ काँग्रेस कमिट्यांचे अध्यक्षही कायमच कँपला उपस्थित होते. हा कँप कल्पनेपेक्षा यशस्वी झाला.

यापुढे निवडणूकीसाठी जिल्हयात आमच्या अंदाजाप्रमाणे किमान १००० सैनिक काम करीत राहतील. अंदाज आहे जास्तच पण निश्चीतपणाने इतके कार्यकर्ते कामास लागतीलच. आणि यावेळीच कायम स्वरुपाचे संघटन निर्माण करण्याची संधी आहे.

आम्ही एक संकल्प केलेला आहे की येत्या ६२ च्या आत जिल्हयात परमनंट असे सेवादलचे सैनिक २५०० ते ३००० पर्यंत करण्याचा. आणिआम्हला तितका आत्मविश्वासही निर्माण झालेला आहे. मे च्या तिसऱ्या आठवड्यात ११ दिवसाचे महाराष्ट्रातील ३००० सैनिकांचे श्रम-शिबीर सांगलीस जिल्हयात घेण्याचे निश्चीत केलेले आहे. आणि निवडणूकीचे काम होताच त्याकामासाठी लागत आहोत.

कँपसाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री. आनंदीराम (बुवा), ना. व. जी. डी. पाटील, उपमंत्री नियोजन व मजूरखाते, ना. मधुकरराव

फोन नं. ९१

जा. नं.

काँग्रेस-सेवादल (महाराष्ट्र)

(जि. सांगली)

"काँग्रेस-भुवन" सांगली.

ता.....१९६

चौधरी, उपमंत्री महसूलखात्तेंचे मान.राजारामबापू पाटील, सरचिटणीस, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी, मान.वसंतराव पाटील, (आम.)पू.स्वामीजी रामानंद भारती हे होते. व निवडपूकीचे ट्रेनिंग दररोज ३ ते ४ तास याप्रमाणें दिले गेले.

या तऱ्हेनें सदा जिल्हयांत काम सुरु आहे. आपल्या आशिर्वादाच्या जोरावर काम निश्चीतच जोरात चालू राहील. येवढीच माहिती देवून पत्र संपवित आहे.

कळावे. ही विनंती..

आपला नम्र,

(सी.गायकवाड.)

फो[illegible]. ९१

जा. नं. १२३१/६१

काँग्रेस-सेवादल (महाराष्ट्र)

(जि. सांगली)

"काँग्रेस-भुवन" सांगली.

ता. १९/१२/६१ १९६

प्रिय गुरुजी,

सादर प्रणाम,

आपले यापूर्वी पाठविलेले टपाल मिळाले आहे. आपण श्रीरामपूर येथील निवडपूक ट्रेनिंग कँपला येणार होतात. परंतू येवू शकला नाही. आपण येणार आहांत हें ऐकून आपल्याशी बोलण्याची संधी मिळेल अशी आशा होती. असो,

आमच्या जिल्हयाचा निवडक १०० ते १२५ सेवादल कार्यकर्त्यांचा निवडपूक ट्रेनिंग कँप सांगलीस ता. २३, २४ व २५ डिसेंबर ६१ असा तिन दिवसांचा येत आहोत. कृपया आपणास सवड झाल्यास या कँपला आपण उपस्थित राहून मार्गदर्शन करावे अशी आमची विनंती आहे. आपल्या पत्राची वाट पाहात आहे. आपल्या आशिर्वादाची जरूरी आहे.

या कँपला आम्ही स्त्री संघटना व युवक काँग्रेस व काँग्रेस कार्यकर्ते यांनाही निमंत्रीत केलेले आहे. त्यांनाही या कँपमधून ट्रेनिंग देण्याची सोय केलेली आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र,

सी. गायकवाड.

जिल्हा संघटक.

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल, सांगली.

16

पूर्णियां जिला कांग्रेस समिति
गोकुल कृष्णा आश्रम, पूर्णियां

पत्र संख्या दिनांक ११ जनवरी ६३

प्रिय बन्धु,

आज हमारे प्रदेश के सभी जिला सुरक्षा कार्य में विशेष रूप से जुटे हुए हैं। सीमान्त जिला होने के कारण हमारी विशेष जिम्मेदारी है। इस जिम्मेदारी को निभाने के लिए हमको किसी से भी पीछे नहीं रहना है। मैंने आपके पास समय-समय पर अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी तथा प्रदेश कांग्रेस कमेटी से आए हुए निर्देश भेज हैं। इसके अनुसार हर कांग्रेस कमेटी और कांग्रेसजन को कार्य में जुट जाना है।

अभी तत्कालिक कार्यक्रम 'शुभाष जयन्ती' मनाने के लिए हमारी तैयारी करनी है। नेताजी ने अपने को भी बलिदान करके देश में शस्त्र शक्ति के द्वारा आजादी लाने की कोशिश की थी। आज आजादी की रक्षा हमें करना है तो उस बलिदानी की जयंती से प्रेरणा लेकर हम कार्य करें।

नेताजी का जन्म २३ जनवरी को पड़ता है। उस दिन को हम अपना तिरंगा झंडा प्रमुख स्थानों में फहरायेंगे। ध्वज वन्दन की विधि से कार्यक्रम सम्पन्न होगा। देश की रक्षा की प्रतिज्ञा भी हर जगह एक दुहरायेंगे। हरएक कार्यक्रम पूर्व नियोजित कार्यक्रम सैपूर्ण तैयारी से काम लें जहां सैवादल के प्रशिक्षित व्यक्ति हैं उनको बुलाकर यह कार्यक्रम अपनाया जाय। जहां ऐसे प्रशिक्षित व्यक्ति नहीं हैं, वहां पर हमें लिखा जाय ताकि हम इसकी व्यवस्था करें।

इस अवसर पर सैनिक कवायत, लट मार्च भी कराई जाय। आजादी की रक्षा के लिए हर कांग्रेसजन को सिपाही बन कर सभी प्रकार का प्रशिक्षण लेना है। यह सौभाग्य की बात है कि श्री मदन भाई अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी से स्वंय सैवक संगठन के संबंध में यहां आये हैं। आप भी इस संबंध में उनसे पत्र व्यवहार कर सकते हैं। वह बिहार, आसाम, उड़ीसा, बंगाल अंचल के संगठक भी हैं। उनका प्रधान कार्यालय श्री गोकुल कृष्णा आश्रम में ही है। आशा है आप इस नये वर्ष की चुनौती स्वीकार कर मुझे शीघ्र ही सूचना देंगे। शीघ्र ही हम एक जिले के भर का प्रशिक्षण शिविर लेने जा रहे हैं। आपके पास फार्म भी भेज रहे हैं। फार्म भर कर उन्हें शीघ्र ही भेज दें। कार्यक्रम साथ में नत्थी है।

भवदीय
[illegible]
अध्यक्ष

सेवा में,
श्रीयुत

वीर..
११।१..

अध्यक्ष
बाँडीराम पाटील
वणिनदार
एस. [illegible] पाटील

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

"काँग्रेस-भवन" सांगली.

फोन नं. ९१

चिटणीस
चारुभाई शहा
व
बाबासाहेब पाटील

17

जा. नं. ३१५
२।२।६२

ता. २/२/६२ १९६

डॉ. (ना.) सु. हर्डीकर,
संचालक, काँग्रेस सेवादल,
घ ट ,प मा.

स.न.वि.वि.

दिनांक ११ फेब्रुवारी ६२ रोजी भारताचे पंतप्रधान पं. जवाहरलाल नेहरु हे सांगलीस येत आहेत. त्यांची जाहीर सभा सायं. ४ वा. आहे. त्यांच्या सभेच्या व्यवस्थेसाठी जिल्हयातून ५००० काँग्रेस सेवादलचे गणवेषधारी सैनिक बोलाविले आहेत. त्यादृष्टीने तयारीही चालू आहे.

ता. ११/२/६२ रोजी येणाऱ्या या सैनिकांचे झेंडावन्दन सकाली ८ वा. आम्ही ठेवीत आहोत. हे झेंडा वंदन आपल्या हाते ठेवावे व सैनिकांना मार्गदर्शन करावे अशी आमची विनंती आहे. तरी आपण येण्याच्या बद्दल तारीत तळवावे. म्हणजे त्याप्रमाणे आम्ही व्यवस्था करीत आहोत. ता. ११/२/६२ रोजी आपण [illegible] यावे.

[illegible] आहे. कळावें. ही विनंती.

आपला. नम्र,
चारुदत्त शहा.
चिटणीस
सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

अध्यक्ष
बाँडीराम पाटील
सांगली

खजिनदार
एस्. डी. पाटील

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

"काँग्रेस–भवन" सांगली.

फोन नं. ९१

चिटणीस
बारुभाई शहा
व
बाबासाहेब पाटील

जा. नं. २४८ 2/2/63

ता. 3/2/63 १९६

पू. डॉक्टर हार्डीकर गुरुजी,

सादर प्रणाम,

मुद्दाम पत्र लिहीण्याचे कारण कीं ता.११ फेब्रुवारी ६३ पं.जवाहरलाल नेहरू हे सांगलीस येत आहेत. यासाठी जिल्हयातून ५००० गणवेषधारी सैनिक या सभेच्या व्यवस्थेसाठी बोलावित आहोत.या दिवशी ५.८ वा. आपले हस्ते झेंडावदन ठेवावे अशी इच्छा आहे.व यापुर्वी मी. आपणास विनती केलेली होतीच कीं आपण या भागात यावे म्हणून आज ती ति वेत आलेली आहे.आपण यालच अशी आशा आहे.जिल्हा काँग्रेस कमिटीनेही आपणास विनंती केलेली आहे.तरी आपण अवश्य अुपस्थित राहाल अशी आशा आहे. आपल्या अुत्तराची वाट पाहात आहे.कळावे.ही विनंती.

आपला आज्ञाधारक,

(सी. गायकवाड)
जिल्हा संघटक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सबादल, सांगली.

अध्यक्ष
बाँडीराम पाटील
खजिनदार
एस्. डी. पाटील

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

" काँग्रेस-भवन " सांगली.

फोन नं. ९१

चिटणीस
बाबूभाई शहा
व
बाबासाहेब पाटील

18

जा. नं.

ता. ७/२/६२ १९६

सादर प्रणाम

कळविण्यास अभिमान वाटतो कीं सांगली जिल्हातील पूर्ण गणवेषधारी ३००० सैनिकांचा मेळावा सेवादल संस्थापक पू.डॉ.ना.सु. हर्डीकरजी यांचे अध्यक्षतेखाली दिनांक ११/२/१९६२ रोजी घेण्याचे ठरविलेले आहे.या मेळाव्यास जिल्हयातील मान्यवर नेते श्री. वसंतराव दादा, दे.भ. पांडीरामनाना पाटील, ना.बॅ.जी.डी.पाटील, मान.राजारामबापू पाटील, सरचिटणीस महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी, व तसेच सेवादल संघटक श्री.आनंदीराम कुमठेकर आदी मार्गदर्शन करणार आहेत.आपणही या मेळाव्यास येवून मार्गदर्शन करावे ही विनंती.

सविस्तर कार्यक्रम पत्रिका सोबत आहेच. कळावे. ही विनंती

आपला नम्र,

(सी.गायकवाड)

जिल्हाधीनायक,

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल, सांगली.

अध्यक्ष
धोंडीराम पाटील
खजिनदार
एस्. डी. पाटील

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

" काँग्रेस-भवन " सांगली.

फोन नं. ९१

चिटणीस
बारुभाई शहा
व
बाबासाहेब पाटील

जा. नं. 19 ता. ८/२/६२.....१९६

प्. डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

आपणास यापुर्वी पाठविलेले टपाल मिळाले असेलच. आपण ता. १०/२/६२ रोजी येत आहेत. नक्की वेळ कळवावी. म्हणजे सोयीचे होईल. तसेच पत्रातील सुचनेप्रमाणें श्री. देसाई यांना बोलून ठेवले आहे. ता. १०/२/६२ रोजी आपण मिरज स्टेशनवर उतरण्याचे आहे. त्या ठिकाणी मानवंदना देण्यासाठीं त्या त्या भागातील सर्व सैनिक येणार आहेत. तसेंच आम्ही आपणास घेण्यासाठीं मिरज स्टेशनवर येत आहोत. मान. ना. बॅ. जी. डी. पाटील यांनाही सांगीतलें आहे. ते सदा येथेच आहेत. आपल्या टपालाची वाट पाहांत आहे.

सोबत आपल्या माहितीसाठीं कार्यक्रमाची प्रत जोडलेली आहे. बाकी विषेश कांही नाही. मान. कुमठेकर येथे ता. ६/२/६२ रोजी आलेले आहेत. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली कार्यक्रमाची व्यवस्था चालू आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र,

सी. गा. चकवा

जिल्हा अधिनायक,

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल, सांगली.

दिनांक ३१/३/९३

दौ० श्री० हर्डीकरजी, संस्थापक काँग्रेस सेवादल,

सादर प्रणाम -- वि.वि...

आपणांस दिनांक १ सप्टेंबरला सेवादल सुलंकेच्या पासुन दिनांक ३१ मार्च १९९३ अखेरचा अहवाल मिळाला असेलच. आता हा अहवाल दिनांक १ मार्च पासून ३१ मार्च अखेरचा अहवाल पाठवित आहोत.

मागील अहवालांत आम्हीं जे वंगळें चांगले वाईट हाल अहवाल सांगितले आणि खरी वस्तुस्थिती आपल्या समोर ठेवली त्यामुळें आमच्याबद्दल बराच गैरसमज झाला आहे. कोकसा: जसा जसा उगवावा तसा तसा वाकवाय होणार त्यांनी म्हणून 'तसल्या' गोष्टींची दखल घेऊन त्या आपल्या नजरेसमोर आणून द्यावयाच्या नाहीं असें आणें म्हणून येथून पुढे चांगल्या गोष्टींची दखल अहवालांत घ्यावी असें आम्हीं ठरविले आहे. आणि त्याच दृष्टिने हा अहवाल पाठवित आहे. त्यामुळें मागील अहवालावरुन स्थानिक सेवादल पदाधिकाऱ्यांत जो गैरसमज उत्पन्न झाला आहे तो दूर होईल असें वाटते.

मार्च महिना सर्व विद्यार्थ्यांना अभ्यासाच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा आहे त्यादृष्टीने सेवादल अभ्यासवर्गाच्या दैनंदिनीचे वेळापत्रक आखून घेतलेवार अभ्यासाला घेण्याचे सक्त हुकुम केले. तसेंच ईयत्ता सातवीची (फायनलची) परीक्षा पुढील महिन्यांत असल्यानें त्या वर्गासाठी इतर वर्गांच्या सुध्दा इंग्रजी, गणित, मराठी, हिन्दी, वगैरे सर्व विषयांच्या परीक्षा घेऊन मुलांमुलींना त्यांच्या कायं कायं चुका होतात त्या गोष्टी समजावून सांगितल्या. तसेंच सामुदायिक गीत गायनाबरोबरच सामुदायिक पाढे (अनेकांनी घेणें) हा एक विशेष कार्यक्रम आठवड्यांतून दोनतीन वेळा घेतला जातो. जसे जशी परीक्षा जवळ येत आहे. तसतशी सेवादलात येणाऱ्या मुलांमुलींची संख्या वाढत आहे. त्या पूर्वीचा अनुभव मात्र विपरीत होता: सेवादलात रोज नियमानें ५०-६० मुलें आणें ३०-४० मुलें येत असतात. म्हणजेच रोज सुमारें २०० ते २५० मुलें मुलें येत असतात.

विशेष कार्यक्रम :—

दिनांक १२ मार्च १९९३ रोजी आपल्या महाराष्ट्राचे भूतपूर्व मुख्यमंत्री आणि भारताचे विद्यमान संरक्षण मंत्री श्री. यशवंतरावजी चव्हाण त्यांचा वाढदिवस साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी यशवंतरावजींना दिर्घायुष्य लाभावे व त्यांच्या हातून भारताची आणखीन उज्वल सेवा घडो! अशी सदिच्छा सेवादलाने व्यक्त केली.

दिनांक २६ मार्च १९६३ रोजी सेवादलातील ~~[illegible]~~ कुमारी विजया हिंपी हिची आई एका बाळकाला जन्म देऊन निधन पावली. "कुमारी हिंपीच्या आईच्या आत्म्यास शांति व सद्गति लाभो!" अशी इच्छा सर्व मुलांमुलींनी व्यक्त केली आणि दोन मिनिटं सावध राहून बिजूच्या कुटुंबाबद्दल सहानुभूति व्यक्त केली.

दिनांक २९ मार्च १९६३ रोजी सेवादलास महाराष्ट्राचे विधमान मुख्यमंत्री श्री. कन्नमवारजी-नी धावती भेट दिली. कार्यक्रम अगदि वेळेवर ठरल्या-प्रमाणे पेक्षां थोडक्या अगदीं शेवटच्या क्षणापर्यंत कांहीं सुद्धां निश्चिती नव्हती. दुपारी ३ वा० आमदार श्री. द. तु. काळे हे आम्हांला विनंति करण्यास आले आणि त्यांनी प्रयत्न करण्याचे आश्वासन दिले. सेवादलाच्या वतीनें मुख्यमंत्र्यांचे स्वागत करतांना प्रकाशभाईनी, "मुख्यमंत्री सेवादलास भेट देत आहे तेव्हां आम्हांस अति शय आनंद होत आहे" असे सांगितले "आणि" त्यांना मार्गदर्शनपर दोन शब्द सांगण्याची विनंति केली. श्री. कन्नमवारजींनी, "सेवादलाकडे पाहून सुरुं केले? काय काम चालतें?" असें विचारले. तेव्हां श्रीप्रकाशभाईनी थोडक्यांत माहिती सांगितली. याप्रसंगी श्री. कन्नमवारजी म्हणाले, "तुम्ही सर्वजण सेवादलांत येतां मी तुमचे अभिनंदन करतो. तुम्ही रोज सेवादलांत येत जा आणि आंगी शिस्त लावून घेऊन देशाच्या उपयोगी व्हा." असा संदेश देऊन त्यांनी सर्व मुलांमुलींना 'आशीर्वाद' दिला. आणि तेथून पुढील कार्यक्रमासाठी निघून गेले. हा प्रसंगी सुमारे ५०० मुले सेवादलाच्या शिस्तीत हजर होती. तसेच जिल्हाधिनायक श्री. द. रा. देसाई, जिल्हासंघटक श्री. दे. शं. कुलकर्णी हे उपस्थित होते. मुख्यमंत्र्यांची ही भेट फक्त अर्ध्या तासाची झाली.

दिनांक २६/३/१९६३ रोजी गुढी पाडव्याच्या शुभदिनी सेवादलातील सर्व मुलांमुलींनी सामुदायिकरित्या सरस्वती पूजन (पाटी पूजन) केले. वास्तविक हा शुभदिनी सेवादलचे गीत गाऊन संपादन व्हावयास पाहिजे. आणि तसे त्या दिवशी रेकॉर्डचे (पुढील स्लाईड) दरवर्षी प्रमाणे रेकॉर्ड संपादन निघाले होते.

[illegible] आहे. आपणांकडून अहवाल-पत्रक कांहीच खुलासा न आल्याने अहवाल मिळाला किंवा नाही हेसुद्धा समजले नाही. कृपया अहवाल मिळाल्याचे खुलासा करावा. ही. वि.

कांही विशेष कार्यक्रम - योजना असल्यास कळवावी.

आपले.

सहकारी:—

१ श्री. अरविंद पद्मनाभ कुलकर्णी.

२ श्री गोरवाडकर.

३ श्री. जोशीकर.

प्रकाश भाई र. गोखले.
कार्यवाह काँग्रेस सेवादल नाशिक.

कांग्रेस सेवादल
आ ळ ना. (महाराष्ट्र)

22 12

श्री डॉ. पू. श्री. ना. सु. हर्डीकरजी
संचालक काँग्रेस सेवादल.

के सेवामें. आपका पत्र नहीं सो हेना यहांपर
दुसरी शाखा ना 3163 का मी पठाण
गुरुजी (महाराष्ट्र) के हस्ताक्षर।
हमारे जाखना सेवादल में अभी 200/
सैनिक तथा सेविकामें रहेना आते हैं।
हमने अिस वर्ष हेरा घोषित किय है की
जो सेवा दल सैनिक अिस वार्षिक परीक्षामें
पू0/ए0 एक्के परीक्षामें मार्क लेगा. अुसे
स्थानिय सेवा दल द्वारा प्रतिसाद रखे है।
धन्यवाद आप भी हमे अच्छा तथा
नया कुछ सन्देश पत्रव्यवहार पर अेगा करेंगे

अि. अंडाधार ता सैनिक
रघु भालचंद्र
अं. 3163

2021/22 मार्च माह का प्रतिवेदन

दि० 31/3/22

कांग्रेस सेवादल

मेन् पॉवर के मार्च माह का केन्द्र विवरण तालुका जालना जिला औरंगाबाद के केन्द्र (बाल, बालिका, कुमार, कुमारिका) [illegible] अंबड़वाला अरिहंत प्रार्थनिक पाठशाला समय 4-30 से 6-30 कुल सेवकों की संख्या 75 से 80 तक।

इस माह में कोई भी कवायत शैक्षिक सेवादल छोड़कर नहीं गया।

नये भर्ती हुये सेवकों - इस प्रकार तो सेक्टर 2 के मुख्य शिक्षक कौन है, जो हमारी प्रतिज्ञा में भर्ती हुये नये सदस्यों के नाम, पूर्ण परिचय सं. आदि तो नहीं पूछे जाते; परन्तु वहां के अधिकारियों से नाम इस प्रकार है।

नाम	उम्र	पद
1 प्रकाश बापट		कार्यकारी
2 विजय गोलेकर	14	सेवानी
3 कु. राजेश्वरी पिल्ली	12	उत्साहिका
4 कु. आशा बापट	12	सेवानी (कु. की)

कार्य : 1) कवायत, खेल आदि :- इस माह में कवायत नहीं की गयी और खेलों के [illegible] खेल जाते हैं।

2) बौद्धिक अभ्यास :- सेवा पद्धतियों द्वारा सेविकों को सेवादल के इतिहास की परिचय।

3) चरित्र निर्माण :- सेवा पद्धतियों द्वारा सेवक में चरित्र निर्माण, नये और सिखाये गये।

4) सेवा और सर्वसंवर्क शिक्षा :- सेवादल सेवक को सर्वांगीण तथा सेवा के अवसर।

5) अन्य कार्य :- सेवादल के सेविका एवं सेवक पूर्वोक्त चर्चित हैं इस माह में [illegible] तथा व्यक्तिगत परिचय। [illegible] हुये आदि सहित।

आयु कुमारी शांता बोरिया
कार्यवाह सहायिका

[illegible]
अधिकारी
शाखा

मार्च माह के विशेष कार्य

इस माह में निम्नलिखित विशेष कार्य हुए।

दिनांक 7/3/22 को सेवादल सैनिकों तथा कांग्रेस कार्यकर्ताओं द्वारा भूतपूर्व राष्ट्रपति श्री. मोरारजी देसाई के जन्म दिवस के उपलक्ष में सामूहिक श्रमदान तथा सेल में श्रद्धांजलि अर्पित की गयी।

दिनांक 8 को रविवार को भी महिला सुरक्षा दल सेवादल में व अन्य आयोजन। उक्त कार्यक्रम में मुख्य अतिथि डॉ. सुधीरजी ढोके, सेवादल के जिलाध्यक्ष श्री. मोरेश्वर सोनवणे, श्री. मोहन सोनवणे, श्री. [illegible] संदेश व इन सभी के केन्द्र में श्री. उद्धवराव तथा सहयोगियों द्वारा ध्वज के महत्व पर जानकारी। इस कार्यक्रम में महिलाओं के उपस्थिती बढ़ाने, कुं. कुसुम कांबरे, कुं. लिलाबाई और अन्य सभागण उपस्थित थे।

दिनांक 13 को रविवार को 'काम प्रेम है' और तलवार प्रेम है' इस विषय पर लड़कियों, महिलाओं के एक सैनिकों के मार्गदर्शन। कार्यक्रम जालना कांग्रेस सेवादल के जिले पदाधिकारी, जो अतिशय ही सुन्दर ढंग से समझाया। इस कार्यक्रम के उद्देश्यक श्री कमलेशजी जोशी (पुराने जिला सेवादल संघटक) थे।

इस कार्यक्रम में कु. [illegible] कु. [illegible], कु. [illegible], विजय कांबळे, कु. [illegible], कु. [illegible], श्री. [illegible] ने अहम विषय प्रकट किये।

दिनांक 27 रविवार को C-30 के संघटक के इस्त मासिक [illegible]।

जालना कांग्रेस सेवादल के एक सैनिक इस समाचार के सम्पर्क में है।

[illegible]
संघटक

[illegible]
जालना जिल्हा कांग्रेस
कार्याध्यक्ष

फो नं ९१

काँग्रेस सेवादल

सांगली जिल्हा (महाराष्ट्र.)

काँग्रेस-भवन, सांगली.

जा. नं. ३५२७/७४५६३ * ता. १९/६/६३

पू. डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

मी नागपूर शिबीरहून ता. १६ ला सायंकाळी आलो. लगेच येका मित्राचे लग्न होते त्या तयारीस लागलो व आज दै टपाल मि आपणास लिहीत आहे.

आप नागपूरला येनार या विचारानें सर्व शिबीरार्थी अतिशय आनंदांत होते. कारन आसाम ते केरल पासून या शिबीरास ११ प्रांतातून ४० लोंक आले होते व ते सर्व नक्किच असल्यानें आपणास पाहण्याची त्यांची तिव्र इच्छा त्यांच्या बोलण्यातून व्यक्त होत होती पन आपण अडचणीमुळें येंवू शकला नाही. पंण ही बातो सर्वांना सांगण्याचे मला वाटते मान. नवीनभाईच्याही जीवावर आले होते. असो,

शिबीर अतिशय सुंदर व व्यवस्थित पार पडले. या शिबीराचा फायदा महाराष्ट्रातील सर्व जिल्हयांना व्हावा हा जो शुद्देश होता तो मला वाटते सफल झाला नाही. कारन पश्चिम महाराष्ट्रातील सांगली जिल्हयातील दोन लोंक सोडून येकही जिल्हा अधिकारीया शिबीरास न्हता. येकूण ८ लोंक या शिबीरास महाराष्टा

फो. नं. ९१

काँग्रेस सेवादल

सांगली जिल्हा (महाराष्ट्र.)

काँग्रेस-भवन, सांगली.

जा. नं. ता.

तून होते.वास्तविक मला वाटते डॉक्टरसाहेब दोनही शिबीरे घेऊनच्येली ना घेता निरनिराळ्या तारखांना घेतली असती तर सर्व प्रांतास फायदा झाला असता. . व संघटनेच्यादृष्टीनें हितावह ठरले असते.पण असे कां झाले समजत नाही.वेळ पैसा सर्व होवूनही त्याचा पूर्ण प्रमाणांत उपयोग व्हावयास हवा त्याप्रमाणांत होवू शकला नाही.आजच्या या राजकिय परिस्थितीत शिबीरे घेणे.तितके कठीन होवून राहीलेले असतांना सुद्धा संघटनेचे (काँग्रेस)जबाबदार मानले विचारू लागली की या शिबीराचे प्रत्यक्ष फल काय दाखवा तर आम्ही काय जाब द्यावा ? आणि मग परत काम करण्यास अनेक अडचणी पुढ्या राहतात.या सर्व विचारांनी मन ग्रस्त होते.असो,जास्त काय लिहू.

आम्ही या आठ दिवसांत जिल्ह्याची मिटींग घेत आहोत.यात रक्षा देवावा,४० वा दलदिन व प्रशिक्षण शिबीरे या संबंधी चर्चा ठेवलेली आहे.व नि श्चीत कार्यक्रम देवून सर्वांना कार्यान्वित करण्याचा प्रयत्न करीत आहे.सविस्तर टपाल आपणास मी नंतर लिहीनच आपली प्रकृती ठिक आहे नां ?आपले पत्राची आतुरतेनें वाट पाहांत आहे.मार्गदर्शन लाभावे. आपला नम्र

फो. नं. ९१

काँग्रेस सेवादल

सांगली जिल्हा (महाराष्ट्र.

काँग्रेस-भवन, सांगली.

जा. नं. *26 ता.

ता.क.पंढरपूर शिबीराचा सविस्तर अहवाल मला अद्याप मिळाला नाही.पण श्री.वाजिराव व इतर जे जिल्हयातील कार्यकर्ते या शिबीरास गेले होते त्यांचे उद्गार मात्र निराशजनक आहेत.सविस्तर मला कळू शकलेले नाही.~~कळळळळळ~~ पाहतं आहे.कळावे.हो विनंती

आपला नम्र,

સ. વિનાયકરાવ
"કાँગ્રેસ-ભવન" સાંગલી.

26

તારિખ ૧-૭-૧૯૮૩

પૂ. ડૉક્ટરસાહેબ

સાદર પ્રણામ

આપણ પત્રપ્રપંચ પાઠવિલેલે પત્રાત મિળાલે. મી કોલ્હાપૂરલા ગેલ્યામુળે તુમચે પત્રાત લવકર મિળાલે નાહી. વ ત્યા મુળે ઉત્તર ત્વરિત પાઠવૂ શકલો નાહી. યા બદ્દલ ક્ષમસ્વ.

"સબલ સિપાહી" ચા અંક બધા તયાર હોઈલ. લાબડતોપ પાઠવિત આહે. કોણત્યાહી પરિસ્થીતીત અંક ચાલૂ ઠેવિલ આહે. આપલા આશિર્વાદ આહે.

કામાસંબંધી લિહિલેત, આપણ ડૉક્ટરસાહેબ પણ કદાપિહી કામા શિવાય વેલ ઘાલવિત નાહી. આપણાસ દિલેલે આંશ્વાસન પૂર્ણ કરણ્યાસાઠી મી અવિશ્રાંત ઝટત આહે. કાર્ય પૂર્ણ હોઈતોપર્યંત સોપ, જેવણ સુધ્દા ગોડ લાગણાર નાહી, ત્યા દૃષ્ટીને ચાં માર્ગદર્શન ખરે. શિબીરે ઘેણ શકલ નસલો તરી શિબીરચ્યા કાર્યાચ્યા સ્વરુપાત લક્ષણાન સંદર્ભીત કરણ્યાચા પ્રયત્ન કરિત આહે. ત્યા દૃષ્ટીને કામાસ સુરવાત દેખિલ કેલી આહે.

दिनांक ६-७-२०१९ रोजी मान. अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, व सर्व चिटणीस

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमेटी हे सांगलीस येत आहेत त्याचवेळी प्रमुख सेवादल कार्यकर्त्यांची सांगलीस मिटिंग घेत आहे. व पुढील कामाची आखणी व तयारिच्या दृष्टीने विचार विनिमय करित आहे.

कार्यक्रमांत ——

① सप्टेंबर, ऑक्टोबर, नोव्हेंबर मधील शिबीरे (तालुकावार)

② मंडळ अधिकारी प्रशिक्षण शिबीर

वेळ, तारिख, व जागा निश्चित करणे

③ नोव्हेंबर किंवा डिसेंबर मधील, राष्ट्रीय संरक्षण मेळा

④ चाळीसावा वर्धदिन

विशेषतः विधायक स्वरूपात साजरा करणे,

⑤ सेवादलाचे विशेषत्व - सांस्कृतिक कार्यक्रमांची आखणी व तयार करणे.

(सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी कवि सुधांशु, कवि यशवन्त, लेखक मोसले व इतर लोक यांचा उपयोग करून घेण्याचे दृष्टीने प्रयत्न करित आहोत व त्यांनी सहाय्य करण्याचे, वाङ्मय तयार करून देण्याचे आश्वासन दिले आहे.) या प्रमाणे कार्यक्रमाचे स्वरूप, चालू वर्षाचे देणे

સ/ નાયકવડી

"काँग्रेस भवन" सांगली.

विविध कार्यक्रम पार पाडीत आहोत.

या संबधी आपल्या कोही सूचना असल्यास त्वरित कळविण्यात अशी नम्र विनंती आहे. तारिख ९ ला मिटींग आहे.

सातारा संबधी आपण विचारलेंत, श्री. सांवतारी मी चर्चा केली त्यांना मी कामाची पध्दत व सुसूत्र करण्याचे दृष्टीने आपणास काय करावे लागेल या संबंधी, म्हणजे मी त्यांना - जेथे जिल्ह्याचे विभाग प्रत्येक मंडलातून जेथे अथवा दोन कार्यकर्ते या प्रमाणे निदान ८० - १०० स्वयंसेवकांचे प्राथमिक शिबीर घेऊ या, असे सुचविले आहे. जेथे प्रकारचे वातावरण प्रथम, जिल्ह्यात तयार करणे. अत्यंत जरूरीचे आहे त्या साठी माझे मत आहे की मी सातारला कांही दिवस जावे (प्रत्येक महीन्यातून) प्रथमतः २ दिवस जावून तेथे वसले पाहीजे प्रमुख कार्यकर्त्यांना भेटले पाहीजे. त्यांना विश्वासात घेऊन काम करण्यास सोपे जाईल असे वाटते अण्णा डॉक्टरसाहेब माझी अडचण अशी आहे की माझ्या जागेच्या दृष्टीने शेजा मर्यादित असल्याने सेवादलांतील नियमा प्रमाणे नियमाचे पुर्णपणे होणार नाही ना ? वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना वाईट वाटणार नाही ना ?

आपलां मी सर्वां विचारिले आहे. आपण सांगाल त्याप्रमाणे

करित आहे.

आपला आदेश हवा आहे. माझी प्रामाणिक सदभावना जलदगतीने
कामाचे स्वरूप वाढले पाहीजे अशी आहे. वाद, विवाद, शं
शंका-कुशंका बाळगण्यापेक्षा आजची आमची गरज संघटन मजबूत
करणे ही आहे. आपण मला सविस्तर सल्ला द्यावा अशी
विनंती आहे. जास्त काय लिहू? आपल्या पत्राची मी
वाट पहात आहे

आपला आज्ञाधा[illegible]
[illegible] गायकवाड

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

फोन नं. ९१

(महाराष्ट्र.)

जा. नं. ~~~~~ काँग्रेस-भवन, सांगली. ता. १६/८/६३

28

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

आपण पाठविलेले टपाल मिळाले. टपाल वाचून आनंद झाला. कारन मी माधनगरहून लिहीलेले टपाल आपणास मिळाले किं नाही या विचारांत होतो. कारण आपले उत्तर मला लौकर मिळाले न०हतो. असो,

मान. दलपति ता. १८/८/६३ रोजी दु. १२ वा. आले होते. १-३० वा. जिल्हा अधिकाऱ्यांची त्यांचे बरोबर मिटींग झाली. यांवेळी जयोतिचा मार्ग व कार्यक्रमाचे स्वरूप याबाबत चर्चा झाली.

दु. ४ वा. जिल्हयातील सर्व प्रमुख सेवादल कार्यकर्त्यांची मिटींग झाली. जिल्हयातील ४० प्रमुख उपस्थित होते. कार्यक्रमा संबंधी चर्चा झाली. त्या नंतर त्यांनी मार्गदर्शन केले. व ता. १९ ला पन्हाळे ते पुणा पायी मुंदचे केले. यातेवेळी पुण्याचे ते दोन चार भांवाती ही बोलले होते.

ज्योत सांगली जिल्हयांत ता. ११/१०/६३ ला येते. ता. ११ ला संकाली जिल्हयांत ७ वा. प्रवेश

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

फोन नं. ९१

(महाराष्ट्र.)

जा. न. _____ काँग्रेस-भवन, सांगली. 29 ता. _____

करील व सायं. ६ वा. सांगलीस मोठा मेळावा घेण्याचे ठरविले आहे. पण ता. १२ ही सांगलीसच आहे. ता. १३ ला ते घटप्रभेस जात आहेत. मार्ग सांगली-मिरज - हैसाळ (महाराष्ट्र)- कागवाड- चिकोडी-हुक्केरी-घटप्रभा. असा मार्ग आहे. वरील प्रमाणे रूट मी मान. नविनगाई यांना पाठवून दिला आहे. याचे शिवाय दूसरा मार्ग कोल्हापूरकडून आहे पण तो फारच लांबचा आहे. आपली कांही सूचना असल्यास कळवावे.

प्रकृती सदा साधारण आहे. परंतू तरी आफिसला येत आहे. कारण ता. ३०/८/६३ ला जिल्हा काँग्रेसची निवडणूक आहे. त्यानंतर लगेच जयोतिच्या कार्यक्रमास व दलदिनाचा कार्यक्रम या तयारीस लागत आहे. तसेच मंडळ अधिकाऱ्यांचे जिल्हयाचे चौदा दिवसांचे शिबीर सांगली जिल्हयांत येत आहेत. तारखा अद्याप निश्चीत व्हावयाच्या नाहीत. कारण हा सर्व कार्यक्रम पाहून ठरवावे लागणार आहे. असो, बाकी विषेश कांही नाही. कळावे.

ही विनंती. आपला नम्र

ता. क. आपले टपाल मिळावे.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

फोन नं. ६५७२५४

अध्यक्ष
श्री. विनायकराव पाटील
उपाध्यक्ष
श्री. बाबासाहेब सचनेकर
सरचिटणीस
श्री. हरि गोविंदराव वर्तक
श्री. वसंतराव पाटील
श्री. मोहन धारिया

टिळक भवन,
गोखले रोड (दक्षिण), लोकमान्य नगर
दादर, मुंबई २८.

३०
सेवादल विभाग

आ. नं. टडा/३३१/६३ दि. ३०/८/१९६३.

पूज्य श्री ताऊंकरडींच्या
पवित्र सेवेशी,

सप्रेम वन्दे.

आपल्याशी पत्रव्यवहार करण्याचा हा माझा प्रथमच प्रसंग आहे प्रथम मी माझी ओळख करून देतो. मी सुरुवातीला प्रथम गेली १२ वर्षे सेवादलमध्ये काम करित आहे. मी मुंबईच्या महापौरपदाच्या नंतर येथे उच्च सैनिक झालो. अ.भा. शिबिरांमध्ये पण जाऊन आलेलो आहे. जुलै १९६३ पर्यंत मी मुंबईमध्ये I WARD जिल्हा काँग्रेस सेवादलाचा जिल्हा अधिनायक होतो. परंतू महाराष्ट्र काँग्रेस सेवादलमध्ये कार्यालयमंत्र्यांचे काम करण्यास मुंबईतील महाराष्ट्रीयन बऱ्याच लोकांनी हरकत घेतल्यामुळे श्री. इनामदारजींच्या आदेशानुसार दि. १६ जुलै ६३ पासून माझी महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस सेवादलमध्ये "मंत्री" म्हणून नेमणूक झाली आहे.

तेव्हापासून ते आजपर्यंत माझ्या बऱ्याच कामे झाली त्याचे थोडक्यात काही लेखी स्वरूपात आपणास पाठवित आहे. पू. श्री इनामदारजींनी मला आपणाशी पत्रव्यवहार ठेवण्यास व आजपर्यंत झालेल्या कामाच्या आढावा लिहून पाठवण्यास सांगितले होते म्हणूनच मी आपणास कळवत आहे.

अ.भा. प्रथम शिबीर मी पू. श्री इनामदारजींचा P.A होतो व त्याचप्रमाणे अ.भा. शिबीर मध्ये

आपल्या कार्यालय और व्यक्तींचा P.A देण्याचे संदर्भात [redacted] यांची मी आपल्या कार्यालयात भेट घेतली होती. त्यावेळी त्यांनी आपल्याकडे मार्गदर्शनासाठी पत्र देण्यास सांगितले होते. त्याप्रमाणे सोबत ~~मार्गदर्शनासाठी~~ मार्गदर्शनानुसार मी जोडले आहे.

सदर्थ हस्ते नवा आहे व काम पण जवाब देण्याचे आहे. म्हणून मी आपणास मी नम्र विनंती करतो कि आपण मला योग्य मार्गदर्शन व सूचना द्याव्या. आपणास हे कळवू देत आहे हस्तक्षेप मागितो इच्छितो.

पुढे जोडपत्र आपणास नम्र विनंती [redacted] आपण मार्गदर्शनार्थ पत्राचे उत्तर द्यावे.

आपणास कळू देत आहे हस्तक्षेप मागितो इच्छितो.

आपला आज्ञाधारक सेवक

सुरेश पुंडलिक

[redacted]

कॉन्स्टेबल सेवाबल मुख्यालय

[redacted]

31

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी,

"काँग्रेस-भवन" सांगली.

फोन नं. ९१

ता. नं.

ता. 31/5/63

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम.

आपले पत्र मिळाले. मजकूर समजला. आनंद वाटला.

श्री. कुमठेकर यांना पत्र लिहिले आहे. दुसरे आपणास कळविल्याप्रमाणे. सायंकाळी मार्गाने जात आहोत. कार्यक्रमाची तयारी सुरू आहे. आपण ता. 9/6 रोजी तालीम आपल्याकडे नोंद करून ठेवावी. सांगलीस आवश्यक ती कार्यकारिणीची मिटिंग झाली. चर्चा झाली व सर्व कार्यकर्त्यांनी या कार्यक्रमात आपुलकीने भाग घ्यायचे ठरविले आहे. वातावरण उत्साही आहे. ऐक्याचा वातावरण जिल्हा काँग्रेस कमिटीची निवडणूक होऊन नवीन अध्यक्षपदी श्री. चारुभाई शाह हे निवडून आले.

डॉक्टरसाहेब आपण लिहिलेले "आमचे सेवादल" ही पुस्तिका श्री. अ. तु. दप्तरदार यांनी प्रसिध्द केलेली आहे. ती आम्ही प्रकाशित करावी असे म्हणतात. कारण आजच्या पुस्तकांची सैनिकांना अतिशय गरज आहे. आपण पक्षाची ऐतिहासिक स्थिती कथीत आहोत. आता जोडून आणखीन काही अधिक लिहून देता आले तर फार चांगले होईल व सैनिकांना मार्गदर्शक व उत्साहप्रद ठरेल. सवडीने करावे अशी इच्छा आहे. एवढेच.

दुसरे नवीन बदल आपण लिहिले आहे.

C = चंद्रकांत. संपूर्ण नाव आहे चंद्रकांत राजाराम [illegible]

(P.T.O.)

पण नेहमी सी. गायकवाड असेच लिहितो.

आपणावरून दुरुस्ती अपेक्षित आहे.

सुधारून दो विनंती.

पत्र

गायकवाड

रु

ई. आदरणीय डॉक्टर साहेब

सादर नमस्कार

आपण माझेवर रागावला आहात, याचे कारण मी आपणास पत्र लिहिले नाही. आपले पत्र आले त्यावेळी मी सचवाड्यास आपला निरोप दिला होता. त्याप्रमाणे त्यांनी आपणास पत्र लिहिले होते. आपण पुष्कळ दिवस दिसला नाही म्हणून आपणास त्याबद्दल मन कष्टविले नाही, नतर आपण सांगावरून येऊन गेलो तेव्हा तुम्ही बोलू शकला नाही. असो झाले ते झाले विसरून जावे

आपला आज्ञाधारक

(बाजीराव वांगदरकर)

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

फोन नं. ६५७९४

अध्यक्ष
श्री. विनायकराव पाटील
उपाध्यक्ष
श्री. बाबासाहेब सकपेकर
सरचिटणीस
श्री. हरि गोविंदराव वर्तक
श्री. वसंतराव पाटील
श्री. मोहन धारिया

काँग्रेस सेवादल
32

टिळक भवन,
गोखले रोड (दक्षिण), लोकमान्य नगर
दादर, मुंबई २८.

आ. नं. 403/ब8/63 दि. ६ सप्टेंबर १९६३.

पूज्य श्री ताईजींच्या पवित्र सेवेशी,

सप्रेम वन्दे.

आपले ४-९-६३ चे पत्र मिळाले वाचून इतका आनंद झाला कि त्याचे वर्णनच करता येत नाही. माझ्या मनांत शंका होती कि [redacted] आपण माझ्यावर रागे भरणार काय? ते पत्र इतक्या घाईघाईत लिहिले होते कि कांही चुका असतील परंतु आपण पत्र वाचून मला खूप उत्साह व प्रोत्साहन दिलेत. आपले आभार आपण वारंवार असेच मार्गदर्शन उत्तेजन देत रहावे.

आपण सांगितल्याप्रमाणे मी माझ्या कुटुंबाची थोडक्यांत माहिती देण्याचा प्रयत्न करीत आहे आज मी २८ वर्षाचा नौजवान तरुण काँग्रेस सेवादल मध्ये २८ ते ३२ वर्षे काम करून आलेला कार्यकर्ता आहे. आई लहान पणीच वारली वडील मी १७ वर्षाचा मध्ये असताना मृत्यु पावले, माझे एक परक्या-पाठी आहेत. [illegible] मिल मध्ये खूप मजूर म्हणून कामावर लागले पण आपल्या कोणावर बोजा राहू नये म्हणून परंतु मिलमध्ये देखील मी माझ्या कर्तृत्वाने आज सांगायला Pleasure वर म्हणजे साधारण ४२८ रुपये घेतो आहे माझा एक [illegible] दुसरा भाऊ हा BEST मध्ये नोकरी करीत आहे [illegible] वेळ घोरपडे आला मी नाँगोट. सेवादलाच्या लहान पणापासून स्वयंसेवक असल्याने तो ऽणीव सहानुभूति आपलासा वाटले, आपला युक्तिवाद अडत्याचा असा कार्यकर्ता मिळणे वाटत नाही. आज मी आपणास माझ्या वडीलांच्या बाबी सांगत आहे तरी हे सर्व मुलाचे आपण वडीलांच उपदेश देऊन आपले सेवादलाचा अधिक [illegible] काम करावे. [illegible] कॅम्प आणि आहे त्या पूर्वी मी मुलुंग डिस्ट्रीक्टचा डिस्ट्रीक्ट अधिकारी होतो परंतु श्री [illegible] व श्री [illegible] यांच्या आग्रहाने महाराष्ट्र काँ सेवादलाच्या सेवेसाठी म्हणून नियुक्त झालो. आपण दिलेल्या पत्राचे दोन प्रकारचे पोस्टकार्ड आपणास पाठविले आहे. आपले पत्र पुष्कळदा वाचून आनंद व्यक्त केला आपल्या मार्गदर्शनाची प्रतिक्षा करीत आहे. [illegible] आपणास [illegible] आयुष्य देवो हीच प्रार्थना घाईघाईत पत्र लिहिताना काही चुकी झाल्यास क्षमा करावी. [illegible] चरणाचा.

आपला आज्ञाधारक,
सुरेश प्रधान, महार
मंत्री काँ. सेवादल.

माझा पत्ता,
सुरेश प्रधान, विद्या निवास, रूम नं ४/६
डुमा नागरदास रोड
अंधेरी (पूर्व) BOMBAY 58

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

फोन नं. ६५७९१

अध्यक्ष
श्री. विनायकराव पाटील
उपाध्यक्ष
श्री. बाबासाहेब सवनेकर
सरचिटणीस
श्री. हरि गोविंदराव वर्तक
श्री. वसंतराव पाटील
श्री. मोहन धारिया

टिळक भवन,
गोखले रोड (दक्षिण), लोकमान्य नगर
दादर, मुंबई २८.

33

जा. नं. ४५१/८७/६३ दि. २८ सप्टेंबर १९६३.

पूज्य श्री हुडेकर (डॉक्टर) यांच्या पवित्र सेवेशी,

सप्रेम नमस्कार

वि० वि० आपले २७-९-६३ चे पत्र मिळाले वाचून फारच आनंद झाला आपण जो आशिर्वाद व मार्गदर्शन दिलेत त्या बद्दल मनःपूर्वक आभार वारंवार आपण असेच मार्गदर्शन व आशिर्वाद देत रहावेत त्यामुळे काम करण्यास उत्साह येतो

दुसरे विशेष म्हणजे त्या पत्रानुसार आपणास महाराष्ट्र काँग्रेस सेवादलाच्या वतीने ज्योति कार्यक्रमाच्या वेळी आपण उपस्थित राहून आपला मार्गदर्शक आशीर्वाद द्यावा अशी विनंति आहे. आपल्या उपस्थितिने सेवादलचे सैनिक उपस्थित जनता व इतर संघटनाना आनंद होईल व उत्साह मिळेल. आपण आपल्या पत्रात मागे लिहिलेलेच आहे परंतु 'रिवाज' प्रमाणे आपणास हे हार्दिक आमंत्रण पाठविले आहे

उत्साहाने देणाऱ्या उत्तराची अपेक्षा बाळगून पत्र आटोपतो.

कळावे हे विनंति,

सस्नेह नमस्कार,

आपला सेवक
सुरेश पुरोहित वंदे मातरम्
मंत्री
काँग्रेस सेवादल महाराष्ट्र

आपण दिलेल्या दोन्ही पत्रांवर पण पाठवून देत आहे.

— सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल —

"काँग्रेस–भवन" सांगली.

सी. गायकवाड,
अधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस–सेवादल.

फो. नं. ९१

34

जा. नं. SDC/६८४७

ता. ११/११/६३

पूज्य डाक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

मला वाटते आपण हुबळीहून आला असाल म्हणून हे पत्र लिहात आहे. आपले पत्र मला मिळाले आहे. परंतू मध्यतरी डावा हात भयंकर दुखत होता. इंजिक्शण व औषध घेतलेले आहे. परंतू अद्याप कांही बरे वाटत नाही. तसेच फ्ल्यु चाही त्रास होत आहे. परंतू सद्या साधारण प्रकृती ठिक आहे. असो,

आम्ही पुढील अंक हा डिसेंबरचा विषेशांक काढात आहोत. बरोबर अेक वर्ष "सबल सिपाही" स पुरे होत आहे. त्यानिमीत्त विषेशांक काढीत आहोत. यावेळी या अंकांत सांगली जिल्हयाचा सेवादलचा इतिहास संकलीत करण्याचा प्रयत्न करीत आहोत. जुन्या कार्यकर्त्यांना त्याप्रमाणें लिहीत आहोत.

तरी या अंकास आपण लेख पाठवून द्यावा अशी आग्रहाची विनंती आहे. दूसरे ते पण लौकर हवे आहे. कारन अंकाच्या छपाईस लौकरच सुरवांत करीत आहोत. तरी लौकर पाठवा.

पुस्तकाचे काम या अंका बरोबरच करीत आहोत. त्याप्रमाणें तयारी सुरु आहे.

दुसरी अेक गोष्ट डाक्टरसाहेब सांगलीस भगीनींचे काम सुरु केलेले असून दर रविवारी सर्व भगीनी अेकत्र येत आहेत. ४० भगीनी आहेत. काम चांगले चालू आहे. बाकी विषेश कांही नाही.

माननीय इनामदारजी थोडा वेळ येवून गेले. पुष्कळच कामासंबंधी चर्चा झाली. काम व्यवस्थित व स्थिर स्वरुपांत आमे राहांत आहे. आपली प्रकृती कशी आहे ? आपल्या उत्तराची वाट पाहांत आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र
(सौ. गायकवाड)

36

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
अधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली

ता. २४/१२/६३

(Most Aurgent)

पूज्य डॉक्टरसाहेब,-
सादर प्रणाम,

आज रोजी आपणास मी फोनवरून बोलण्याचा प्रयत्न केला पण आपली प्रकृती ठिक नसल्यानें मला वाटते आपण बोलू शकला नाही. ता. २९ डिसेंबरला कार्यक्रम असा आंखोत आहोत. ता. २९/१२/६३

सकाळी ९-३० वा. " दल दिन " विशेषांक सबल सिपाहीचे प्रकाशन. व त्याच वेळी शिगांव येथील सेवादल शाखेस जयोतिच्या आगमन प्रसंगी जास्तितजास्त गणवेषधारी सैनिक व उत्तम व्यवस्था केल्या बद्दल शिल्ड आपले हस्ते असा कार्यक्रम ठेवलेला आहे.

तसेच सांगली व मिरज येथील भगीनीचे कामहो आपल्या नजरेखालून घालण्याचो इच्छा आहे. याप्रमाणें कार्यक्रम ठेवू इच्छीतो.

तरी कृपया त्वरीत उत्तर द्यावे. व तसेच अंकास किमान संदेश तरी पाठवावा अशो विनंती आहे. करावे. हो विनंती.

आपला नम्र,
चंद्रकांत गायकवाड

37

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
आधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली

ता. २३ जानेवारी ६४

ता. न. ८८२/23-1-64

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम वि.वि.

आपले ता.१०/१/१९६४ चे पत्र मिळाले आहे.मजकूरही समजला.परंतू कामाच्या घाईगर्दीमुळें व २६ जानेवारीच्या अंकाच्या तयारीत व तसेच जिल्हा काँग्रेस कमिटीच्या २७ तारखेच्या कामामुळें वेळेवर उत्तर पाठवू शकलो नाही या बद्दल प्रथम आपली क्षमा मागत आहे.वास्तविक लौकर लिहीणे आवश्यक होते.व घडू शकले नाही.या बद्दल वाईट वाटते.

आपला जो फोटो अंकांत आहे तो आपण सांगलीस आला होतात त्यावेळचा आहे.त्याची प्रत आपणास भेट म्हणून देण्याचे यापूर्विच अगोदर ठरविले होते.व त्याप्रमाणें वणवूनही घेतलेली आहे.

सदा आपली प्रकृती कशी काय आहे? काळजी वाटते.तरी लिहोल्यास बरे होईल.आणि डॉक्टरसाहेब आपणास फार दिवसा पासून भेटण्याची

इच्छा धरून होतो.परंतू कामाच्या या
व्यापातून कांहो जमेनासेच झाले आहे.
आपली भेट होवून बरेच दिवस झाल्यासारखे
वाटते.तरी समक्षच मी व माझे बरोबर सांगली
येथील मशीनींचे काम पाहणाऱ्या कु.तारामती
हिरेकर बहुधा असे भेटावयास येनार आहोत
त्यांनी अद्याप आपणास पाहीलेले नाही व
नविनच कामास सुरवांत केलेले आहे त्यांनी
त्यामुळें त्यांची इच्छाही आहे.तरी आम्ही
ता.२ फेब्रुवारी ६४ ला येवू अशी अपेक्षा
आहे.आपण त्यावेळी कोठे जाणार नाहीना?
याचसाठीं मुद्दाम आताच मी हे लिहीत
आहे.कारण पूर्वि मी आलो व आपण हुबळीस
गेला होतात.याचसाठीं अितक्या लौकर मी
आपणास लिहोत आहे.आपले उत्तर मिळेलच.

डॉक्टरसाहेब त्याच बरोबर मला
आपणाशी जास्त कामकाजा संबंधीही सविस्तर
बोलता येईल अश्या दुहेरी हेतूने मी येत आहे.
जास्त कांही नाही.२६ जानेवारीचा अंक
आपणास मिळेलच.तयार होत आला आहे.
ता.२८ ला पोस्ट करीत आहोत.नुकतेच समजले
कीं मान.नविनभाई यांचे पिताजी स्वर्गवासी
झाले.तेही मान.सुबबाराव्जी यांचे टपाल मला

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
आधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली
ता. .....

कालच मिळाले. त्यावरून समजले. फार वाईट वाटले.
असो, ~~[illegible]~~ त्याच बरोबर दुसरी
गोष्ट म्हणजे आपणास मशीनींच्या कामाबद्दल
मी पूर्वि अेकदा बोललो होतो. त्याप्रमाणें सांगली
व मिरज या ठिकाणी महोलांचे सेवादलचे काम
सुरु केलेले आहे. व आतां पर्यंत तरी साधारण
बरे आहे. दोनही ठिकाणी संख्या ४० - ४०
पर्यंतचो आहे. वाढ होईल अशो अपेक्षा आहे. व
काम करनारे कार्यकर्ते चांगले असल्यानें आत्म-
विश्वास वाटतो. पाहू काय होते ते.
असो, जास्त न लिहोता याच ठिकाणी आपली
रजा घेत आहे. कलावे. उत्तर मिळेलच.
हो विनंती.

आपला नम्र,
[signature]

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), दादर, मुंबई- २८.
फोन नं. ६५७९४

परिपत्रक क्र. ४ दिनांक २५ जानेवारी ६४.

श्री.,
अध्यक्ष, जिल्हा काँग्रेस कमिटी,-

स. न. वि. वि.

महाराष्ट्रांतील सेवादल संघटनेस जोराने चालना देण्याचा प्रयत्न प्रदेश काँग्रेस कमिटी करीत आहे. हया कामांत अधिक एकसूत्रीपणा यावा व या कामास गति मिळावी म्हणून सेवादलाचे तरुण कार्यकर्ते श्री. आनंदीराम कुमट हयांची -महाराष्ट्र काँग्रेस सेवादलाचे - दलपति म्हणून आजपासून नियुक्ति करण्यांत आलेली आहे. आपण त्यांना सर्वतोपरि सहकार्य करावे, ही विनंती..

कळावे,

आपला नम्र,

(विनायकराव पाटील)
अध्यक्ष,
महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी.

पहलो.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), दादर, मुंबई- २८.
फोन नं. ६५७९४

परिपत्रक क्र. ४ दिनांक २५ जानेवारी ६४.

श्री.
अध्यक्ष, जिल्हा काँग्रेस कमिटी,-

स. न. वि. वि.

महाराष्ट्रांतील सेवादल संघटनेस जोरानें चालना देण्याचा प्रयत्न प्रदेश काँग्रेस कमिटी करीत आहे. हया कामांत अधिक एकसूत्रीपणा यावा व या कामास गति मिळावी म्हणून सेवादलाचे तरुण कार्यकर्ते श्री. आनंदीराम कुमट हयांची -महाराष्ट्र काँग्रेस सेवादलाचे - दलपति म्हणून आजपासून नियुक्ति करण्यांत आलेली आहे. आपण त्यांना सर्वतोपरि सहकार्य करावे, ही विनंती.

कळावे,

आपला नम्र,
वि. पाटील
(विनायकराव पाटील)
अध्यक्ष,
महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी.

पहलो.

To
पूज्य श्री डॉ हर्डिकरजी

40

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
अधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली
ता. ७/२/१९६४

पूज्य डॉक्टरसाहेब,
सादर प्रणाम वि.वि.

आपले कार्ड आजच मिळाले.पण मी आपणास अंदाजे १५ दिवसापूर्वि अेक पत्र पाठविलेले होते. सविस्तर मजकूराचे ते पत्र होते.परंतू त्याचे मला अुत्तरच मिळाले नाही.कारन आपला फोटो तयार करून फ्रेम - अुघदा करून घेतलेला आहे आणि तो देण्यासाठीं व बरेच दिवसांत आपणास भेटलो नाही यासाठीं मी रविवारी येनार आहे तें०हा आपण आहांत कांय ? असे विचारले होते व आपले पत्र येताच येनार होतो परंतू आपले अुत्तरच न मिळकल्यानें मी येवू शकलो नाही.असो,

प्रकृती साधारणच आहे.पण काम सुरू आहे.कामांत खंड नाही.परंतू आपली प्रकृती कशी काय आहे ?कांहीही लिहीले नाही.अंक चालू आहे व राहील असा विश्वास आहे.त्यासाठां अटोकट्ट प्रयत्न करीन. व आपला आशिर्वादही आहेच.

आपणाकडून अुत्तराची वाट पाहांत आहे.
कळावे.ही विनंती.

आपला नम्र,
C. Gaikwad

कांग्रेस सेवादल

अ. भा. (महाराष्ट्र)

॥ जय हिन्द ॥

९०/२/६३

जा-5

५/६३

परम पूज्य हुतात्माजी,

संस्थापक कांग्रेस सेवादल,

सेवाग्राम (वर्धा)।

आपका ता. २८ जनवरी का पत्र मिला। यहां पर ५ केन्द्र चलते हैं जिनकी संख्या ५०० है। हमारे ६०० सैनिकों के पास सेवादल गणवेश है और सिर्फ ही बहनों का सेवादल खोलने का प्रयत्न कर रहे हैं।

इस वर्ष के दैनंदिन नियमित पोस्टकार्ड आपको भेजे थे, सो आपको मिले होंगे। इस वर्ष का दैनंदिन श्रीयुत आनंदीरामजी कुमठे के मुफ्त हस्ते हुआ। सेवादल के ४२ ६० सैनिकों को शिक्षण दिया गया।

हमारे जिले में गंगापुर, सोयगांव, जालना इन जगहों पर सेवादल चलते हैं। सेवादल के पास घोड़े, तोफीन, बंदूकें आदि हैं।

सेवादल में बैंक प्रथा की है, जिसमें बड़ी बैंक जैसे सेक्रेटरी, जिलाध्यक्ष इन्हें इकट्ठे करके भेजते हैं।

P. T. O.

काँग्रेस सेवादल
वा व ना. (महाराष्ट्र)

3

हमारे सेवादल की स्थापना १५ अगस्त १९६१ से हुई। इसके पूर्व १९५७ में यहां पर सेवादल था परन्तु स्थानीय कांग्रेस कमेटी से कोई कुमार की मदत न मिलने के कारण सेवादल बंद किया गया था। और आज भी यही दशा है फिर भी हम अपने पैरों पर खड़े होकर चलायेंगे हमारे २२ सैनिक कार्य शैली में भी आये थे। हमारे सेवादल का पूर्ण मार्गदर्शन तथा पूर्ण सहायता औरंगाबाद जिल्हाधिनायक श्री जगन्नाथराव जी बेटोड़ करते हैं

हमारे यहां पर सेवादल की क्रियाशील की आवश्यकतायें पूर्ण करने के लिये हमने यहां पर "पैसा-फंड" की योजना चालू की है जिस योजना में प्रत्येक सैनिक प्रतिदिन १ पैसा देता है और कहीं पैसों से हम सभी आवश्यकतायें पूर्ण करते हैं

हम यह आशा करते हैं कि आप हमारे अच्छे संगठन को कार्य एक साथ जारी रखने देंगे।

भवदीय — सेवादल अधिकारी

भारत सेवादल , बा ड ग.

वार्षिक अहवाल १९६१ .

सन्माननीय प्रादेशिक संघटकजी जिल्हाधिकारी तथा अधिनायकजी एवं उपस्थित - सेवादल श्रेणीयों एवं सेवादल सैनिकों आज हमारे लिये बड़ी ही खुशी की बात है कि सेवादल का इस २९ वा वार्षिकमहोत्सव मना रहे है. मैं आपके सामने सेवादल का वार्षिक का - अर्थात १९६१ का अहवाल रख रहा हूं.

१) हमारे शहर में सेवादल के दो केन्द्र चल रहे है, उपस्थिति साधारणत: ८० से ९० - तक रहती है. जिसमे बालक एवं युवक है.

२) सेवादल के मुख्य अधिकारी :-

अ) श्री. रामचंद्रजी इंगळे (अधिनायक)

ब) श्री. शंकरजी कुंडोड (संघटक)

क) श्री. ओमप्रकाशजी हंगारिया (कार्यालय मंत्री)

ड) श्री. रामकृष्णजी बटुमल (शिक्षक)

सेवादल का कार्य चार विभागों मे विभाजीत है. (१) क्रिडा एवं मनोरंजन विभाग. (२) सैनिक बैंड विभाग (३) सैनिक वैद्य विभाग एवं, (४) आवास प्रशाल विभाग. व क्रिडा एवं मनोरंजन व्दारा सैनिकों में खेलते कुदते शिस्त , बैंड व्दारा परेड एवं सार्वजनी- - क कार्यक्रमों की शोभा बढाना , सैनिक वैद्य व्दारा सैनिकों की अहत को संभालना - एवं आवश्यकता पडने पर उनसे मेक लेकर बड़ी वैद्यों की भांती पुन: लोटाना -साथ-ही साथ ही साथ गरीब विद्यार्थियों को शिक्षा साहित्य के लिये मदत आदि - देने की व्यवस्था करना , तथा आवास प्रशाल विभाग व्दारा प्रशाल कार्यक्रम - किया जाता है.

सेवादल मे नित्य सो सो , व्हॉलीबॉल , हॉकी बॉल, खेलीम , बैंड एव क्रिकेट आदी की प्रेक्टीस दी जाती है.

सेवादल साहित्य :-

सेवादल में एक बैंड , पांच गणवेश , ११ खेलीम , क्रिकेट सेट तथा १ स्टंप्स १ बॉल , अन्य आदि साहित्य है.

पुरुषोत्तम जगन्नाथ
संघटक.

पुरुषोत्तम · फगेंर कुकुरोक
संघटक सेवादल
नया बाजार
· जलगाव

-:१९६२ के विशेष कार्यक्रम :-

दिनांक १४ जानेवारी को सैनिकों को प्रिती भोज दिया गया.

दिनांक २६ जानेवारी को कॉंग्रेस कमिटी कार्यालय पर ध्वज वंदन किया गया दिनांक ३० को पुज्यपिता बापूजी की पुण्य तिथी मनाई गयी, जीसमे सैनिकों व्दारा शांत खडे रहकर उन्हे श्रध्दांजली-अर्पित की गयी.

दिनांक १-२-६२ को अखिल भारतीय कॉंग्रेस अध्यक्ष श्री. संजीव रेड्डी को २० सैनिकों व्दारा सिंधी बजार मे सलामी तथा ५० से अधीक सैनिको व्दारा सभा की व्यवस्था का कार्य किया गया.

दिनांक १२-२-१९६२ को पंडीत जवाहरलालजी के भाषाण के समय व्यवस्था रखने के लिये २० सैनिकों को औरंगाबाद भेजा गया.

दिनांक १-२-१९६२ से २५-२-१९६२ तक सैनिको व्दारा कॉंग्रेस का जोरदार प्रचार तथा श्री. यशवंतराव जी चव्हाण एवं यशवंतराव मोहिते आदि नेताओं के शुभागमन तथा उनकी सभाओं की सुनीत व्यवस्था आदी.

दिनांक १-५-६२ को महाराष्ट्र दिवस मनाया गया जिसमे श्रीपत रावजी व्दारा सैनिकों को मिठाई बांटी गयी.

दिनांक २८ जून को केन्द्र नायक लक्ष्मिदत्त शुक्ल को बिदाई दि गयी, क्यों कि उन्हे उच्च शिक्षाण के लिये बनारस जाना था,

दिनांक १५-८-६२ को कॉंग्रेस कमिटी मे ध्वज वंदन किया गया तथा नये बैंड का उदघाटन हुवा. सैनिकों के खेलकुद के कार्यक्रम हुये तथा विजेतां ओं को - - अधिनायक जी व्दारा पुरस्कृत किया गया,

दिनांक १३-१०-६२ को खुलताबाद मे महाराष्ट्र कॉंग्रेस के शिबीर मे भेजे गये १५ सैनिकों ने प्रांताध्यक्षाजीं कीं वाहया प्राप्त की.

दिनांक ११-११-६२ को सैनिको व्दारा श्रमदान (बुट पॉलीस, मजुरी आदि) कर ४१ रूपय की राशी प्रतिरक्षा कोष मे ~~प्रभात-फेरी~~ भेजी गयी.

१४ नोव्हेंबर को नेहरू जयंती के उपलक्षमें प्रभात फेरी निकाली गयी, तथा दोहपर मे विद्यालयों के बालकों व्दारा निकाले गये जुलूसमे बैंड तथा व्यवस्था का कार्य किया गया.

दिनांक १-१२-६२ को सेवादल व्दारा मांडवा नामक ग्राममें श्रमदान किया गया. ता. १६-१२-६२ को जिल्हा कॉंग्रेस अध्यक्ष श्री. शिवाभाई पटेल का सेवादल में स्वागत किया गया.

और आज दिनांक ३०-१२-६२ को सेवादल दिवस के उपलक्ष मे ध्वजवंदन दल निधी, शपथ विधी, खेलकुद, अध्यक्ष श्री. कमट भाई व्दारा पुरस्कार वितरण समारोह आदी कार्यक्रम कर रहे है

आपका

45

॥ वंदेमातरम् ॥

काँग्रेस-सेवादल को काँग्रेस का

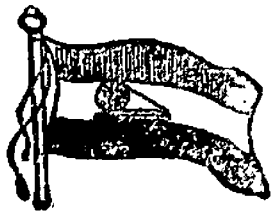

फौलादी चौखटा बनाओ.

—श्री जवाहरलाल नेहरू

—* काँग्रेस सेवादल *—

जालना (महाराष्ट्र-प्रान्त)

काँग्रेस सेवादल दिवस समारोह

—[दि. ३० डिसेंबर १९६२]—

श्रीमान् / श्रीमती उत्तमचंद जैन (काकावाद)

जालना

नागोरी प्रेस, जालना.

नं. 900 दिनांक । ।

खाता नं.

कॉंग्रेस सेवादल (सैनिक) बॅंक

जालना, (महाराष्ट्र)

सैनिकका नाम

	रुपये	न पै.
पु. शिल्लक		
रुपये		
बाकी.		

संघटक. खातेदार्की सही.

गंगासागर प्रेस जालना.

44

"सत्य मेव जयते"

नं. 900 दिनांक । । १९

खाते नं.

- कॉंग्रेस सेवादल (सैनिक) बॅंक -

जालना (महाराष्ट्र)

सैनिक का नाम

पैसे (अक्षरी तथा अंकी)

रुपये

बॅंकप्रमुख. संघटक. खातेदार्की साक्षरी.

काँग्रेस जिन्दाबाद ! 46 काँग्रेस सेवादल जिन्दाबाद !

—: काँग्रेस सेवादल :—

वार्षिक समारोह

आपसे नम्र निवेदन है कि, दि. ३० डिसेंबर रविवार को काँग्रेस सेवादल का वार्षिक - उत्सव मनाया जारहा है। अतः आपसे हार्दिक अनुरोध है कि, आप अपने अन्तरंग मित्रोंसहित पधारकर कार्यक्रम सफल बनाएं।

+ कार्यक्रम +

प्रभात फेरी	प्रातः ६ बजे
ध्वजवंदन हस्ते श्री रामाकिशनजी दायमा (नगराध्यक्ष)	प्रातः ८॥ बजे
क्रीडा स्पर्धाएं (हुतूतू, खो-खो, दौड आदि)	प्रातः ९ से १०॥
सेवादल की अन्तरंग बैठक (हस्ते सर्व श्री कुंमठभाई प्रा. सं.)	मध्यान्ह ११ से १२
बौद्धिक कार्यक्रक	मध्यान्ह २॥ से ३॥

मुख्य वक्ता : श्री पां. गो. उन्कुले
(विषय-आजच्या पीढी वरील जवाबदारी)
अध्यक्ष : श्री मल्हारराव क्षीरसागर (उपाध्यक्ष काँग्रेस कमेटी, जालना.)

समारोप कार्यक्रम : सायं ४ ते ६
अध्यक्ष : श्रीयुत आनंदीरामजी कुंमठ
(प्रादेशिक संगठक कां. सेवादल महाराष्ट्र)
(गायन, वार्षिक विवरण, पुरस्कार वितरण आदि)

—: कार्य - स्थळ :—
सेवादल मैदान, कॉटन मार्केट, नया मोंढा, जालना.

दर्शनाभिलाषी,

कमलकिशोर चंदूलाल शर्मा,
केन्द्र-नायक.

रामचन्द्र ताराचंद झंवर,
अधिनायक

—० जालना कॉंग्रेस-सेवादल का संक्षिप्त-परिचय ०—

★ सेवादल के वर्तमान कार्यकर्त्ता ★

47

अधिनायक	:	श्री रामचन्द्र संवर
संगठक	:	,, सुखलाल कुंकूलोळ
कार्यालय-मंत्री	:	,, ओमप्रकाश झांझरिया
शिक्षक	:	,, रामकृष्ण खरटमल
केन्द्र-नायक	:	,, कमलकिशोर शर्मा
सैनिक बँक प्रमुख	:	,, कमलकिशोर लाला
ध्वज-रक्षक	:	,, प्रकाशचंद्र पहाडे
जत्था-नायक	:	,, रमेशचन्द्र खंडेलवाल
		,, अश्वीन कुमार शाह
दस्ता-नायक	:	,, शिवनारायण काबरा
		,, नामदेव पायगव्हाणें
		,, शिवनारायण राठी
		,, उत्तमराव चितळकर
		,, विजय कुमार कागलीवाल
		,, ओमप्रकाश जयस्वाल
		,, रमेशचन्द्र लाला

—: सेवादल के आकर्षण :—

१. सैनिक उपस्थिति प्रतिदिन ७० से ८० तक ।
२. सेवादल बॅन्ड ।
३. सेवादल सैनिक बँक ।
४. नित्य नियमित खेल कूद तथा साप्ताहिक-बौद्धिक कार्यक्रम ।
५. खेलनेके लिए खुला मैदान व क्रीडा सामग्री ।।

कॉमस - सेवादल एक विहंगम दृष्टि.

48

स्थापना	डिसेंबर सन् १९२३ ई. स.
संस्थापक	सर्व श्री ना. पु. हर्डीकर
अखिल भारतीय सेवादल संगठक	सर्व श्री स. वा. इनामदार
दलपति (महाराष्ट्र प्रदेश)	सर्व श्री सुलेमानभाई पठान
संगठक (महाराष्ट्र प्रदेश)	सर्व श्री आनंदीराम कुमठ
जिल्हाधिनायक (औरंगाबाद)	सर्व, श्री जगन्नाथ खटोड

=० सेवादल के ध्येय ०=

१) युवकों में शिष्टाचार, आत्मविश्वास, आत्मत्याग, सादगीपूर्ण सेवाकार्य पारस्परिक सहयोग द्वारा जीवन जीने की योग्यता निर्माण करना ।

२) जातिभेद तथा धर्म भेद को नहीं मानते हुए सबकी सेवा करके राष्ट्रीय एकता को विकसित करना ।

३) शारीरिक शिक्षा द्वारा नवयुवकों का स्वास्थ्य सुधारना एवम् संकट काल में जनता की सहायता करना ।

४) नवयुवकों में अनुशासन एवं राष्ट्र सेवा की दृढ़ भावनाओं का विकास करना जिससे कि वे " स्वतंत्र-भारत " के " आदर्श नागरिक " बन सकें ।

॥ जय-हिन्द ॥

– सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल –

फो. नं. ९१

"काँग्रेस–भवन" सांगली.

जा. नं. _____ * 49 ता. २१/२/१९६४

आदरनीय पूज्य डाक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

आपले ता.१६/२/६४ चे पत्र श्री.गायकवाड यांनां मिळाले. परंतू श्री.गायकवाड हे आजारी होते. त्यानां अुपचारार्थ सिव्हिल हास्पिटल मध्यें ठेवलेले होते. त्यांची प्रकृती आतां बरी असून त्यानां घरी आणले आहे. परंतू त्यानां अजून कांही दिवस विश्रांती घेण्याचा डाक्टर –नी सल्ला दिला आहे. त्यामुळे आपल्या पत्राचे अुत्तर ते वेळेवर पाठवू शकले नांहीत. ह्या बद्दल मी श्री.गायक –वाड यांचे वतीनें आपली क्षमा या पत्रानें मागीत आहे.

आपण पत्रात लिहील्या प्रमाणे आज चौकशी करुण अुद्या आपणांस पत्र लिहीत आहे. कळावे.

आपला सेवक,

(बाजीराव वेलवलकर)

फोन नं. ९१

काँग्रेस-मेवादल (महाराष्ट्र)

"काँग्रेस-भवन"

जि. सांगली.

ता. नं. 326/63

ता, 24/2/1963

50

पू० डॉक्टरसाहेब -

सादर प्रणाम -

आपण ख्याल न होता पत्रप्रपंच जोहोचला असाल अशी आशा आहे. आपण जे दोन दिवस आपल्या सहवासाचा लाभ दिलेतत्या बद्दल अतिशय समाधान वाटले. मजेच वरचेवर अधिकाधिक आशी आशा आहे.

आम्ही तासगांव बद्दुकयांचे शिबीर आजे 30 मार्च ते 3 एप्रिल असे पांच दिवसांचे घेवावी गांवी घेत आहोत. व दूसरे शिरोरे मंत्री आश्वासन दिलेले कवेमहाबळेश्वर शिबीर ता. 20 एप्रिल ते 27 एप्रिल चेज्यासे ठरवित आहोत. वहुतेक निश्चीत होत आहे. तरी आपण दोनही शिबीरास किमान एक एक दिवस धावेत. चार पांच दिवसतरी आपणास सविस्तर कार्यक्रमाकरिता पाहिजे आहेत.

आपण शिबीरा बद्दुकये मत अथवा बुकविले नाही. आपल्या उपयोगी वाट पाहात आहे.

कळावे. ही विनंती.

आपला आज्ञाधारक

[signature]

Phone : 65794 Grams : "EMPICICI" Bombay Dadar

MAHARASHTRA PRADESH CONGRESS COMMITTEE

Tilak Bhavan,
Khedgalli, Gokhale Road, South,
Dadar, BOMBAY - 28.

Ref.

मार्च १८, १९६९.

श्री. सुरेश प्रधान, 51

स. न. वि. वि.

आपल्या नियुक्तीस निमंत्रण मंडळाने पूर्वप्रमाणेच मान्यता दिली आहे.

कळावे.

आपला नम्र,

(आनंदीराम कुलट)

प्रत रवाना :-
१) डॉ. ना. सु. हर्डीकर,
२) श्री. इनामदारजी.

पहली.

MAHARASHTRA PRADESH CONGRESS COMMITTEE

President :
Vinayakrao Patil

Vice President :
Vasantrao Patil

Treasurer :
Hari Govindrao Vartak

Gen. Secretaries :
Mohan Dharia
Shankarrao Gedam
Eknathrao Nimbalkar
A. R. Antulay

Tilak Bhavan,
Khedgalli, Gokhale Road, South,
Dadar, BOMBAY - 28.

Telegraphic Address :
"EMPICICI" Bombay Dadar.
Telephone : 65794

52

मार्च १८, १९६४.

Ref. 1

श्री. स. वा. इनामदारजी,
स. मा. संघटक, नवी दिल्ली.

स. न. वि. वि.

दि. १७-३-६४ रोजी रात्री ९-३० वाजतां मा. प्रांताध्यक्ष श्री. विनायकरावजी पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रदेश सेवादल नियंत्रण मंडळाची सभा झाली. त्यांत सेवादलाची घटना व सेवादलासंबंधी दोन ठराव मंजूर झाले. ते आपल्याकडे पाठविले आहे.

कळावे.

आपला नम्र,

शं गडाख

(शंकरराव गेडाम)
चिटणीस, नियंत्रण मंडळ,
प्रदेश सेवादल.

MAHARASHTRA PRADESH CONGRESS COMMITTEE

President :
Vinayakrao Patil

Vice President :
Vasantrao Patil

Treasurer :
Hari Govindrao Vartak

Gen. Secretaries :
Mohan Dharia
Shankarrao Gedam
Eknathrao Nimbalkar
A. R. Antulay

Tilak Bhavan,
Khedgalli, Gokhale Road, South,
Dadar, BOMBAY - 28.

Telegraphic Address :
"EMPICICI" Bombay Dadar.
Telephone : 65794

53

Ref. :

मार्च १४, १९८६.

श्री. देवराव कुळमेथे
मु. पो. चिखली चांदा.
ता. मु. जि. चं.

काल रोजी रात्री ९-१० वाजता मा.प्रांताध्यक्ष, श्री. विनायकरावजी पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रदेश कार्यकारिणी मंडळाची सभा झाली. त्या सभेत श्री. देवमति आनंदीराम कुळमेथे यांच्या शिफारशी प्रमाणे दि. १ एप्रिल १९८६ पासून आपली प्रांत संघटक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. हे कळविण्यास आम्हाला अत्यंत आनंद वाटतो.

आपणास मानधन म्हणून मासिक रु. १५०-०० देण्यात येईल. पुढील कामकाजाच्या दृष्टीने श्री. कुळमेथे यांना भेटून कामास लागावे. कळावे.

आपला नम्र,

शंकरराव गेडाम
सरचिटणीस,
सरचिटणीस, प्रदेश निरीक्षण मंडळ.

प्रत माहितीसाठी,
१) डॉ. मा. मु. इंदोरकर
२) श्री. ए. बा. अन्सारकर.

ठराव : १.

श्री. पठाण गुरुजींना, सेवादलाचे अनेक वर्षं काम केल्याबद्दल नियंत्रण मंडळाची ही सभा त्यांना धन्यवाद देत आहे.

महाराष्ट्र प्रदेश कॉंग्रेस कमिटी
टिळक भवन, खेड गल्ली (पूर्व)
खोखले रोड, दक्षिण, दादर
मुंबई २८

ठराव : १

मा. प्रांताध्यक्ष, श्री. विनायकरावजी पाटील यांनी श्री. आनंदीराम कुल
कुल यांची दत्तात्रि म्हणून केलेल्या नियुक्तीचा ही निमंत्रण मंडळाची सभा मंजूर
देत आहे.

महाराष्ट्र प्रदेश काग्रस कमिटी
टिळक भवन, खेड गल्ली (पूर्व
खोखले रोड, दक्षिण, दादर
मुंबई २/

काँग्रेस सेवादल (महाराष्ट्र) प्रदेश घटना

नांव - प्रदेश सेवादलास काँग्रेस सेवादल महाराष्ट्र प्रदेश असें संबोधण्यांत येईल.

ध्येय - (अ) मुक्तांत आत्मानुशासन, आत्मत्याग, आत्मविश्वास, साधेपणा, सेवासहिष्णुता व स्वकायाने काम करुन सद्जीवन कंठण्याचे शिक्षण देणे.

(ब) व्यायामाच्या शिक्षाच्द्वारे लोकांचे स्वास्थ्य तसा शरीरसंपत्ती सुधारण्याचाहि प्रयत्न करणे.

(क) आवश्यकतेच्या वेळी शांतीदल तसा संरक्षक दलाच्या नात्याने काम करुन जरुरी मालमत्ता व जीवन इत्यांचा संभाव करणे.

सभासदत्व:- (अ) बाल बालिका, कुमार कुमारिका हे सेवादल केंद्रात नियमित हजर राहतात अशांचा त्या केंद्र केंद्रामार्फत सेवादलाचे सभासद होतां येईल.

(ब) सेवक सेविका (प्रौढ) इत्यांना लेखी प्रतिज्ञापत्र भरुन दिल्यावर सभासद होता येईल. अशा सभासदांना बशांतून फक्त दलशिस्त साजरा करावा लागेल.

(क) प्रदेश काँग्रेस कमिटीचे प्रदेश युवक प्रमुख, महिला विभागाचे प्रमुख हे सेवादलाचे पदसिद्ध ऑफिशिएट असोसिएट म्हणून राहतील.

(ड) सेवादलाचा असोसिएट फार्म भरुन रु.१ वार्षिक वर्गणी प्रदेश सेवादल कार्यालयांत दे भरतील त्यांना असोसिएट म्हणून मान्य केले जाईल.

(इ) शिक्षण पूर्ण केलेले सेवक व सेविका दोन वर्षे काम केल्यानंतर कांहीं कारणास्तव सेवादल सोडून जातील त्यांना सेवादल निवृत्त सभासद असें मानलें जाईल.

(मात्र त्यांचेवर शिस्त भंगाबद्दल इलाज झाला असेल अशांना हे लागूं नाही.)

कार्यालय.

प्रदेश काँग्रेस कमिटीचे मुख्य कार्यालय ज्या ठिकाणी असेल त्याच ठिकाणी सेवादलाचे प्रांतिक कार्यालय राहील.

प्रदेश कार्यालयांत खालील रजिस्टर्स ठेवण्यांत येतील.

(१) सेवक सैनिक (२) कायम सैनिक (३) पदसिद्ध ऑफिशिएट

(४) निवृत्त सभासद (५) प्रदेश विभाग व मंडल अधिकारी.

(ब) विभाग व स्थानिक कार्यालयांत खालील रजिस्टर्स ठेवण्यांत येतील.

(अ) कायम सैनिक (ब) प्राथमिक शिक्षण (क) असोसिएट

(ड) निवृत्त सभासद.

प्रदेश सेवादल मंडळ (किंवा नियंत्रण मंडळ)

(१) प्रदेश काँग्रेस कमिटीने नेमलेल्या प्रदेश नियंत्रण मंडळात कमीत कमी ५ व जास्तीत जास्त ९ सभासद असावेत. त्यांत एक महिला सभासद राहील.

(२) प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या सरचिटणीसांपैकी एक सरचिटणीस हया मंडळाचा सेक्रेटरी म्हणून काम पाहील.

(३) काँग्रेस सेवादलाचा दलपति व प्रदेशीय महिला अधिनायक हया मंडळाचे पदसिद्ध ऑफिसियेट मेंबर्स म्हणून राहतील. व दलपति हया मंडळाचे जॉइंट सेक्रेटरी म्हणून काम पाहातील. दलपति व महिला अधिनायक यांच्या अधिकाराची मुदत सामान्यतः प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या मुदतीत इतकीच राहील.

(४) प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या एका सरचिटणीसाशिवाय कोणताहि पदाधिकाऱ्यास हया मंडळाचा सभासद [illegible] राहतां येणार नाही.

(५) प्रदेश सेवादल मंडळाची मुदत प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या मुदती इतकीच राहील.

(६) प्रदेश नियंत्रण मंडळाचे सभासद दर सहा महिन्यांतून एक बैठक तरी एका ठिकाणी जमतील. जर ते अशाप्रकारे बैठकीत भेटलेच नाहीत तर प्रदेश काँग्रेस कमिटी दुसरे नियंत्रण मंडळ नेमील. जर एकादा सभासद कारण न दाखवितां लागोपाठ तीन बैठकीस गैरहजर राहिला तर त्याचे त्याचे सभासदत्व रद्द केले जाईल.

(७) नियंत्रण मंडळाने निधि आकारणे, संघटनेचे उद्दिष्ट सफल करण्यासाठी मार्गदर्शन करणे व दैनंदिन सूचना आदि कामे प्रदेश सेवादल दलपति करून करून घेणे. इत्यादि बाबींकडे लक्ष पुरवील.

(८) सेवादलाच्या कामावर प्रेम असणाऱ्या व्यक्तींचीच निवड या मंडळासाठी करावी.

(९) दर वर्षी नियंत्रण मंडळ सेवादलाचा पुढील वर्षासाठी खर्चाची तरतूद तयार करील. व ते प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या पहिल्या बैठकीच्या वेळी मंजुरीसाठी सादर करील.

(१०) दलपति सेवादल नियंत्रण बोर्डातील सभासदांस सेवादलाचे अधिकारी म्हणून राहतां येणार नाही.

जिल्हा सेवादल सल्लागार मंडळ.

१) ज्या ठिकाणी जरूर असेल त्या ठिकाणी जिल्हा काँग्रेस कमिटी प्रदेश नियंत्रण मंडळाच्या विचाराने ५ ते ७ सभासदांची जिल्हा सेवादल सल्लागार मंडळाची नियुक्ती करील. त्यांत जिल्हा काँग्रेस कमिटीचा एक सेक्रेटरी हया समितीचा सेक्रेटरी म्हणून काम पाहील.

२) ही समिती सेवादलाच्या दैनंदिन कार्यांत हस्तक्षेप न करतां सेवादल संघटनेच प्रगतीसाठी प्रयत्न करील. व सेवादलासाठी निधि जमा करील.

३) सेवादलाचा जिल्हा प्रमुख (अधिनायक) या समितीचा जॉइंट सेक्रेटरी म्हणून काम पाहील.

रेणुका

नेमणूका

~~दलपति व महिला प्रदेशीय अधिनायक सोडून~~ नियंत्रण मंडळ दलपतिच्या शिफारशीने प्रदेशांधिकारी यांच्या नेमणुका करतील.

दलपति व महिला अधिनायक यांच्या नेमणुका अखिल भारतीय संघाच्यांच्या संमतिने नियंत्रण मंडळ करील.

जिल्हा काँग्रेस कमिटीच्या सभासदांच्या सल्ल्याने सेवादलांतील हेड अधिका-यांची जिल्हा अधिनायक म्हणून नियंत्रण बोर्डामार्फत दलपति नेमणूक करील. अन्य जिल्हा व मंडळ अधिका-यांच्या नेमणुका दलपतिच्या सल्ल्याने जिल्हाधिनायक करील. ज्या ठिकाणी जिल्हाधिनायक नसेल त्या ठिकाणी दलपतिला अधिका-यांच्या नेमणुका करण्याचा अधिकार राहील. प्रांतिक सेवादल अधिका-याची मुदत प्रदेश काँग्रेस कमिटीच्या मुदती इतकीच राहील.

सेवादल व काँग्रेस संबंध.

सेवादलाचे सर्वसाधारण कार्य त्या त्या संबंधित काँग्रेस कमिटीच्या सल्ल्याने केले जाईल. (२) सेवादलाचे कार्यालय काँग्रेस कमिटीच्या कार्यालयांत राहील. (३) काँग्रेस कमिटीच्या बैठकींना सेवादलाच्या अधिनायकास एक्स ऑफिशिओ मेंबर म्हणून बोलाविले जावे. (४) काँग्रेस सेवादला शिवाय काँग्रेस कार्यकर्ता कोणत्याही स्वयंसेवक संघटनेत सामील होऊ शकणार नाही.

तत्काळ अधिकार

दलपति यांस जर वाटेल तेव्हां संघटनेच्या हितासाठी कोणाही अधिका-यास अगर तुकडीस, स्वयंसेवकास तात्पुरते निलंबित करणे, बडतर्फ करणे व दूर करण्याचा अधिकार आहे. परंतु वरील कारवाईसाठी नियंत्रण मंडळाची संमती घेतली जावी.

काँग्रेस कमिटीवरील प्रतिनिधींनी पाळावयाचे नियम.

(१) सेवादलाचा अधिकारी कोणत्याही निवडणुका लढवू शकणार नाही. अथवा काँग्रेस कमिटीच्या निवड झालेल्या जागेवर त्यास राहतां येणार नाही. (२) सेवादलाचा सैनिक व अधिकारी काँग्रेसच्या अंतर्गत राजकारणापासून सदैव अलिप्त राहील. (३) सेवादलांत दाखल झाल्यावर तो कार्यकर्ता कोठेहि असला तरी त्यास सैनिक असे मानले जाईल. (४) विरोधी आदेश सेवादलाचा कार्यकर्ता सेवादलाच्या त्या त्या पातळीवरील मुख्य अधिका-यांच्या आदेशे अथवा संबंध अधिका-यांच्या आदेशे पाळत करील.

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
आधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली

ता. 30/8/1948

श्रीमती मणि तिवारी धर्मशाला
रू. नं. 92
खंडवा (मध्यप्रदेश)

माननीय डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

आपणांस हे पत्र पाहुन आश्चर्य वाटेल आपला सरळ वाटणारा वागण्याचे कारण मी बरेच दिवस ओळखी आपणास पत्र पाठविले नाही परंतु गेला मोह फेब्रुवारीच्या २८ तारखेपासून मी इंदौर मध्ये प्रदेशात आलो असून ता. ११ पासून तिरंगी ता १३ ला सांगलीस जोडो पत्र मोह. पाठविले मी आपणास केव्हाच पाठवू शकलो नाही या बद्दल क्षमस्व.

आपला खोटा आणून दाखवली मी देवू शकलो नाही. पण प्रयत्न चालू या ट्रेनिंग मी तो देखील मोह. मी सांगलीस येताच जोडो देत करीत आहे.

आपली प्रकृती ठीक असेल अशी मी अपेक्षा करतो.

कळावे हो विनंती.

आपला नम्र

S. Gaikwad

– सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल –

"काँग्रेस–भवन" सांगली.

फो. नं. ९१

सी. गायकवाड,
अधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस–सेवादल.

60

जा. नं. ——

ता. २७/४/६४

पूज्य डॉक्टरसाहेब,
सादर प्रणाम,

आपले टपाल मिळाले. मजकूर समजला. आपल्या आशिर्वादानें अद्याप काम तरी निदान करू शक्तो इतपत प्रकृती ठिक आहे. आजच मी जत तालुक्यातील दौऱ्यावरून आलो व पत्र पाहावयास मिळाले.

अंक ७ मे च्या निमीत्तानें सादर कसीत आहोत. व पुढेही अंक वेळेवर व्यवस्थित काढण्याचा आटो काट प्रयत्न करीन. तसेच " आमचे सेवादल" ही पुस्तिकाही पण लौकरच तयार करीत आहोत. काळजी नसावी. कारण मध्यंतरी माझी प्रकृती ठिक नसल्यानें अेक महीन्याचा अंकही निघु शकला नाही. त्यामुळे सर्व विस्कळीत झालेले होते पण लौकरच तेही काम पुरे करीत आहे.

आपण " सबल सिपाही" बाबत व्यक्त केलेला विश्वास निश्चीत पार पाडण्यास पात्र ठरू असा विश्वास आहे. आणि आपले आशिर्वाद असल्या नंतरही कांही कमी पडेल असे वाटत नाही. वाटेल ती किंमत सोसू पण अंक चालवू.

ता. ४ मे पासून सुरु होणाऱ्या औरंगाबाद येथील शिबीरासाठी ता. १ रोजी मी निघत आहे. ते शिबीर संपवून सांगलीस येईन. बाकी विषेश कांही नाही. कळावे. ही विनती.

आपला नम्र
सी. गायकवाड

सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल -

"काँग्रेस-भवन" सांगली.

फो. नं. ९१

सी. गायकवाड.
अधिनायक
सांगली-जिल्हा काँग्रेस-सेवादल.

61

जा. नं. ५८८/५४

ता. 22 जून 1954

(By Express Delivery)

पू. डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम.

मी आपणास संक्षिप्त पत्र पाठविले होते. व आज रोजी हे पत्र आपणास विदित होईल.

आपण "सबब सिपाही" अंकास लेख पाठवून देतो असे बोलला होतात पण मिळू शकला नाही तरी कृपया त्वरित पाठवून द्यावा.

तसेच डाक्टरसाहेब आपणाकडील पंडितजींची फोटो व आपला ट्रामवेज कामगारांच्या संपाचे साठी उपयोग जाहून घ्यावे समाधान वाटले. तरी मी आपणास एक नम्र विनंती करीत आहे.

आम्हाला सांगलीस सदरील हस्ते हातात घ्यावे व लोकांच्या स्मृतीप्रत्यर्थ प्रदर्शन भरवू इच्छित आहोत. येथे आम्ही काही फोटोग्राफ संग्रहीत करीत आहोत. तरी आपणाकडून आम्हास प्रदर्शनाकरीता लागणारे फोटो व फोटो काही दिवस (किमान ८ दिवस) मिळावेत अशी विनंती आहे.

आम्ही होताच लगेच पोहोच करीत आहोत. तसेच या बद्दल आम्हा उभयतांकडे जरूर तरी विदित विहावे म्हणजे त्याजप्रमाणे मी येईन आपल्या उत्तराची वाट पाहात आहे. कृपावे ही विनंती

आपला नम्र
[illegible]

Phone: 71677

(भारतीय देवनागरी परिषद् द्वारा संगठित)

अखिल भारत देवनागरी प्रचार सम्मेलन, बेंगलोर

ALL INDIA DEVANAGARI PRACHAR CONFERENCE

RECEPTION COMMITTEE
CHAIRMAN
SRI R. R. DIWAKAR
(PRESIDENT, GANDHI SMARAK NIDHI)
TREASURER
SRI K. K. SHENOY
(CANARA BANK LTD.)
SECRETARIES
SRI SIDHANATH PANT
SRI SOHANLAL SISODIYA

62

SHANTHAVEERIAH LANE
CHICKPET
Camp BANGALORE-2

Date २२-६-१९६३/19

श्रद्धेय डाक्टर साहब,

साथ प्रेषित पत्र मैंने श्री वासिष्ठजी को लिखा है। उनके उत्तर की प्रतीक्षा कर रहा हूँ। आशा है कि आपको हमारी कार्यप्रणाली पसंद होगी।

चि. गोपीनाथ मेरा ज्येष्ठ पुत्र बेम्.बेस्.सी. प्रथम वर्ग में उत्तीर्ण हुआ है। अब वह पोवाई (बंबई) के "आय.आय.टी." में ई शिष्यवेतन के साथ दो वर्ष की पढाई करना चाहता है। वहाँ प्रवेश पानेकेलिये बडे बडे लोगोंकी सिफारिश आवश्यक है। बंबई विश्व-विद्यालय के कुलगुरु डॉ. साठे महोदय के नाम पर पत्र देनें की कृपा करें तो बडा उपकार होगा।

आपका उत्तर मिलते ही चि. गोपी को आपके पास भेजूंगा। मैं भी अेक बार आपसे मिलना चाहता हूँ। कृपया लिखें कि कब और कहां समय दे सकेंगे ?

विनीत

डॉ. सिद्धनाथ पंत

Siddhanath Pant
Near Cosmos Club
Dharwar

फोन नं. ९१

चंद्रकांत गायकवाड
आधिनायक
सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल

काँग्रेस-भवन
सांगली

ता. ७।७।६४

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम.

आजच आपले पत्र मिळाले फार आनंद झाला आपल्या स्फूर्तिच्या जोरावर आम्ही पार पडित असतो. प्रार्थना हीच कि आपला इच्छे प्रमाणे काम करण्यास आम्हास शक्ति प्राप्त होवो.

प्रदर्शना संबंधी आपण लिहीलेत, तितकी योग्यताच अजुनि तिच्यात असणे योग्य. खासदारांच सर्वच असतिल तर योग्य. शिवाय हे आम्हा, सांगली, मिरज, इस्लामपूर, तासगांव, विटा या प्रमुख तालुक्याच ठिकाणी ठेवण्याची योग्य करावी असे वाटते. साहजिकच आमास सहकार्यही चांगले मिळेल. असले हे शिबीर ठिकाणी दिवस दोन ते तिन दिवस ठेवावे असे वाटते. तरी आपला अजुनी वाट पाहात आहे.

आपण सूचविल्याप्रमाणे—

आजच दोन्ही पत्रावर अंक पाठविले आहेत. बाकी विशेष कांही नाही कळावे ही विनंती.

आपला नम्र
S. Jayawal

ता. क. उत्तर लौकर मिळावे अशि अपेक्षा आहे.

फोन नं. ९१

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

सांगली.

"काँग्रेस-भवन"

जा. नं. 65

ता. १० जुलै ३६६४

पूज्य डॉक्टरसो,

सादर प्रणाम

आपले पत्र मिळाले. मजकूर समजला. पोटाचे व्यवस्था

करित आहे.

आमची योजना अशी आहे कि हे प्रदर्शन सर्वसाधारण—

सांगली, मिरज, इस्लामपूर, तासगांव विटा, जत अशा प्रमुख ठिकाणी

किमान ३ लेक्चर दिवाणी दोन दिवस याप्रमाणे म्हणजे स्थानिक व

आजुबाजूच्या ठिकाणाहून मंडळी पसंतीस येतील.

किमान १५ ते २० दिवस हा कार्यक्रम चालू

राहावा हा विचार आहे. आपणाकडे असलेले सर्व साहित्य पित्रे,

पत्रे व पुस्तके देण्याबद्दल मला मत आहे यासाठी मी स्वत:

यादवी जातीतील या ठिकाणी जाणार आहे. आणि हे सर्व

नेत्यांनीही मी स्वत: आग्रहाने करार मी बाजिराव

मालवलकर यांना पाठवून देण्यास तयार आहे. आपण जेंव्हा

म्हणाल तेंव्हा पाठवित आहे. तसेच वितरण तोंडपर होणे

अवश्य आहे तितके चांगले. यासाठी आपण जेंव्हा मुंबईच्या दौऱ्यात

याल तेंव्हाच सुरुवात करित आहे. दुसरे हे सर्व अतिशय महत्त्वाचे

वाचण्यात परत करित राहतात निर्धास्त असावे. आपल्या उत्तराची

वाट पहात आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र

दा माधवराव

— सांगली जिल्हा काँग्रेस सेवादल —

फो. नं. ९१

"काँग्रेस-भवन" सांगली.

जा. नं. * 66 ता. २४/८/६४

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम वि. वि.

आपले पत्र मिळाले. मी अुत्तर - लिहीन्याला वेळ लावला या बद्दल क्षमस्व. परंतू चालू अकाच्या कामाच्या घाईत लिहीले कठीन झाले बद्दल. असो, मी मध्यंतरी प्रदेशचा झालेल्या बैठकीसाठीं गेलो होतो. व त्याच बरोबर अगोदर जागा पाहणे व पुढील व्यवस्था करून घेणे यासाठीं अगोदर म्हणजे गेले पंधरा दिवस यातच गेल्यानें बाकी जिल्हयातील सर्व कामें स्थगीत करावी लागली. त्यामुळें आपणास तसे वाटणे साहजीक आहे.

प्रदर्शनाची कल्पना डोक्यातून गेलेली नाही. परंतू मध्यंतरीच्या या कार्यक्रमामुळें स्थगीत केले होते. अंक चालू आहे. अेक तारखेस आपलेकडे येत आहे. बंद कर ण्याचा इच्छा नाही. आपल्या आशिर्वादानें अवश्य प्रयत्न करीत राहू. लोकरच येत आहे. कळावे. ही विनंती

आपला नम्र

[signature]

जा.क्र.२१२
६८

पत्ता :—
सु.स्वयंसेवक फलेच्छुकूलोक 67 काँग्रेस सेवादल
अधिनायक-को-सेवादल जा.ब.ना. (महाराष्ट्र)
नथा.वगारडोला ता: २५-११-६८

आदरणीय प.पुज्य डॉ. ना. सु. हर्डिकरजी
को सेवामें —

आपने जालना सेवादलकी ओरसे पिछले वर्षके जैसी एक पुस्तीका (डायरी) ता.१ जा
डिसेंबरतक प्रकाशित करनेका तय हुवा है.
उसमे आपके विचार हो जाना चाहिए
आप ता.७ दिसंबरतक भेजदेंगे ?

64

[redacted] प्रकाशित लेख

आपको वह अंक कल मिल

जाएगा। विचारजन्य

लेख, पत्रोत्तर शिघ्रता से

कार्यालय विकसित करते हैं।

आप एक बार अवश्य आयेंगे

ऐसी शुभकामना।

गुरुदत्त जैन

आशीर्वादक

पोस्ट कार्ड
POST CARD
1-12-64
केवल पता
ADDRESS ONLY
CHIKODI
28 DEC 64
INDIA
भारत

डॉ. अमीन पटेल युनुस

ता० गुरु० हेडिकरजी

संस्थापक कांग्रेस केवरत

कर्नाटक हेल्थ

गुरुवार घटप्रभा

जि० बेलगांव

जानकारीके लिए.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी,

69

टिळक भवन, गोखले रोड(दक्षिण),
खेड गल्ली, दादर, मुंबई नं. २८.
दिनांक ३ फेब्रुवारी १९६५.

सेवादल विभाग

स. न. वि. वि.

कळविण्यास आनंद होतो की, दिनांक ३१ जानेवारी ६५ व दि. १ फेब्रुवारी ६५ रोजी दलपति यांनी घोषित केलेली जिल्हा प्रमुखांची बैठक पुण्यांतील ऐतिहासिक काँग्रेस भवनांत दलपति श्री. आनंदीराम कुमठ यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडली. या बैठकीचे उद्घाटन लोकसभेचे सभापति माननीय हुकूमसिंग यांनी दिनांक ३१ जानेवारी रोजी दुपारी ३-०० वाजता केले. बैठकीचा समारोप महाराष्ट्राचे आवडते व लोकप्रिय नेते पूज्य यशवंतरावजी चव्हाण यांनी दिनांक १ फेब्रुवारी ६५ रोजी रात्री ८-३० वाजता केला. सभारोप नेहमीच्या पध्दतीने न होता पूज्य यशवंतरावजींनी या बैठकीला त्यांच्या नेतृत्वाला त्यांच्या जबाबदारीची जाणीव ज्याप्रमाणे पिता पुत्रास करून देतो त्याप्रमाणे घरगुती संबंधाने करून समारोप पार पाडला. या बैठकीस राज्यिय जिल्ह्यांतील पंधरा जिल्ह्यांतून जिल्हाप्रमुख आले होते. या बैठकीत १९६५ सालासाठी कार्यक्रम सर्वानुमते ठरविण्यात आला. १९६५ चा कार्यक्रम व बैठकीचा सविस्तर वृ-तांत लवकरच आपणास दलसैनिक पत्राद्वारे कळविण्यांत येईल. बैठकीत ठरल्याप्रमाणे दलसैनिकांच्या वर्गाधिकारांची यादी त्वरित पाठवावी. त्याचप्रमाणे जिल्हा अधिकारी यांचा फोटो पण त्वरित दलपति श्री. आनंदीराम कुमठ भाई ५४१, अ, सदाशिव पेठ, पुणे नं. २, या पत्त्यावर पाठवावे.

या बैठकीस आपण उपस्थित राहून प्रांतिक सेवादलाची शक्ति भरभक्कम करण्यास सहाय्य केल्याबद्दल दलपति व माझ्यातर्फे मी आपले आभार मानीत आहे.

कळावे,

आपला नम्र,
सुरेश पधान
(सुरेश पधान),
मंत्री.

सर्व जिल्हाधिकारी.
प्रत रवाना-
अध्यक्ष जिल्हा काँग्रेस कमिटी, व
अखिल भारतीय अधिकारी वर्ग यांना.

सी. गायकवाड
अधिनायक
काँग्रेस सेवादल, सांगली जिल्हा.
संपादक, सबल सिपाही,
फोन नं. ९१ काँग्रेस-भवन, सांगली.

70

ता. ६-३-६५

पू. डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम वि. वि.

आपणाशी फोनवरून बोलल्याप्रमाणें मान. इनामदारजी यांना टपाल लिहीले आहे. आपणही लिहीले असेलच आजच इनामदारजींचे टपाल आले आहे. कॅलेंडरचा ब्लॉक बणविण्याचे काम सुरू आहे. दूसरे आजच्या या टपाला सोबत घटप्रसंग घेतलेले - फोटो पाठवित आहे. आपणास त्यातील कोणते १ किती २ व साइज कोणता ते कळविल्यास त्या प्रमाणें तयार करून घेत आहे.

तसेच आम्ही ता. ७ मे रोजी " सबल सिपाही विशेषस्वरूपांत म्हणजे आपल्यासंबंधीच्या आठवणी व आपले लेख व चित्रावली अशा स्वरूपांत अंक. त्यादृष्टीनें तयारी चालू आहे. परंतू आपणाकडूनही मला थोडे सहकार्य हवे आहे. आशा आहे की आपण अवश्य कराल. स्वातंत्र्यपूर्वकालांत सेवादलच्या कार्यात व कार्यांशी निगडीत असलेल्या नेत्यांचे नांवे व पत्ते (अर्थात त्यांच्या समवेत जर आपले फोटो असतील तर तेही हवे आहेत.) आम्हाला हवे आहेत ते त्वरीत मिळाल्यास अत्यंत आभारी होईन.

दूसरे याच अंकांत के. पंडीतजी, लालाजी, लोकमान्य, सुभाषबाबू, गांधीजी आदी थोर नेत्यांची ठराविक पत्रेही आम्ही आटेपेपरवर या अंकातून प्रसिद्ध करू इच्छितोय. अर्थात ७ ते १० - मिळाली तरी चालतील. त्यांचे आम्ही ब्लॉक घेत आहोत.

तसेच संयुक्त कर्नाटक कडून अद्याप ब्लॉक मिळू शकलेला नाही. तरी आपण च लिहून पाठवून देण्यास सांगीतल्यास फार बरे होईल. तरी डॉक्टरसाहेब आपण या सर्वकामी जरूर सहकार्य द्यावे अशी विनंती आहे. बाकी विशेष कांही नाही. आपल्या पत्राची

वाट पाहात आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला स्नेह

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
७, जंतरमंतर रोड, नई दिल्ली
(कांग्रेस संदेशवाहक)

अध्ययन पत्रिका

संख्या-१३
१ मार्च, १९६५

भाषा-विवाद

सभी देशों की अपनी एक राष्ट्र भाषा होती है । वह भाषा वह होती है जिसे देश के अधिकतर व्यक्ति जानते हों तथा उस भाषा के माध्यम से समूचे देश में उत्तर से दक्षिण तथा पूर्व से पश्चिम तक आसानी से काम चलाया जा सके । देश की प्रगति, एवं राष्ट्रीय एकता के लिए भी देश की एक राज भाषा होना नितांत आवश्यक है ।

अत: संविधान सभा ने सन् १९५० में हिन्दी को राजभाषा के रूप में चुनाव था और संविधान में यह व्यवस्था की गई थी कि सन् १९६५ से वह अंग्रेजी का स्थान ग्रहण कर लेगी । यह बात भी स्वीकार करते हैं कि इन पन्द्रह वर्षों में हिन्दी के प्रचार व प्रसार के लिए जितना कार्य करना चाहिए था, वह नहीं किया जा सका । अतएव इस भावना से कि अहिन्दी भाषियों को कोई कठिनाई न हो दो वर्ष पूर्व संसद ने राजभाषा अधिनियम स्वीकार किया था । जिसके अनुसार २६ जनवरी १९६५ से जब कि हिन्दी राजभाषा बनी० अंग्रेजी भी सहायक भाषा के रूप में स्वीकार की गई थी ।

परन्तु भाषा विवाद को लेकर कुछ झगड़े एवं विध्वंसात्मक कार्य भी हुए हैं इनकी प्रतिक्रिया से देश का मस्तिष्क अछूता नहीं रहा है । इन भाषाई दंगों की सभी ने निंदा की है । भाषाई दंगों की इतनी अधिक प्रतिक्रिया हुई कि आज देश के सामने भाषा का प्रश्न भी एक महत्वपूर्ण समस्या बन गया है । संसद में, केन्द्रीय मंत्रि-मंडल की बैठकों में कांग्रेस कार्यकारिणी की बैठक में तथा मुख्य मंत्रियों की बैठक में भाषा के प्रश्न को लेकर काफी विचार-विमर्श हुआ है । इनके अतिरिक्त, सभी पार्टियों, साहित्यकों, समाज सेवियों तथा अन्य संगठनों के प्रमुख नेताओं ने भी स्थान-स्थान पर इसी समस्या को लेकर अपने-अपने विचार प्रकट किए हैं । ऐसा लगता है कि भाषा समस्या ने आज देश के समक्ष उपस्थित, चीन से खतरा, महंगाई, गरीबी, नागा समस्या आदि महत्वपूर्ण प्रश्नों को भी पीछे ढकेल दिया है । अतएव समयानुकूल हम भी भाषा के प्रश्न को महत्वपूर्ण समझ कर भाषा के सम्बन्ध में व्यक्त किए गए नेताओं के भाषणों के महत्वपूर्ण अंश, कांग्रेस कार्यकारिणी एवं मुख्य मंत्रियों के सम्मेलन में लिए गए निर्णयों को संक्षिप्त रूप से इस पत्रिका में दे रहे हैं ।

भूतपूर्व प्रधान मंत्री स्व० पं० नेहरू द्वारा दिए गए आश्वासन

लोकसभा - ७ अगस्त, १९५९ - पंडित जी ने कहा था, "अंग्रेजी एक

सहायक, अतिरिक्त भाषा के तौर पर उस समय तक चलती रहेगी जबतक कि लोग इसको चाहते हैं और इसका निर्णय हिन्दी जानने वाले व्यक्तियों पर नहीं, वरन हिन्दी न जानने वाले व्यक्तियों पर छोड़ा जाएगा ।

संसद में दिनांक ४ सितम्बर, १९५९ - पंडितजी ने कहा था --

" अंग्रेजी एक सहायक या एक अतिरिक्त भाषा के तौर पर होनी चाहिए" उस दिन यह भी कहा था --

(१) अंग्रेजी सिर्फ दूसरी भाषा के तौर पर रह सकती है ।

(२) शिक्षा हमारी अपनी भाषा में होगी ।

(३) अंग्रेजी किसी राज्य के द्वारा प्रयोग में लाई जा सकती है

(४) एक राज्य का अंतर्राज्यीय कार्य उसी राज्य की भाषा में हो" ।

आचार्य विनोबा भावे: भाषा समस्या सुलझाने के लिए निम्नांकित तीन तीन सुझाव दिए हैं ।

(१) जातीय हित पर उतरू न हों ;

(२) जो लोग अंग्रेजी को जारी रखना चाहते हैं उन पर हिन्दी न थोपी जाय ।

(३) जो हिन्दी के पक्ष में हों, उनपर अंग्रेजी न लादी जाय ।

श्री भावे ने कहा " मद्रास में आन्दोलन भारत सरकार की नीति के विना समझे शुरू किया गया है । न तो हिन्दी थोपी जा रही है और न अंग्रेजी हटाई जा रही है । हिन्दी तो सिर्फ " सह भाषा" बनी है । सरकारी नीति के परिणाम स्वरूप, न तो दाक्षिणात्य भाषाओं को कोई खतरा है और न सरकारी नौकरी प्राप्त करने में कोई बाधा है । सिर्फ इतना ही हुआ है कि स्वर्गीय प्रधान मंत्री ने जो आश्वासन दिए थे उन्हें कार्यान्वित किया जा रहा है ।

गांधी स्मारक निधि के अध्यक्ष श्री रंगनाथ रामचन्द्र दिवाकर ने कहा " भाषा की समस्या तभी हल हो सकेगी, जब इसे राष्ट्रीय पैमाने पर हल करने का प्रयत्न होगा । सिर्फ कार्यवाहियां या संविधान की व्यवस्थाएं से तरह-तरह के मतलब लगाने से यह काम नहीं होगा । आज हिन्दी भाषी जनता और केन्द्रीय सरकार ने विश्वास खो दिया है और उन्हें भय है कि अगर हिन्दी लागू न की गई तो वह समाप्त हो जायेगी । अ-हिन्दी भाषी लोगों ने केन्द्रीय सरकार में इस बात का विश्वास खो दिया है कि वह पं० नेहरू के आश्वासन पूरा कर पायेगी । दोनों को खोया हुआ विश्वास दिलाना होगा । यह तभी हो सकता है जब हम अ-हिन्दी भाषी जनता को इसकी छूट दें कि वह

स्वयं निर्णय करें कि किस प्रकार और कबतक " सहायक भाषा " के रूप में अंग्रेजी जारी रहे और कब उसका स्थान हिन्दी ग्रहण करे ।

आचार्य जे० बी० कृपलानी ने कहा:

नेताओं को चाहिए कि वे मिलकर भाषा समस्या का हल निकालें और फिर उसका ईमानदारी से पालन करें । संविधान संशोधन को खतरनाक बतलाते हुए श्री कृपलानी ने यह चेतावनी दी कि यदि इस प्रस्ताव पर संसद में आवश्यक बहुमत न मिला तो स्थिति और भी खतरनाक हो जावेगी ।

प्रकाशवीर शास्त्री ने कहा :

" राजभाषा विधेयक के अनुसार अंग्रेजी सहभाषा है, मुख्य भाषा नहीं, इसलिए अब यदि अंग्रेजी में ही सरकारी कामकाज और केन्द्रीय लोक सेवा आयोग की परीक्षाएं होती हैं, तो यह संविधान और राज भाषा विधेयक दोनों के विरुद्ध है " ।

सेठ रदस एं ज० मा० हिन्दी साहित्य सम्मेलन के अध्यक्ष सेठ गोविन्द दास ने कहा : " आज वास्तव " यदि किसी को दुःखी होना चाहिए तो वे हिन्दी भाषी लोग ही हैं क्योंकि इस वर्ष गणतंत्र दिवस के बाद भी अंग्रेजी मुख्य राजभाषा के रूप में बनी हुई है जबकि उसे सहभाषा के रूप में होना चाहिए था ।

राष्ट्रपति डा० स० राधाकृष्णन्

संसद के बजट अधिवेशन का दिनांक २७ फरवरी को समारम्भ करते हुए राष्ट्रपति ने दक्षिण भारत के उन लोगों को जो भाषा सम्बन्धी भ्रम में पड़े हुए हैं विश्वास दिलाया कि यद्यपि हिन्दी भारत संघ की राज भाषा है तो भी अंग्रेजी सहभाषा के रूप में तबतक बनी रहेगी जबतक हिन्दी-तर क्षेत्र के लोग आवश्यक समझेंगे ।

आपने कहा " हम स्पष्ट रूप से कहना चाहते हैं कि स्वर्गीय जवाहरलाल नेहरू ने जो भाषा सम्बन्धी आश्वासन दिए थे और जिनकी पुनर्पुष्टि हमारे प्रधान मंत्री ने की है उनपर पूरी तरह और बिना शर्त के अमल किया जावेगा

प्रधान मंत्री श्री लाल बहादुर शास्त्री:

आपने यह घोषणा फिर दोहराई कि श्री नेहरू द्वारा अहिन्दी भाषी राज्यों को दिए गए आश्वासनों को कार्यरूप दिया जावेगा । हिन्दी किसी पर लादी नहीं जावेगी ।

वास्तव में २६ जनवरी से सरकार की कामकाज की भाषा के रूप में हिन्दी को जो स्थान संविधान में निर्दिष्ट प्रावधान के अनुसार प्राप्त हुआ है, वह मात्र औपचारिकता है। असल में स्थिति में कोई बड़ा परिवर्तन नहीं हुआ, कहीं कोई संजीदगी व दिक्कत पैदा नहीं होने दी गई।

प्रजापा के सचिव श्री प्रेम भसीन, और श्री नाथ पै ने पत्रकारों को बताया कि प्रजा समाजवादी पार्टी हिन्दी को राष्ट्र भाषा मानती है लेकिन अहिन्दी भाषियों पर इसे जबरन थोपने को उचित नहीं समझती है।

स्वतंत्र पार्टी के नेता श्री के०एम०मुंशी ने भाषा संकट के लिए तमाम राजनैतिक दलों का राष्ट्रीय सम्मेलन बुलाने का सुझाव दिया है। उन्होंने अनुरोध किया है कि इस मामले में श्री नेहरू द्वारा प्रदर्शित मार्ग अपनाया जाय।

राज्य सभा की उपाध्यक्षा श्रीमती वायलेट अल्वा ने मेरठ में एक महिला कालेज के दीक्षान्त समारोह में भाषण देते हुए कहा कि आज जो हिन्दी बोला ही नहीं सकते, उन्हें अंग्रेजी का प्रयोग करने दिया जाय और जो अंग्रेजी नहीं चाहते उन्हें हिन्दी का प्रयोग करने दिया जाय। किन्तु मेरी पीढ़ी के समाप्त होने से पहिले-पहिले वह समय आ जाना चाहिए जब हिन्दी का देश के चारों कोनों में प्रयोग आरम्भ हो जाय। अंग्रेजी हमने उस समय सीखी जब हम गुलाम थे। उसी के सहारे हमने गुलामी की जंजीरें तोड़ी। किन्तु अब हमारी राष्ट्रभाषा हिन्दी का ही प्रयोग होना चाहिए। आवश्यक यह है कि हिन्दी भाषी भी एक-न-एक दक्षिण की बोली सीखें।

कांग्रेस संसदीय दल की एक विशेष बैठक में दिनांक १६ फरवरी को मैसूर के भूतपूर्व मुख्य मंत्री श्री हनुमन्थैया ने आचार्य विनोबा भावे के इस विचार को "निरुद्देश्य करुणा" का नाम दिया कि दक्षिण पर हिन्दी और उत्तर पर अंग्रेजी न लादी जाय। उन्होंने कहा कि राष्ट्रीय एकता का मार्ग यह है कि सब राज्यों और सब समुदायों को स्वीकार्य एक भाषा का विकास किया जाय। यह भाषा कालान्तर में हिन्दी ही हो सकती है। इसमें दस बीस वर्ष नहीं पीढ़ियां लग जायेंगी।

दिल्ली विश्व-विद्यालय के उप-कुलपति तथा भूतपूर्व केन्द्रीय शिक्षा मंत्री डा० चिन्तामणि देशमुख ने प्रकट किया है कि हिन्दी ही देश की सम्पर्क भाषा रहनी चाहिए। कुछ समय तक केन्द्र अपने कामकाज के लिए दो भाषाएं रख सकता है लेकिन स्थायी रूप से दो भाषाओं का सिद्धान्त गलत तर्क है। राजभाषा के प्रश्न पर संविधान में संशोधन की बात को उन्होंने निरर्थक बताया।

भाषा सम्बन्धी कुछ आंकड़े

१९६१ की जनगणना के अनुसार जो भाषा तालिकाएं संकलित की गई उनसे पता चलता है कि भारत के ४४ करोड़ नागरिकों में से १३ करोड़ ३४ लाख नागरिकों की मातृभाषा हिन्दी बोलने वाले कुछ लोगों की संख्या १६ करोड़ ५१ लाख (इनमें बिहार व छत्तीसगढ़ भी शामिल है) तथा इनके अतिरिक्त ९३ लाख ऐसे लोग है जिनकी दूसरी भाषा हिन्दी है।

विभिन्न भाषाओं के बोलने वालों की संख्या इस प्रकार है:

हिन्दी	१३ ३,४३५,४५०
तेलगू	३९,६६८,१३२
बंगाली	३३,८८८,९३९
मराठी	३३, ८६,७७१
तामिल	३०,५६२,६९८
उर्दू	२३,३२३,५१८
गुजराती	२०,३०४,४६४
कन्नड़	१७,४१५,८२६
मलयम	१७,०१५,७८२
उड़िया	१५,७१९,३९८
पंजाबी	१०,९५०,८२६
असमी	६,८०३,४६५
कश्मीरी	१,९५६,११५
संस्कृत	२,५४४

संसद में

श्री अटलविहारी वाजपेयी ने राज्य सभा में सरकार को चेतावनी दी कि संसद की राय लिए बिना सरकार भाषा के सवाल पर मुख्य मंत्रियों की बैठक में कोई फैसला न कर ले।

संसद सर्वोच्च सत्ता सम्पन्न है। संसद सदस्य यह बर्दाश्त नहीं कर सकते कि २३ फरवरी को मुख्य मंत्रियों के सम्मेलन में कोई फैसला कर ले और फिर इस फैसले पर संसद की मुहर लगवाना चाहे।

सदन के नेता शिक्षा मंत्री श्री चागला ने कहा कि मुख्य मंत्रियों की बैठक के बाद संसद को इस सवाल पर बहस का पूरा मौका मिलेगा और सदन की

राय से ही कोई फैसला किया जायेगा ।

दिनांक 8 फरवरी को लोक सभा में स्वराष्ट्र मंत्री श्री नंदा ने अपने भाषण में कहा कि सरकार ने हिन्दी के बारे में किसी भी तरह की जल्दबाजी नहीं की है और न कोई नई बात ही हुई है । हिन्दी के बारे में सारी नीति मुख्य मंत्रियों की राय से दिसम्बर में ही तय की गई थी । इस हालत में मद्रास में जो कुछ हुआ है उसके लिए कोई कारण नहीं था । वास्तव में हिन्दी वालों की शिकायत जायज है कि हिन्दी को बढ़ावा देने के लिए बहुत कुछ नहीं किया गया । सबसे पहले संविधान में हिन्दी के बारे में व्यवस्था की गई । उसके बाद राजभाषा आयोग बना और फिर संसदीय समिति ने उस पर विचार किया । उसके बाद संसद ने निर्णय किए । अभी पिछले वर्ष ही दिसम्बर में मुख्य मंत्रियों की बैठक हुई थी जिसने सरकार की नीति तय की गई थी । हर छोटी बात पर विचार किया गया । हमने इस नीति को कार्यान्वित करने में किसी भी तरह की कोई अति नहीं की ।

दक्षिण में जो कुछ भी हुआ सरकार भूल कारण गलत फहमी था । हमने यह साफ शब्दों में कहा है कि ऐसी कोई बात नहीं की जायेगी जो अहिन्दी भाषी लोगों को स्वीकार नहीं होगी । जबतक वे नहीं चाहेंगे अंग्रेजी चलती रहेगी ।

बहस को आरम्भ करते हुए दक्षिण पंथी कम्युनिस्ट दल के नेता प्रो० हीरेन मुकर्जी ने कहा कि सरकार भाषा नीति को सही तौर पर लागू न कर पायी है । कांग्रेस और सरकार लोगों को भाषा नीति के बारे में सही जानकारी नहीं दे सकी ।

हिन्दी राज्यों में भी हिन्दी के सम्बन्ध में बहुत काम नहीं हुआ है । अंग्रेजी सदैव के लिए इस देश की भाषा नहीं बनी रह सकती । हिन्दी को लाने का काम धीरे-धीरे करना होगा । हर राज्य में शिक्षा और सरकारी कामकाज का माध्यम क्षेत्रीय भाषा में होना चाहिए ।

सदन में हिन्दी के पक्ष का आम तौर पर समर्थन किया गया ।

सुरेन्द्रनाथ द्विवेदी (उड़ीसा) ने कहा कि देश में विश्वास ही टूट गया है । सरकार को नया विश्वास का वातावरण बनाना होगा । सरकार ने हिन्दी के विकास के लिए पूरी तरह काम नहीं किया जिससे वह लोगों को स्वीकार हो जाती । देश में एक राजभाषा तो रखनी ही पड़ेगी । तीन भाषा का फार्मूला हर राज्य में लागू किया जाना चाहिए ।

श्रीमती यशोदा रेड्डी (कांग्रेस) ने कहा कि हम हिन्दी के राजभाषा बनाए जाने के पक्ष में हैं किन्तु वह लोगों पर लादी नहीं जानी चाहिए।

आचार्य कृपलानी ने कहा कि आज की स्थिति में अंग्रेजी शायद इंगलैंड से खत्म हो जाय किन्तु यहां की रहेगी। आपने संविधान में संशोधन का विरोध किया और कहा कि हिन्दी राज्यों को हिन्दी पूरी तरह लागू करनी चाहिए।

दिनांक १६ फरवरी को राष्ट्रपति के अभिभाषण पर धन्यवाद का प्रस्ताव पेश करते हुए श्री एस०सी० हेडा (कांग्रेस) ने कहा कि सरकार ने पिछले पन्द्रह वर्षों में हिन्दी के विकास के लिए पूरी तरह काम नहीं किया। सरकार लोगों के मन से संदेह दूर करने में असमर्थ रही है।

कांग्रेस कार्यकारिणी

कांग्रेस कार्यकारिणी ने २४ फरवरी को भाषा के प्रश्न पर काफी बहस के उपरांत प्रस्ताव पास कर दिया। भाषा प्रस्ताव में २ महत्वपूर्ण सिफारिशें भी हैं। एक तो यह कि तीन भाषा फार्मूले को मजबूती से लागू करने के लिए तुरन्त कदम उठाए जाय।

दूसरा महत्वपूर्ण फैसला यह है कि जल्दी से जल्दी अखिल भारतीय सेवाओं की परीक्षाओं का माध्यम हिन्दी, अंग्रेजी तथा मुख्य क्षेत्रीय भाषाओं को बनाया जाय तथा परीक्षार्थियों को यह विकल्प दिया जाय कि वे इनमें से किसी भाषा को चुन लें।

कार्यकारिणी ने इस तथ्य पर खेद प्रकट किया है कि संविधान में निर्देश के अनुसार भारत सरकार में केन्द्रीय राज भाषा हिन्दी तथा क्षेत्रीय भाषाओं को बढ़ाने के लिए ज्यादा ध्यान नहीं दिया है। इस ओर अधिक ध्यान देने के लिए भारत सरकार से अनुरोध किया गया।

प्रस्ताव में श्री नेहरू के आश्वासनों को दुहराया गया है और उन्हें पूरा करने का निश्चय प्रकट किया गया है।

मुख्य मंत्री सम्मेलन

मुख्य मंत्री सम्मेलन ने कांग्रेस कार्यकारिणी द्वारा स्वीकृत प्रस्तावों का अनुमोदन कर दिया तथा यह भी निश्चय किया गया कि सभी राज्य तथा केन्द्रीय सरकार प्रस्ताव को लागू करने की दिशा में कदम उठाएं।

सुधार

अध्ययन पत्रिका नं० १२ दिनांक १ फरवरी में निम्नांकित सुधार कर लीजिए।

पृष्ठ २ में

(१) कपड़ा की जगह रूई पढ़िये और गन्ने के साथ लाख पढ़िये ।

पृष्ठ ३ में

(२) सिंचाई मैटन की जगह एकड़ पढ़िए

(३) पटरियां (१९६० में) ९९०-२० मील

नोट: इस पत्रिका का ज्यादा से ज्यादा प्रयोग कीजिए । आप पढ़ें तथा अन्य कार्यकर्ताओं को पढ़ाइये । सम्भव हो तो कापियां निकालकर दल कार्यकर्ताओं में बांटें ।

इस कापी को संदर्भ हेतु कार्यालय में सुरक्षित रखिए ।

सबल सिपाही
संपादक
सी. गायकवाड
व्यवस्थापक
बाजीराव बेलवलकर

काँग्रेस सेवादल, जिल्हा सांगली
काँग्रेस-भवन, सांगली.
फोन नं. ९१

79

तारीख 7/8/49

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

आपण सांगलीत आलात त्यावेळी आपण माझे कान धरुन मला आपल्याच मुला प्रमाणे काही गोष्टी सांगून आमच्या- आमच्यातील रुसवा घालविलात त्या नंतर मी पूर्वी प्रमाणेच कामास लागलो आहे. कारण लहान पणा पासूनच सेवादल संघटनेचा सैनिक म्हणवून घेत आसतो. त्यामुळे ज्या संघटनेचा सैनिक म्हणून वागतो, त्या संघटनेच्या जन्म दात्यांचा आदेश मानने हे माझे कर्तव्यच आहे असे मी समजतो व त्यामुळेच आपण आमच्या तोंडावरुन, पाठीवरुन हात फिरविता त्यावेळा मला आमच्या वडीलांची आठवण होते. म्हणून मी यापूर्वीच आपणांस पत्र लिहीणार होतो. परंतू मी काही माझ्या मीत्राच्या कामा करीतां मुबईस गेलो होतो ८ ते १० दिवस तेथेच होतो. त्यामुळे पत्र आपणांस पाठवू शकलो नाही.

आपल्या आज्ञे प्रमाणे मी इनामदारजींना पत्र पाठवून जून्या कार्यकर्त्यांची यादी मागीतली आहे, मान.नवीनभाई २७ तारखेस सांगलीस येतो असे सांगीतले त्यांचे पत्र आहे. श्री.गायकवाड हे सांडवा येथून ८ दिवसाने येतील. तसेच मी शिबीराच्या कामासाठी वेगवेगळ्या समित्यांची नेहमी (सारखी) कमेटि मिटींगा बोलावून (शहर काँग्रेस कमिटीची) काही कामा बाबत चर्चा करुन अुच्छाह निर्माण करीत आहोत. मी काल च शहर-

काँग्रेस शिष्ट कमिटीच्या कार्यकारी मंडळाची सभा बोलाविली होती. या सभेस सभेस म नगरपालिकेच्या सर्व काँग्रेस पक्षिय सभासदांना बोलाविले होते. या सभेस आ.वसंतराव दादा हे हीं उपस्थित होते. त्यामुळे सभा मध्यें बुच्छाह चांगलाच निर्माण होत आहे.

मान. संपूर्णानंदजीना पत्र पाठविले असून त्याची प्रत मान.इनामदारजींनां पाठविली आहे. कळावे.

आपण या पत्राचे अत्तर पाठवून मार्गदर्शन करावे. कळावे.

तुमचाच,

(बाजीराव वेलवलकर.)

पूज्य डॉक्टरसाहेब

आपले पत्र मिळाले पंडितजींचे, काकाजींचे, टंडनजींचे आशिर्वाद घेतल्याचे पत्र आपण मार्गदर्शनासाठी पाठविले. सांगलीचे [illegible] ते यावेळी सांगलीचे [illegible] दयावे असे आमचे इच्छा आहे. [illegible] पाठविणार असल्याचे "फोनवरून कळवा

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7, Jantar Mantar Road
NEW DELHI 81

CONGRESS SEVA DAL

24th April, 1965.

Sub: Change of dates of All India Womens Camp Bijapur.

Dear Brother,

I am sorry to inform you that the All India Womens Camp scheduled to take place at Bijapur from 10th May has to be postponed due to certain difficulties. Now it will take place on...12-15 June 1965 at Bijapur. Inform all concerned.

Yours sincerely,
S.V. Inamdar
(S.V. Inamdar)
ALL INDIA ORGANISER

To Pradeshes and Districts.

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
७ जंतर मंतर रोड
नयी दिल्ली

कांग्रेस सेवा दल

२४ अप्रैल, १९६५

विषय : अखिल भारतीय महिला प्रशिक्षण शिविर बीजापुर की तारीखों में परिवर्तन

प्रिय भाई,

मुझे यह जानकारी देते हुये खेद होता है कि आगामी १० मई, १९६५ से बीजापुर में हो रहे अखिल भारतीय महिला प्रशिक्षण शिविर को स्थगित कर दिया गया है। अब यह शिविर 12-13 जून, १९६५ में बीजापुर में ही होगा।

सम्बन्धित सभी व्यक्तियों को इसकी जानकारी भेजदी जाए।

आपका,
S. V. Inamdar
(एस० वी० इनामदार)
अखिल भारतीय संगठक

प्रदेशीय तथा जिला प्रमुख अधिकारियों के नाम :

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7, Jantar Mantar Road
NEW DELHI

CONGRESS SEVA DAL

Sub: Emergency.

Once again there is a flare up on the borders of our motherland. This time the shoe is on a different leg. Pakistan seems to have bent up on creating troubles on the whole border so as to keep us disturbed and thus abstructing the peaceful progress of our country. Any way defence of the freedom and every inch of land of the country is the first and foremost concern of the Government and Citizens of the country. The Government and the citizens of India have taken up the challenge of Pakistan and now it is the duty of every organisation to contribute its might to the cause; and the congress seva dal will in no way lag behind in its duties. The founder Dr. N.S. Hardiker in his speech before the officers assembled at the All Annual Camp Sangli, appealed to them to be alert and be ready to defend the motherland and its hard won freedom even at the cost of ones life. He expects Seva Dal on the forefront in this, as on the past.

India has perhaps the longest border than any other country to defend with two nations having aggressive territorial designs. As such we should not expect constant peace and quiet on our borders. We need not become nervous or upset by disturbances and some ups and down here and there though we must be always alert and ready for any eventuality. As on organisation we have to be always prepared and ready to act. This is more so in case of districts on the border areas. So far as instructions and guidence to face the developments on the border, are concerned I have to draw your attention to the Circular No. 7 dated 30th Oct., '62 (last portion) Circular dated 7th Nov. '62 and note dated 14th Nov. '62 on this subject. The instructions given there in are to be followed as and where found necessary.

In a way of preperation and readyness it is necessary to -

(a) Form and train units in emergency special subject.
(b) Start Information Centres and
(c) Keep contact with all local organisations having national outlook and help the Government in all its defence programmes.

Further guidence will be given as and when necessary.

(S.V. Inamdar)
ALL INDIA ORGANISER

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
कांग्रेस सेवादल
७, जंतर मंतर रोड, नई दिल्ली-१

परिपत्र संख्या-३ तारीख ३१-५-६५

विषय: विविध जानकारी

प्रिय भाई,

मुझे निम्नलिखित बातों की ओर आपका ध्यान आकर्षित करना है:

(१) अखिल भारतीय शिक्षण (मीट) आपात कालीन कार्यक्रम, और जानकारी केन्द्र की सूचना दि. ६ ध्यानपूर्वक अवलोकन कीजिए।

(२) सांगली में हुए वार्षिक शिविर के अवसर पर दी गई जानकारी के मुताबिक इन्फरमेशन सीरीज की कितनी प्रतियों की आपको आवश्यकता है (इसके बारे में भाषा सीरीज का नम्बर व आवश्यक प्रतियां) इसकी तफसील में आर्डर भेजने का कष्ट करें। ये सीरीज लागत के मूल्य पर ही भेजी जाएंगी।

(३) सीमावर्ती जिलों में आवश्यकता पड़ने पर काम हाथ में ले सके ऐसे विशेषता प्राप्त और प्रशिक्षित कार्यकर्ताओं की आवश्यकता है। ऐसे कार्यकर्ताओं का पता, योग्यताएं, सुविधाजनक समय, अवधि, और शर्तें यदि कोई हों आदि की तफसील में जानकारी भेजी जाय। यदि आप ऐसी स्थिति में हों कि स्वयंसेवकों की प्रशिक्षित टुकड़ियां भेज सकते हों तो भी उपरोक्त विवरण के साथ जानकारी भेजी जाय।

(४) वार्षिक शिविर में सुझाव प्रस्तुत किया गया था कि सेवादल सहकारी मण्डार बंबई के शेयर्स प्रदेशवार लौटा दिए जायं। सुझाव मन्जूर किया गया था। अब आप श्री दाऊलाल फोल के पास आवश्यक कार्यवाही हेतु लिख सकते हैं।

(५) वार्षिक शिविर का कार्य-विवरण दल समाचार के मई के अंक में हिन्दी में प्रकाशित किया गया है। दल समाचार के जून के अंक में महत्वपूर्ण भाग अंग्रेजी में प्रकाशित किया जाएगा।

आपका,
S. Nanjundaiah
(एस० एन० हनामदार)
अखिल भारतीय संगठक

प्रदेशीय कार्यालयों के नाम
प्रतिलिपि जिला कार्यालय

प्र०।

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
कांग्रेस सेवादल
७, जन्तर मंतर रोड, नई दिल्ली

विषय: आपातकाल

एक बार फिर मातृभूमि की सीमाओं पर ज्वालाएं भड़क उठी हैं। इस बार की पहल दूसरी ओर से की गई है। ऐसा लगता है कि पाकिस्तान ने बीड़ा उठा लिया है कि वह समस्त सीमा पर खुराफात करता रहे और हमें परेशान करता रहे ताकि हमारे देश के शांतिपूर्ण विकास में बाधा उपस्थित कर रहे हैं। खैर, कुछ भी हो स्वतंत्रता की तथा मातृभूमि के प्रत्येक इंच की रक्षा करना हर देशवासी तथा सरकार का प्राथमिक कर्तव्य है। पाकिस्तान द्वारा दी गई चुनौती का मुकाबला करने का संकल्प सरकार तथा जनता ने प्रकट किया है। ऐसी हालत में प्रत्येक संगठन का यह कर्तव्य है कि वह शक्ति भर अपना भाग अदा करें। कांग्रेस सेवादल भी किसी प्रकार से अपने कर्तव्य के लिए पीछे नहीं रहना चाहता। सांगली में हुए अखिल भारतीय वार्षिक शिविर के समय अधिकारियों को सम्बोधित करते हुए सेवादल के संस्थापक डा० हर्डीकर साहब ने कहा था " हमें मातृभूमि की रक्षा के लिए हमेशा तैयार रहना होगा और हमेशा सतर्क रहना होगा। चाहे जान गवांकर भी मुश्किलों से प्राप्त आजादी की रक्षा करनी होगी"। पिछले दिनों की तरह सेवादल को अग्रिम पंक्तियों में वे खड़ा देखना चाहते हैं।

किसी भी देश की निश्चित भारत की सीमाएं काफी लम्बी हैं जिनकी कि रक्षा का भार उस पर है। दो राष्ट्र आक्रमक नीति वाले इसको घेरे हुए हैं। ऐसी हालत में अपनी सीमाओं पर शाश्वत शान्ति की अपेक्षा हमें नहीं रखनी चाहिए। थोड़ी अशांति के कारण या कुछ छोटी मोटी हारजीत पर हमें पस्तहिम्मत नहीं होना चाहिए। हालांकि हमें हर घटना के लिए मुस्तैदी के साथ तैयारी रखनी चाहिए और सतर्क रहना चाहिए। संगठन के नाते हमें सदा तैयार रहना चाहिए और किसी भी समय कार्यरत होने की स्थिति में रहना चाहिए। यह बात और भी अधिक सीमान्त जिलों से अपेक्षित है। जहां तक सीमावर्ती क्षेत्र के कार्य में मार्गदर्शन तथा हिदायतों का ताल्लुक है मैं आपका ध्यान तारीख ३० अक्टूबर १९६२ के परिपत्र संख्या ७ के आखिरी पैरा ग्राफ तथा परिपत्र तारीख ७ और १४ नवम्बर १९६२ की टिप्पणि की ओर आकर्षित करना चाहता हूं उसमें दी गई हिदायतों पर जैसी की आवश्यकता हो अमल किया जाय।

तैयारी और सावधानी के लिए निम्न बातें जरूरी है:

१- आपातकालीन टुकड़ियों तथा विशेष विषयों की टुकड़ियों का गठन कीजिए।

२- सूचना केन्द्रों की शुरुआत की जाए तथा

३- सभी स्थानीय संगठनों से जिनका दृष्टिकोण राष्ट्रीय है उनसे सम्पर्क बनाए रखा जाय और सरकार के रचना प्रयत्नों में सभी प्रकार की सहायता की जाय।

आगे का मार्गदर्शन ठीक समय दिया जाएगा।

(स०वा०हनामकार)
अखिल भारतीय संगठक

तारीख ३१ मई, १९६५

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
कांग्रेस सेवादल
७, जंतर मंतर रोड, नई दिल्ली-१

टिप्पणि - जानकारी केन्द्र

तारीख २७ जनवरी, १९६५ को भेजे गए व्यक्तिगत पत्र एवं २८ जनवरी, १९६५ को भेजी गई टिप्पणि में दी गई सूचनाओं की परिवर्धित जानकारी)।

सेवादल द्वारा गठन किए जाने वाले सूचना केन्द्रों के सम्बन्ध में यहां उसके बाह्य स्वरूप तथा कार्य की तफसील में जानकारी दी जा रही है। भावना, सिद्धान्त एवं कार्य पद्धति में जो काम सादृश्य न दिखाई देता हो ऐसे किसी भी वर्तमान कार्य को जानकारी केन्द्रका नाम न दिया जाय और नहीं कोई नया काम गठित किया जाय। सेवादल कार्यकर्ताओं को विशेषकर इसका खयाल रखना चाहिए। जबतक किसी भी काम के लिए तीव्र इच्छा, साधन, सुविधाजनक वातावरण और काम का भार उठाने वाले कार्यकर्ता न हों तो वह काम शुरु ही न किया जाय। सूचना केन्द्र शुरु करने से पहिले आप जांच करलें कि [illegible] आप निम्नलिखित प्रकार से तैयार हैं:

आवश्यकताएं:

१- इस प्रवृत्ति में दिलचस्पी रखने वाले एवं जिसके पास पर्याप्त समय हो ऐसा सक्रिय कार्यकर्ता।

२- एक सूचना पट दिखाई दे जाय ऐसी जगह पर कार्यालय, सदस्य या सहायक सदस्य का निवास-स्थान पर लगाया जाय।

३- (१) सेवादल (२) कांग्रेस (३) राज्य सरकारें (४) केन्द्रीय सरकार (५) अन्य संगठनों तथा प्रवृत्तियों एवं (६) राज्य तथा अखिल भारतीय स्तर की अन्य राजनीतिक दलों द्वारा जारी की गई सूचना पुस्तिकाएं समाचार पत्र, नोटिफिकेशन, घोषणा आदि एकत्र करना।

४- इस प्रवृत्ति में दिलचस्पी रखने वाले कुछ साथी।
कार्यालय के बाहर एक समाचार पट।

६- यदि सम्भव हो तो एक वाचनालय समाचार पत्रों के साथ।

७- स्थानीय तथा प्रदेश के सूचना अधिकारियों तथा एजेन्सियों के साथ सम्पर्क।

कार्य तथा प्रवृत्ति

(अ) विभिन्न स्थानों पर सूचना पट लगाए जायं।

(ब) जहां से साहित्य प्राप्त हो सकता हो ऐसे स्थानों से या एजेन्सियों

से साहित्य प्राप्त करना व उसका वितरण व्यक्तिगत सावधानी तथा दिलचस्पी के साथ करना । इसका रिकार्ड रखा जाय ।

(क) किसी विशेष सामयिक समस्या पर चुने हुए, सीमित, तथा दिलचस्पी रखने वाले श्रोताओं के समक्ष छोटी-छोटी वार्ताएं रखी जाय । छुई चर्चा तथा उपस्थिति आदि का रिकार्ड रखा जाय ।

(ख) विशेष कार्य या वार्ता के लिए घर-घर जाया जाय । इसी तरह आवास गृह, स्कूल, कालेजों में नियमित रूप से जाया जाय ।

(ङ) आमतौर पर जहां लोग एकत्र होते हों तथा चर्चा या कानाफूसी होती हो ऐसे स्थानों पर जनता की राय क्या है और क्या बन रही है और हवा का रूख क्या है यह जानने के लिए पहुंचा जाय ।

(फ) अस्पतालों में रोगियों से मिला जाय व उन्हें पठनीय सामग्री पहुंचाई जाय । जैसे कि किताबें, पत्र-पत्रिकाएं, मासिक आदि व्यक्तियों या लायब्रियों से प्राप्त किए जायं तथा उपयोग के बाद लौटा दिए जायं ।

(ग) जहां सम्भव हो प्रदर्शनी भी लगाई जाय । इससे जानकारी भी प्राप्त होगी तथा जनता का प्रशिक्षण भी होगा ।

जैसे ही आप इस काम की शुरुआत करें इस कार्यालय को तत्सम्बन्धी जानकारी देना न भूलें । शुरु हुए सूचना केन्द्र के इंचार्ज का नाम व पता तुरन्त भेजा जाय ।

सधन्यवादसहित,

सवाक्षनामदार

अखिल भारतीय संगठक

३१ मई, १९६५

प्र०।

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
७ जंतर मंतर रोड
नयी दिल्ली

कांग्रेस सेवादल

विषय : अखिल भारतीय मिलन (मीट)

आगामी नवम्बर, १९६५ में दिल्ली में होने वाले अखिल भारतीय मिलन की आम रूपरेखा निम्न है : अखिल भारतीय वार्षिक शिविर, सांगली में हुई बातों के प्रकाश में यह तफसील तय्यार की गयी है । सेवादल कार्यकर्ता तथा टुकड़ियां निम्नलिखित आइटमों में अपने आपको तैयार करें और अपनी क्षमता का उच्चस्तर तथा कौशल्य दिखाने का प्रयास करें ।

उद्देश्य :

(अ) सन् १९६६ में होने वाली अखिल भारतीय रैली का पूर्वाभ्यास के तौर पर सूक्ष्म कार्यक्रम ।

(ब) कांग्रेस नेताओं तथा सेवादल कार्यकर्ताओं को एकत्रित तथा नज़दीक से मिलने की सुविधा प्रदान करना ।

(स) कांग्रेस सेवादल तथा कांग्रेस का प्रचार ।

दाखिला :

(अ) ब्लाक तथा उससे उच्च स्तर के सभी अधिकारी ।

(ब) विशेष टुकड़ियां अपने अपने साज़-सामान के साथ ।

सभी प्रशिक्षित होने चाहिए तथा सभी के पास नई वर्दी होनी चाहिए ।

कोई भी १८ साल से कम की उम्र का न होवे ।

प्रत्येक व्यक्ति को एक रूपया दाखिला शुल्क देना होगा ।

उन्हें एक बैज और एक गाईड निशुल्क दिया जाएगा ।

कार्यक्रम :-- मुख्य :

अ) खेलों की प्रतियोगिता एवं प्रदर्शन (कबड्डी, खो, वालीबाल, गिल्ली डंडा, पुरुषों के लिए तथा खो और वालीबाल महिलाओं के लिए) और विशेष टुकड़ियां (प्रथमोपचार, ब्यांड, सांस्कृतिक, अग्निशामक (फायर फाइटिंग) तथा यातायात नियंत्रक) ।

प्रत्येक आइटम में प्रदेश द्वारा दो से अधिक टुकड़ियां न भेजी जायं। उत्कृष्ट टुकड़ी को प्रशंसात्मक प्रमाण-पत्र दिया जायेगा ।

..... २.

विजय कूच -- या परेड --

अधिकारी तथा विशेष टुकड़ियां अपने अपने साज़-सामान के साथ तथा अपने प्रदेश का झंडा लिए हुए (प्रथम व द्वितीय अखिल भारतीय रैली की तरह) मार्च करेंगे । प्रदेशीय टुकड़ियां अपनी अपनी भाषाओं में मार्चिंग गीत गाते हुए निकलेंगी । उनकी टुकड़ियों के अग्रभाग में उनकी बैण्ड टुकड़ी रहेगी । छोटे प्रदेशों के लिए मिली जुली टुकड़ी बनानी पड़ेगी।

मिलन :

यह कार्यक्रम एक सार्वजनिक सभा होगी, जिसमें महत्वपूर्ण नेता जनता से उद्बोधन करेंगे ।

अन्य :

अ) दल कार्यकर्त्ताओं की प्रदेशवार बैठकें,

ब) दल कार्यकर्त्ताओं की आम सभा,

स) सांस्कृतिक कार्यक्रम (स्थानीय कांग्रेस कार्यकर्ता, संसद् सदस्य, आदि को इस कार्यक्रम में निमंत्रित किया जायेगा) जिसमें अल्प-अवधि के विभिन्न प्रदेशों के चुने हुए कार्यक्रम प्रस्तुत किए जायेंगे ।

अवधि :

मिलन तीन दिन की अवधि का होगा । प्रत्येक दिन एक मुख्य आयटम होगा और एक अन्य आयटम ली जायेगी ।

व्यवस्था :

दिल्ली प्रदेश कांग्रेस कमेटी इस मिलन की व्यवस्था आदि के प्रबन्ध को सम्पन्न करने के लिए स्वागत समिति का गठन करेगी । प्रत्येक आयटम के लिए एक डाइरेक्टर होगा । वह अपने ज़िम्मे किए गए आयटम का गठन व सम्पादन करेगा । आयटम की तकनीकी व संगठनात्मक दोनों ही बाजू का वह जिम्मेदार होगा।

स०वा० इनामदार
अखिल भारतीय संगठक

३१-५-६५ :

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7, Jantar Mantar Road
NEW DELHI

CONGRESS SEVA DAL

Sub: All India Meet.

Here is a general outline of details of the All India Meet which is to take place in Delhi in the month of November 1965. These details have been worked out in the light of the discussions that took place in the All India Annual Camp held at Sangli. The Seva Dal workers and units will try to prepare themselves for the items given below and show a high standard of efficiency and perfection.

The Object: (a) A skeleton rehearsal of the full fledged Rally to be held in 1966.

(b) An opportunity to Seva Dal workers and to Congress leaders to meet together in a compact gathering.

(c) Propoganda of Congress Seva Dal and the Congress.

Admission: (a) All officers of block and above level.

(b) Special units with their own equipment.

All should be trained and in full new uniform.

No one will be below eighteen years of age.

Every individual will have to pay a nominal fee of Re. 1/- as admission fee. He will be given a badge and a guide free of charge.

Programme: (a) Major competitions and demonstrations of games (Kabaddi, Volley Ball, Gilli Danda for men and Kho and Dodge ball for women) and special units (First aid, Band, Cultural, Fire Fighting, Traffic Control).

Pradesh can send not more than two teams under each item.

Best teams will be awarded certificates in appreciation of their merit.

(b) Victory march or parade - The Officers and the special units will march with their Pradesh Flags (as in the first and second rally) and equipments. The Pradeshes shall sing marching songs in their Pradesh language. They will also have their own bands to lead their units Some adjustment shall have to be made in case of small pradeshes.

(c) The mass meet.

.....2/-

8 - 91

This will be great public gathering to be addressed by prominent leaders.

Other: (a) Pradeshwise meeting of Dal Workers.

(b) General Meeting of Dal Workers.

(c) Cultural programme before a selected gathering (Local Congress workers, M.Ps etc will be invited to this programme). Selected items of short duration from pradeshes will be included in this programme.

Period: The meet will be of three days. One major and one other item will be taken on each day.

Management: The Delhi P.C.C. will form a Reception Committee to make all arrangements of the Meet.

There will be a Director in charge of each item to organise and execute the same. He will be responsible for the technical and organisational side of the item.

(S.V. Inamdar)
ALL INDIA ORGANISER

31st May, 1965

Kns:

Jas 9/3

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

OD-45(A)/7260 June 28, 1965

Dear friend,

We are glad to inform you that the Congress President, Shri K. Kamaraj has coopted you as a member of the All India Congress Committee under Art. XIII (A)(i) of the Congress Constitution for the current term. Your PCC is being advised accordingly. A copy of the notice for the ensuing meeting of the AICC, scheduled to be held at Bangalore on 24th and 25th July, 1965, is enclosed for your information. Kindly make it convenient to attend the next session of the AICC at Bangalore.

We would thank you if you kindly send us your complete address for our record.

Yours sincerely,

for GENERAL SECRETARY

Dr. N.S. Hardiker,
Sanchalak,
Congress Seva Dal,
Karnatak Health Institute,
Ghataprabha,
Distt: Belgaum (Mysore).

पूज्य डॉक्टरसाहेब, ८/2 काँग्रेस-भवन, सांगली.
१५-६-६५

सादर प्रणाम,

मी या पूर्वीच पत्र पाठवून माझें लग्न ठरल्याचे कळविले आहे. त्या प्रमाणें माझें लग्न तारीख ७ जुलै १९६५ रोजी सकाळी ९ वा.४१ मि.जनता नाट्य गृहांत होणार आहे. मी आपणास कळविल्या प्रमाणें निमंत्रण पत्रीकेवर आपलेहीं नांव छापले आहे. यामुळे त्या तारखेस आपण माझ्या विवाह समारंभास अुपस्थित राहिले पाहिजे.

तरी आपण माझ्या विवाह समारंभाची तारीख व वेळ लक्षांत ठेवून माझ्या विवाह समारंभास अुपस्थित राहून आशीर्वाद द्यावा अशा विनंती आहे.

तुमचाच

(बाजीराव वेलवलकर.)

94

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7-Jantar Mantar Road
New Delhi-1.

G-23/6200. June 4, 1965

N O T I C E

A meeting of the All India Congress Committee will be held on Saturday and Sunday, the 24th and the 25th July, 1965 at Bangalore (Mysore). The Agenda of the meeting will follow.

In case you intend to move any resolution for the consideration of the A.I.C.C., you will please see that it reaches the A.I.C.C. Office at the latest by 5 p.m. on Thursday the 8th July, 1965.

The Mysore Pradesh Congress Committee is making necessary arrangements for holding the meeting. Any information that you wish to send to the Mysore Pradesh Congress Committee about your arrival and stay at Bangalore may please be sent to the following address with a copy to us:

The General Secretary,
Mysore Pradesh Congress Committee,
Race Course Road,
Post Box No.1932,
BANGALORE-9 (Mysore).

You will please note that the first sitting of the All India Congress Committee will commence at 9 a.m. on Saturday, the 24th July, 1965 at Bangalore.

(T. Mahaen)
GENERAL SECRETARY

ALL A.I.C.C. MEMBERS

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी
७, जंतर मंतर रोड,
नई दिल्ली-१

जी-२३।६२००

जून ४, १९६५

नोटिस

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी की अगली बैठक शनिवार और रविवार २४ और २५ जुलाई, १९६५ को बंगलौर (मैसूर) में होगी। इस बैठक की कार्य-सूची बाद में भेजी जायगी।

यदि आप अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी के विचारार्थ कोई प्रस्ताव पेश करना चाहते हैं तो ध्यान रखें कि वह अधिक से अधिक बृहस्पतिवार, तारीख ८ जुलाई, १९६५ तक अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी के कार्यालय में पहुंच जाना चाहिए।

मैसूर प्रदेश कांग्रेस कमेटी इस बैठक के आयोजन के लिए आवश्यक प्रबन्ध कर रही है। बंगलौर में अपने आगमन और आवास के सम्बन्ध में यदि आप मैसूर प्रदेश कांग्रेस कमेटी को कोई सूचना देना चाहते हैं तो कृपया नीचे लिखे पते पर लिखें और अपने पत्र की एक प्रति हमें भेजने का कष्ट करें :

महा मंत्री,
मैसूर प्रदेश कांग्रेस कमेटी,
रेस कोर्स रोड, पो०बा० १९३२
बंगलौर (मैसूर)

कृपया ध्यान रखें कि अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी की पहली बैठक शनिवार, २४ जुलाई, १९६५ को प्रातः ९ बजे बंगलौर में होगी।

(टी० नैन)
महामंत्री

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी के सभी
सदस्यों के नाम।

फोन नं. ९१

96

— सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी —

काँग्रेस-भवन, सांगली.

तारीख
१जुलै १९६५

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम वि.वि.

आपण हुबनाहून परत आला असाल. ता. २९ रोजी सौ.बाजीराव यांच्या शुभ विवाहाचा निमंत्रण पत्रिका पाठवत आहे.आपण स्वत: या शुभ कार्यास पुष्पतांना आशिर्वाद देण्यास उपस्थित राहावे अशी सर्वांचीच इच्छा आहे.विवाह बुधवार ता.७-७-६५ रोजी सकाळी ९-४१ ला.सां.ली येथे " जनता नाट्यगृह " येथे आहे.आपण जरूर जरूर यावे अशी विनंती आहे.

कळावे.ही विनंती.

आपला नम्र,

(सौ.गायकवाड)

फोन नं. ९१

97

— सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी —

काँग्रेस-भवन, सांगली.

(अप्पासाहेब पटवर्धन)

तारीख
११-७-६५

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सप्रेम प्रणाम,

आपणास मी श्री.बाजीराव यांच्या शुभविवाहासंबंधी लिहीलेले पत्र आपण तेथे नसल्यानें वेळेवर मिळू शकले नसावे.श्री.बाजीराव यांचे लग्न व्यवस्थित पार पडले.

दुसरे महत्वाचे काम असे की आपणास मी नम्र विनंती करू इच्छितोय तो अशी कि आपण के.दे.प्र.ला लाजी यांच्या संबंधी लिहीलेले लेख संग्रहीत पुस्तकाच्या रूपाने प्रसिध्द करू इच्छितोय.आपली मान्यता हवी आहे.हे पुस्तक उत्कृष्टपैकी कागदावर व आर्टपेपर वर छापून घेण्याचा इच्छा आहे व तेही येत्या ऑगष्टच्या आंत.तरी तातडीनें पाठवले या या पत्रास व कामास मान्यता चटकन अशी आशा आहे.आपल्या मान्यतेची वाट पाहात आहे.

हे पुस्तक सर्व महाराष्ट्रात पाठविण्याची मी जबाबदारी घेत आहे.कळावे.ही विनंती.

आपला नम्र

"सबल सिपाही
संपादक
सी. गायकवाड
व्यवस्थापक
बाजीराव वेलपलकर

९४

काँग्रेस सेवादल, जिल्हा सांगली
काँग्रेस-भवन, सांगली.
फोन नं. ९१

तारीख १७-७-६५

पूज्य डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम वि.वि.

आपले पहीले पत्र मिळाले.मी ता.१५ ला - आपणाकडे यावयास निघालो होतो.मिरजेपर्यंत मी आलोही परंतू अगोदरच नादुरूस्त झालेली प्रकृती जास्तच झाल्यानें मिरजेहूनच परत सांगलीस - आलो.प्रकृतीचा हा तक्रार सारखा होवू लागलाय.त्यामुळें तसाच परत मिरजेहून आलो.त्यामुळें येवू शकलो नाही.आपली मी क्षमा मागतो.पी.बाजीराव त्यांची पत्नि हो शुश्रुषाही आपणास भेटावयास येत आहेत.त्यांना तसे सांगीतले आहे.अेकादेवेळी ते ता.२० लाच येतील असे वाटते.मी ती पर्यंत ठिक झाली तर येतच आहे.

परंतू डॉक्टरसाहेब आपण सांगाल त्याप्रमाणें - पुस्तकाचे लावतीत मी करावयास तयार आहे.परंतू हे पुस्तक "सबल - सिपाही"च्या वतीनें प्रकाशीत करू इच्छितोय.सर्व महाराष्ट्रभर पाठवि- ण्याची माझी इच्छा आहे.आणि तेही तातडीनें करू इच्छितोय.उत्कृष्ट पैंकी तयार करून घेण्याचा प्रयत्न करीत.आपण निर्धास्त असावे.आपली मात्र मान्यता असावी.अथवा आपण कशा पध्दतीनें व काय करावे ते, सांगीतले तरी त्याप्रमाणें करीत आहोत.आपणाकडून पत्राची वाट - पाहात आहे.कळावे.ही विनंती.

आपला नम्र
[illegible]

१०००X X७४
तार : RMPICICI

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

काँग्रेस सेवादल

टिळक भवन, गाडगीळ मार्ग, गोखले रस्ता (द.) दादर, मुंबई क्र. ४०००२५.

पोस्ट बॉक्स क्र. १९२५४

फोन नं. ४५१२६० ४५१२६९

जा. क. १९३७/७४ ९७ दिनांक ६/८/१९७४

पूज्य डॉ. हर्डीकरजी

यांस

सादर प्रणाम वि. वि.

आपण आस्थापूर्वक पाठविलेले दिनांक २४.७.७४ चे पत्र मिळाले. आपण प्रेमपूर्वक आम्हा सेवादल कार्यकर्त्यांचा चौकशी केली त्याबद्दल मी आपला मनःपूर्वक आभारी आहे.

सध्याच्या कागद टंचाईमुळे गेल्या मार्च महिन्यापासून दल सैनिक मासिकाचा अंक काढता नाही. ऑगस्ट महिन्यात अंक काढण्याचे दृष्टीने प्रयत्न सुरु आहेत. आपणांकडे अंक प्रकाशित केल्याबरोबर आपणाकडे पाठविन.

ईश्वरकृपेने आपण स्वस्थ व प्रसन्न असाल.

कळावे.

आपला

(ज्ञानदेव पायगव्हणे)
संघटक, काँग्रेस सेवादल

पूज्य डॉ. हर्डीकरजी
कर्नाटक आरोग्यधाम
घटप्रभा, जि. बेळगांव

ता. क. गेल्या १५ दिवसा पासून महाराष्ट्रात दौऱ्यावर होतो. आज सकाळीच मुंबईस आलो. त्यामुळे पत्रोत्तर देण्यास उशीर झाला.

काँग्रेस सेवा दल, "के" वॉर्ड,
काँग्रेस कुटीर, मलाड, मुंबई-४०० ५८ | ० ० फोन : ५७२९४०
अंधेरी

काँग्रेस सेवा दल-अंधेरी.

Congress Seva Dal Andhri

३४६, स्वामी विवेकानंद रोड, अंधेरी पश्चिम मुं. नं. ५८.
(अंधेरी - दहिसर)

श्री अनंत गडकरी
जे वार्ड जिल्हा संघटक

ता. १४-१२-६५

पूज्य श्री. हर्डीकर जी-

सादर प्रणाम

सचालक:- काँग्रेस सेवा दल अंधेरी

वि-वि-

आपल्या 'के, वार्ड (अंधेरी-दहिसर) वार्डाची सभा दि. २६-१२-६५ रोजी दिवस समारंभ करण्याचे योजिले आहे. मुख्य कार्यक्रम श्रमदान आहे. श्रमदान विधी: स्व-भगवानी भाई डॉक्टर जी. जी. पाटील. उपमेयी महापौर यांच्या हस्ते होणार आहेत. आपण प्रमुख अतिथी व मार्गदर्शनार्थी आपले सादर आहे. तरी आपल्या शुभ कार्यास आशीर्वाद असावा ही विनंती

आपला नम्र
अनंत गडकरी
सेवादल
काँग्रेस सेवा दल, "के" वॉर्ड,
काँग्रेस कुटीर, मलाड, मुंबई ४०० ५८
अंधेरी

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी,
७, जंतर मंतर रोड, नई दिल्ली

जी-२६|१४१५१

१६ दिसम्बर, १९६५

प्रिय बन्धु,

२७ नवम्बर, १९६५ के अपने नोटिस संख्या जी-२६|१३३०२ के सिलसिले में ही हम यह पत्र आपको यह सूचित करने के लिए भेज रहे हैं कि ७० वें कांग्रेस अधिवेशन की स्वागत समिति ने निर्णय किया है कि वार्षिक अधिवेशन चित्तौड़गढ़ के बजाए जयपुर में आयोजित किया जाए। अधिवेशन के स्थान में हुए इस परिवर्तन का कृपया ख्याल रखें।

हम इस पत्र के साथ ७० वें कांग्रेस अधिवेशन के कार्यक्रम की प्रतिलिपि आपकी सूचनार्थ भेज रहे हैं। जैसा कि आपको पहले सूचित किया जा चुका है निजी प्रस्ताव अधिक से अधिक शनिवार १ जनवरी, १९६६ तक अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी के कार्यालय को भेज दिए जाएं।

भवदीय,
(टी० थॉमन)
महा मंत्री

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी के सभी सदस्यों को।

प्रतिलिपि:

समस्त प्रदेश कांग्रेस कमेटियों तथा तथा केन्द्रीय कांग्रेस कमेटियों को।

जयपुर (राजस्थान) में होने वाले भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के ७० वें अधिवेशन का कार्यक्रम ।

जनवरी १९६६

मंगलवार १८ जनवरी

कार्यसमिति की बैठक	दिन के ४ बजे

बुधवार १९ जनवरी

झंडा अभिवादन	दिन के ९ बजे
अ० भा० कां० क० बैठक	दिन के ९-३० बजे
विषय समिति की बैठक	
अ० भा० कांग्रेस कमेटी की बैठक	
की समाप्ति के शीघ्र बाद	
विषय समिति की बैठक	दिन के ४ बजे ।

वृहस्पतिवार २० जनवरी

विषय समिति की बैठक	दिन के ९-३० बजे
खुला अधिवेशन	दिन के ४ बजे

शुक्रवार २१ जनवरी

खुला अधिवेशन	दिन के ९-३० बजे से १२-३० बजे तक
खुला अधिवेशन	दिन के ४ बजे से ७ बजे तक ।

103

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी.
टिळक भवन, गोखले रोड, खेड गल्ली
दादर, मुंबई २८.

ता. १६-१२-६५

सर्व जिल्हा अध्यक्षांसाठी

महाराष्ट्र प्रदेश सेवादलाच्या वतीने ता. २९, ३०, ३१ डिसेंबर १९६५ पर्यंत सेवादलाच्या जिल्हा अधिका-यांचे वार्षिक शिबीर सेंटझेवीअर्स हायस्कुल मनमाड येथे होणार आहे. या शिबीरा बरोबरच ता. १ व २ जानेवारी १९६६ पर्यंत आजी व माजी प्रांत व जिल्हा सेवादल अधिका-यांचे संमेलनही येथेच होणार आहे. तरी आपण आपल्या जिल्ह्यांतुन सेवादलाच्या सर्व जिल्हा अधिका-यांना या शिबीरांस पाठविण्याचे करावे.
सदर शिबीरांस हजर राहणा-या अधिका-यांचा प्रवास खर्चात आपण मदत केल्यास सेवादल अधिका-यांना उपस्थित राहण्यांस सोईचे होईल.
कळावे ही विनंती

आपला नम्र
(पी.आर. अंतुले)
सरचिटणीस, म.प्र.काँग्रेस कमिटी

104

TENTATIVE PROGRAMME FOR 70TH SESSION OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS TO BE HELD AT JAIPUR (RAJASTHAN)

January 1966.

Tuesday, the 18th	
Working Committee meeting	4.00 p.m.
Wednesday, the 19th	
Flag Hoisting	9.00 a.m.
A.I.C.C. meeting	9.30 a.m.
Subjects Committee meeting	immediately after the AICC work is over.
Subjects Committee meeting	4.00 p.m.
Thursday, the 20th	
Subjects Committee meeting	9.30 a.m.
Open Session	4.00 p.m.
Friday, the 21st	
Open Session	9.30 a.m. to 12.30 p.m.
Open Session	4.00 p.m. to 7.00 p.m.

....000....
.....
...
.

105

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7-Jantar Mantar Road.
New Delhi-1.

G-25/14151-

December 16, 1935

Dear friend,

In continuation to our notice No.G-26/13302 of November 27, 1935 this is to inform you that the Reception Committee of 70th Congress Session has decided that the Annual Session should be held at Jaipur instead of Chittorgarh. Accordingly, please note the change in the venue of the Session.

We are sending herewith a copy of the programme of the 70th Congress Session for your information. Non-official resolutions, as intimated earlier, can be sent to reach the A.I.C.C. Office at the latest by Saturday, January 1, 1936.

Yours sincerely,

(T. Manaen)
GENERAL SECRETARY

To

ALL MEMBERS OF THE A.I.C.C.

c.c. ALL PRADESH AND TERRITORIAL CONGRESS COMMITTEES.

बाजीराव बेलवलकर

काँग्रेस भवन, सांगली, फोन नं. ९१
घरचा:- ६ ब्लॉक नं. १४ खोली नं ४
शेतकरी सहकारी साखर कारखाना
वसाहत, सांगली.

106

३१/८/४७

पुज्य डॉक्टर साहेब,

सादर प्रणाम.

आपण माझेवर राघावला असालच.कारण आपण श्री.गायकवाड यांना वेळोवेळी पाठविलेल्या पत्रांत वेळोवेळी माझेसंबंधी विचारीत होतांत.परंतु मध्यंतरी माझी मनःस्थिती बरोबर नव्हती त्यामुळें पत्र लिहिले नाही व कामही केलेले नाहीं.

परंतु कांहीं दिवसापूर्वी श्री.गायकवाड यानी माझेवर सह संघटकाची जबाबदारी सोपविल्यामुळें व येत्या आधिवेशनामध्यें काम करणे हे आपले सर्वांचे आद्य कर्त्तव्य असल्याने मी पुन्हा काम करणेचें सर्व गोष्टी बाजूला ठेवून ठरविले आहे.

काम बंद ठेवले ते निव्वळ परिस्थितीमुळेंच होय.इतर कोठलेच कारण त्याला नव्हते.एवढे असले तरी ध्वजवंदनाचा कार्यक्रम मात्र अखंडित होता.आपण माझेवर राघावू नयें व राघावला तर मुलावर राघावण्याचा तमचा अधिकार अबाधित आहे असे मी समजेन.

कळावे.

तुमचा आज्ञाधारक,

(बाजीराव बेलवलकर)

दूरलेख : कांग्रेस

दूरभाष : २८१८

अखिल भारतीय कांग्रेस महा समिति अधिवेशन

जबलपुर (म. प्र.)

नर्मदा पथ

४४ गोरखपुर, जबलपुर - १

दिनांक ६-१०-५७

भा.रा.(वा.वि.) 31-21/

यह तो आपको ज्ञात ही है कि अखिल भारतीय कांग्रेस महासमिति का अधिवेशन दिनांक २८ व २९ अक्टूबर, १९५७ को जबलपुर (मध्यप्रदेश) में होने जा रहा है।

उक्त अवसर पर मैं आपको सादर आमंत्रित कर रहा हूं। कृपया अपने आगमन की सूचना भेजने का कष्ट करें।

भवदीय

(वृन्दावनसिंह तोमर)

दलपति

मध्यप्रदेश कांग्रेस सेवादल

108

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी
टिळक भवन
खेड गल्ली
गोखले रोड (दक्षिण) दादर मुंबई-२५

दूरध्वनी : ४५३२३४
४५१२६९
तार : एम. पी. सी.सी.

दिनांक १८-१०-१९६७

४४७/६७

पुज्य डॉक्टरसाहेब

सादर प्रणाम

प्रथमच मी आपली क्षमा मागतो. कारण मी फार दिवसांनी आपणास पत्र लिहीत आहे. परिस्थितीच अशी घडत गेली की निवांतपणे मी आपणास लिहूच शकलो नाही.

सध्या मी महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटीकडे कार्यालय चिटणीस म्हणून आहे. व त्यामुळे मुंबईस राहावयास आहे. याबाबत मी आपणाशी समक्षच जास्त बोलत आहे.

ता. २४-१०-६७ ला सकाळी प्रिय कुमटभाई यांचे समवेत मी, बाजीराव, महाजन, प्रा. ताम्हणकर सातारचे श्री. दिनकरराव सावंत व श्री. हणमंतराव पवार असे येत आहोत. मा. इनामदारजी व आपली तार व पत्रे श्री. कुमटभाई यांचेकडून पाहावयास मिळाली. मात्र ता. २४-१०-६७ ला दोन प्रहरी मी लगेच मुंबईस परत निघेन. समक्ष भेटीत जास्त बोलत आहे.

कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र

(चंद्रकांत गायकवाड)
कार्यालय चिटणीस

पू. डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी
द्वारा :- कर्नाटक हेल्थ इन्स्टिट्यूट,
घटप्रभा, जि. बेळगांव
(प्र.-म्हैसूर)

"SABAL SIPAHI"

C. Gaikwad,
Editor.

Bajirao Belwalkar,
Manager

☎ No. 91

Congress Sevadal, Sangli Dist.

Congress Bhavan, SANGLI.

Date ९/११/५०

पूज्य डॉक्टरसाहेब
सादर प्रणाम

अखिल भारतीय काँग्रेस च्या ७१ व्या अधिवे-
शनाचे वेळी "सेवादल सिपाही" चा खास अंक काढावा
करीता आहोत

या प्रसंगी आपला आशीर्वाद व एक
लेख मिळावा अशी अपेक्षा आहे. तरी मजकूर
३० तारखे पर्यंत पाठविणे आवश्यक आहे.

आपले आज्ञाधारक

(बाजीराव बेलवलकर)

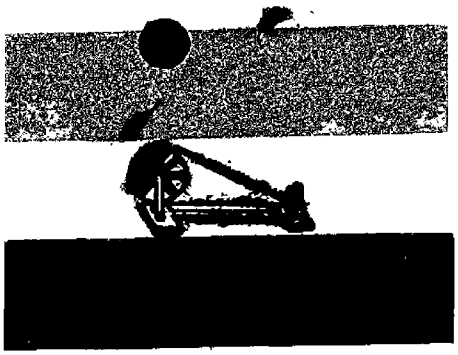

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

अखिल भारतीय काँग्रेसचे ७१ वें, अधिवेशन सांगली

काँग्रेस भवन
फोन : ९१
तार : काँग्रेस

POST BOX NO. 29.

जाबक क्र. 315/67

दि. २९-११-६७

माननीय डा.ना.सु.हर्डीकर,
कर्नाटक हेल्थ सेंटर, घटप्रभा
जि.बेळगांव

स.न.वि.वि.

सांगली शहर काँग्रेसचें अध्यक्ष डा.देशपांडे हें आपल्या भेटीकरितां आले असतां सांगली येथें भरणाऱ्या आगामी काँग्रेस अधिवेशनाच्या जागेवर एक हेल्थ युनिट उघडण्याची आपली इच्छा असल्याचें त्यांनी सांगितले.मी आपला अत्यंत आभारी आहे.

युनिटकरितां अधिवेशनाच्या जागेवर, जागा राखून ठेवीत आहे.दरम्यान युनिटचा एकूण किती माल्स येतील व इकडून काय काय व्यवस्था होणे आवश्यक आहे याची आपल्याकडून खुलासेवार माहिती मिळाल्यास फार सोईचें होईल.तरी कृपया ही माहिती शक्यतो लवकर पाठवावी.

हस्तकौशल्याच्या कामाचा स्टाल प्रदर्शनांत ठेवण्याची आपली इच्छा असल्याचें डा.देशपांडे यांचेकडून समजले.तसाप्रमाणें प्रदर्शन विभागाकडे कळवीत आहे.कोणत्या वस्तूं ठेवण्याचा इरादा आहे व यासाठीं जागा किती लागेल याचा खुलासा झाल्यास सोयीचें होईल.

आपण अधिवेशनाच्या कामाला सहकार्याचा हात देऊं केलात त्याबद्दल मी कृतज्ञ आहे.कळावे.

→

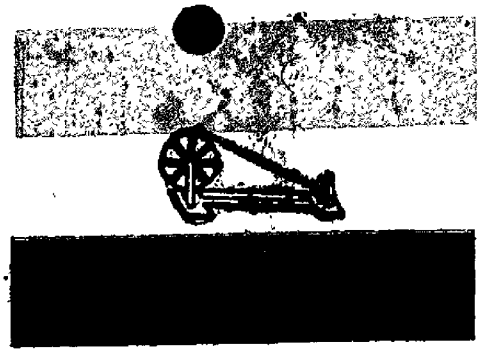

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

अखिल भारतीय काँग्रेसचे ७१ वें, अधिवेशन सांगली

काँग्रेस भवन
फोन : ९१
तार : काँग्रेस
POST BOX NO. 29.

जावक क्र. _____ दि. _____

आपला नम्र

(चारुदत्त शहा)
अध्यक्ष

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी
काँग्रेस सेवादल विभाग
सांगली.

काँग्रेस भवन
फोन : ९१
तार : काँग्रेस

जावक क्र._____ दि._____

१६-१२-१९८७

आदरणीय डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम,

कोणत्या परिस्थितीत तुम्ही मला केले? उत्तराची सारी जबाबदारी तुमचीच आहे परंतु तुम्ही घेतलेल्या निर्णयाचे स्वरूप हिंसक बदलत गेलेले आहे, असे मला स्वतःला आतीव दुःख वाटते स्वतःच्या आत्मशोधाची सुरुवात करण्यासाठी मला हा पर्याय योग्य आहे असे वाटते निवडण्यात आला

आपले सहकार्य असावे

स्वयंसेवकाची दुकडी रवाना करावी - आणि बरोबर

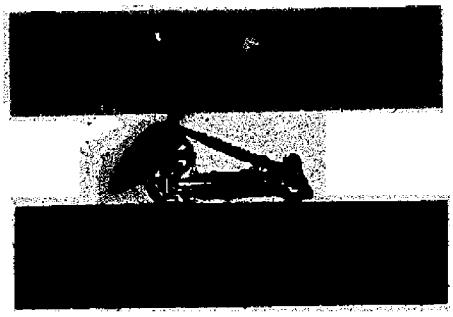

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी
काँग्रेस सेवादल विभाग
सांगली.

काँग्रेस भवन
फोन : ९१
तार : काँग्रेस

जावक क्र.

आवश्यकता असल्यास पाठवणे आहोत
हे सर्व करणे मोठे होणार आहे तरी
सर्व करीत आहोत कमी पडणार
नाही. आपले मार्गदर्शन होणे
करावे ही विनंती

आपला नम्र

वासुदेव रामभाऊ खेसे
संघटक,
कॉंग्रेस सेवादल, पुणे शहर

२७४ शुक्रवार पेठ, पुणे २
दूरध्वनी : ५६१०६

दिनांक : 3/9/६८

नि० पूज्य डॉक्टर साहेब

ना० सु० हर्डिकरजी यांसी

स० न०

आपणांस माझी स्नायची सन १९६८ ची
"श्री हनुमान रोजावेरी" सप्रेम भेट म्हणून पाठवितो आहे. तरी कृपया आपण याचा स्विकार करावा.

"श्री हनुमान रोजावेरी" आज घर घरात पहाटेच करीत असून ही आपल्या "आशीर्वाद" ची अपेक्षा करीत आहे. कळावे

आपला,

वासुदेव खेसे
संघटक.

तार: कॉंग्रेस वन्देमातरम् दुरध्वनि .

नागपूर शहर (जिल्हा) कॉंग्रेस कमेटी

NAGPUR CITY (DISTRICT) CONGRESS COMMITTEE

DEVDIA CONGRESS BHAWAN, Chitnispark, NAGPUR-2.

देवडिया कॉंग्रेस भवन;
चिटणीसपार्क, नागपूर-२

नागपूर नगर कॉंग्रेस सेवादल

क्रमांक

दिनांक 20-3-६८

पूज्य पद्मभूषण डॉ. हर्डीकरजी
आद्य संस्थापक कॉंग्रेस सेवादल.

सप्रेम, जि. सा. सं. न. वि. वं.

बरेच दिवसानंतर वंदनीय डॉ. साहेब आपणास मी पत्र लिहीत आहे सरवदूल क्षमा असावी. आपल्या कृपा प्रसादावरूनच सेवादलाचे निर्माण करण्यात आलेला डॉ. हर्डीकरजी डायमंड ज्युबिली हल्ल प्रतियोगिता या महत्वे अखिल भारतीय कॉंग्रेस सेवादलाचे वतीने सन १९६८ करीता 'जवाहर पारितोषिक' मला दिल्याचे घोषित करण्यात आले आहे. हे आपणास 'दक्ष समाचार' मधून कळलेच असेल. मी खरे बघते. हा योग आपल्याच तपश्चर्येचा व त्यागाचा आहे. आपला त्याग व सतत कठीण असलेले आपले कार्य आपल्या पश्चात उतरत्या वयात, आम्हा सारख्या लोकांना स्वीकारच आणावेच्या शिवाय राहणार नाही.

हे मला प्राप्त झालेले पारितोषिक आपल्या प्रेरणेचे द्योतक आहे असे मी मानते. आपला आदर्श व आपल्या मार्गदर्शनाखाली आम्ही सर्व जण झालेले सैनिक आपल्या संस्थेचा व आपला गौरव सदा सर्व काळ टिकविण्या शिवाय राहणार नाही हे मी आपणास सांगते. सन १९३५ पासून श्री. महात्मा गुरुजी यांचे वरदहस्त आपल्या आहे आपल्या आदेश व मार्गदर्शन सदा सर्व काळ आम्हास मिळत राहील. असे आपण सांगावे. ही विनंती. आपल्या दर्शनाचा लाभ आम्हा लोकांस मिळावा ही विनंती करावे. हैदराबाद येथे संघाचा आपले दर्शन होईल असे वाटत होते. पण आपल्या प्रकृती बद्दल ऐकून आहे. वि. अभिनंदनाचा ईश्वर आपणास उदंड आयुष्य देवो.

आपले स्नेहांकित असेल असे मी समजते.

नागपूर जिल्हा अधिनायक
नागपूर

[redacted]

[redacted]

भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे
७१ वें अधिवेशन,
सांगली.

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी सांगली

काँग्रेस भवन
फोन : ९१
तार : काँग्रेस
पो.बॉ.नं.२९

जावक क्र. ७२६/६८ दि. १५।७।६८

श्री. पू. हार्डीकरजी

सप्रेम नमस्कार.

आपले पत्र पोहोचले ले श्री रविशेखरे मार्फतचे तसे आमचे मी. मा. नसलराव दयाबा पिले असे

आपले आड्डे आमचे मी येणार परंतु मला जास्तीचा आपले कडे येणेचा योगच येईना. जून मध्ये मात्र येतो.

आपली प्रकृती कशी आहे. आंदे कसा वेगे काम काज चालले?

आपलेकडील.

[redacted]

अध्यक्ष
सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी

115

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), दादर, मुंबई २५.

टे.नं. { ४५१२६९ ४५३२३४ ४५१५०४

(काँग्रेस सेवादल)

UNDER POSTAL CERT.

जा. नं. ९३४२

दिनांक १०।६।६८

अध्यक्ष
वसंतरावदादा पाटील

उपाध्यक्ष
आबासाहेब निंबाळकर

खजिनदार
भाऊसाहेब वर्तक

सर चिटणीस
शिवाजीराव पाटील
शंकरराव गेडाम
ए. आर. अंतुले
केशवराव सोनवणे
विठ्ठलराव गाडगीळ

प्रांतीय संघटक
ज. दा. अंगळे

URGENT

मा.श्री. पू० डॉ० ना० रू० हर्डीकरजी
सचालक काँग्रेस सेवादल

यांचे सेवेशी सादर प्रणाम वि.वि.

अहमदनगर जिल्हा काँग्रेस सेवादलाचे मतीने १५ ऑगष्ट - १९६८ चे शुभ मुहूर्तावर दलसेवक शिबीराचे निर्णय आहे या अंकासाठी सेवादलातील युवकांना तसेच काँग्रेस कार्यकर्त्यांना आजच्या परिस्थितीत व भविष्यातीचे मार्गदर्शन मिळावे म्हणून आपला लेख पाठवावा अशी आमची आपणास आग्रहपूर्वक नम्र प्रार्थना आहे.

याचा फायदा महाराष्ट्रातील सेवादल कार्यकर्त्यांनाही मिळणार आहे. म्हणून आपला लेख दिनांक २० जुले १९६८ पूर्वी श्री.सतीश माधवराव हंडे जिल्हा कार्यालय मंत्री - मु.पो.कोपरगांव जिल्हा अहमदनगर या पत्त्यावर पाठविण्याची विनंती आहे.

या संबंधी कृपा पत्राची वाट पहात आहे.

वि वि त.

ज० दा० अंगळे १०।६।६८

(ज. दा. अंगळे.)
प्रांत संघटक,
काँग्रेस सेवादल.

116

जयहिंद

काँग्रेस सेवादल अहमदनगर

जिल्हा कार्यालय मु. पो, कोपरगाव

पत्ता
ज. द. इंगळे
जिल्हा प्रमुख
काँग्रेस सेवादल अहमदनग

जा. न. ५३८ **URGENT** दिनांक २०।१२।१९६४

माननिय पूज्य श्री० उ० ना० सु० हर्डीकर
संचालक काँग्रेस सेवादल
यांना सादर प्रणाम. वि. वि.

अहमदनगर जिल्हा काँग्रेस सेवादलाचे आरो
क्षण शिबीर दि० २५-१२-६४ पासून पुढे सात
दिवस चालणार आहे. आपण वरील सात
दिवसांत सांगितल्याप्रमाणे येवून शिबीरास भेट
द्यावी व सैनिकांना मार्गदर्शन करावे
ही आग्रहाची नम्र प्रार्थना आहे

आपला नम्र सेवक

ज० द० अ० ग०

जिल्हा संघटक
काँग्रेस सेवादल अहमदनगर

पत्ता
काँग्रेस सेवादल शिबीर
मु० बेलापूर खुर्द
ता० श्रीरामपूर
जिल्हा अहमदनगर

अत्यंत महत्वाचे

काँग्रेस सेवादल अहमदनगर 117 दिनांक- १७-१२-६४

जिल्हा प्रायमरी प्रशिक्षण शिबीर बेलापूरखुर्द

अहमदनगर जिल्हा काँग्रेस सेवादल प्राथमिक शिबीर श्रीरामपूर तालुक्यात बेलापूर खुर्द येथे दिनांक-२५-१२-६४ ते ३१-१२-६४ अखेर ७ दिवस होणार आहे. सदर शिबीरासाठी प्रत्येक तालुका काँग्रेस कमेटी मार्फत तीन विद्यार्थी अगर युवक यांना शिबीरास पाठविण्याचे करावे.

अपे महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेसचे जनरल सेक्रेटरी श्री.अबासाहेब निंबाळकर यांनी पला तालुका काँग्रेस कमेटीचे अध्यक्षाना कळविले अपे पुचविले आहे. त्या प्रमाणे मी तालुका अध्यक्षांना विनंती करितो की, आपण या शिबीरास तीन कार्यकर्त्यांना जरूर पाठवावे. ता.२४-१२-६४ रोजी सर्व शिबीरार्थीनी अेका वेळचे भोजन घेऊन शिबीर स्थळी सायंकाळी ६ वाजे पर्यन्त हजर रहावे.

शिबीराचे पक्काप्रमाणे सर्वांना जरूर प्रमाण अपावे.

दिनांक - २५-१२-६४ शिबीराचे उद्घाटन आमदार श्री.अबासाहेब निंबाळकर, सेक्रेटरी महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमेटी यांचे हस्ते.

दिनांक - २६-१२-६४ आमदार श्री.भास्तराव पाटील दुसे.अध्यक्ष जिल्हा काँग्रेस कमेटी,नगर व पुज्य स्वामी सहजानन्द भारती शिबीरार्थीना मार्गदर्शन व्यं घटना- तत्व चर्चा

दिनांक -२७-१२-६४ श्री. शंकरराव काळे, अध्यक्ष जिल्हा परिषद अहमदनगर. शिबीरास भेट व सैनिकांना मोर्चा बौध्दिक.

दिनांक - २८-१२-६४ श्री. शंकरराव दौलते. सेक्रेटरी जिल्हा काँग्रेस कमेटी,अहमदनगर. सांची सेवादल कार्य संबंधी घटनात्म चर्चा.

दिनांक - २९-१२-६४ श्री.अण्णासाहेब शिन्दे,पार्लमेंटरी सेक्रेटरी अन्न व शेतकी भारत सरकार यांचे बौध्दिक.

दिनांक- ३०-१२-६४ पुज्य श्री.आनंदीराम कुमट भाऊ. दलपती महाराष्ट्र काँग्रेस सेवादल यांची शिबीरास भेट व सैनिकांना मार्गदर्शन.

दिनांक- ३१-१२-६४ श्री.बी.जे.खताळ पाटील,सहकार मंत्री,महाराष्ट्र राज्य. शिबीराचा समारोप

शिवाय श्री.मधुकरराव चौधरी,शिक्षण मंत्री. श्री.बॅरिष्टर जी.डी.पाटील,नियोजन, सहमंत्री. पुज्य श्री.प.वा.वना (जो अखिल भारतीय पथक हे अचानक पणे निश्चीत शिबीरास भेट देणार आहेत.

तालुका काँग्रेसचे अध्यक्ष यांनी त्वरीत शिबीरार्थीचे नावे पाठवावित, कलेक्टरचे पैसे त्वरीत परस्पर श्री. भाऊ साहेब अ पदाशिव पेठ,लक्ष्मी रोड पुणे २ यांचेकडे त्वरीत पाठवावित.

आपला विनित,

(श्री.ज.दा.अिंगळे.)

जिल्हा अधिनायक काँग्रेस सेवादल अहमदनगर. ४ कोपरगाव

कार्यालय.

नामदेवराव विश्वनाथ रुकारी
दूरध्वनी क्र. २३१७२
ऑनररी मॅजिस्ट्रेट, काँग्रेस सेवादल संचालित
१४९, मुकुंदनगर, गुलटेकडी, पुणे ९.
सभासद,
पुणे महानगरपालिका. 118
४७/१, गुलटेकडी, पुणे-सातारा रोड,
शिक्षण केंद्र पुणे ९.
दि. 20/4/69

प्रति-

माननीय डॉ. एम एस हर्डीकरजी,
संस्थापक, हिंदुस्थानी सेवादल,
पटना.

स. नमस्ते।

आपल्या ८ १ व्या वाढदिवसा निमित्त पुणे
शहर जिल्हा काँग्रेस सेवादल तर्फे मी आपले
अभिनंदन करीत आहे. हिंदुस्थानी सेवादलच्या
स्थापना काल आपण केलेला पक्ष संघटना

आपणांचे यांना जगदीश
पहाट दीपदिवाळी.
पद्मश्री पद्मभूषण, माझी
सेवाश्रम मार्गदर्शिका वाचीन
सर्विना आहे की आपणांस
दीर्घ, आरोग्य संपन्न
सेवामयी जीवन लाभो.
शुभेच्छे

आपला नम्र,
[redacted]

Address

24-5-09

BEL

VIGNETTE

डी.

23-5-09

POONA

मा डॉ. प्रभा एस हळबे यांजो
सेवाश्रम
हिंदुस्थानी सेवादल
पुणे ४
जिल्हा - सेवाग्राम
पुणे ४

चंद्रकांत गायकवाड,
"टिळक भवन," गोखले रोड,
काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर,
मुंबई-२५.

१२ जून १९६९

~~प्रिय,~~

सप्रेम वन्दे,

आज रोजी मी आपणास हे मुद्दाम मित्रत्वाचे नात्याने पत्र लिहीत आहे. गेली १० वर्षे सेवादलाचे निरनिराळ्या पदावर जबाबदारीने काम करीत आलो, प्रदेश पातळीवरही काम करीत आलो. हे काम करीत असतांना आपण सर्व कार्यकर्ते माझ्याशी अत्यंत प्रेमाने व स्नेहपूर्ण भावनेने वागलांत. आपल्या सर्वांच्या या प्रेमळ सहवासानेच एकत्र राहू शकलो. याच एका भावनेवर सर्व काळांत आपण निष्ठेने, श्रद्धेने कार्यमग्न होत असू ही आकांक्षा ही श्रद्धा हीच मानवी जीवनातील गरज आहे.

आज मी सेवादलाचे सर्व जागेचा राजिनामा दिलेला आहे. त्यामुळे सेवादलाचे कोणत्याच पदावर मी यापुढे राहू शकणार नाही. याचसाठी मी हे पत्र लिहीत आहे. जरी सेवादलाचे होऊन बाहेर पडलो तरी आपणा सर्वांचे प्रेम, सहकार्य व आपुलकीच्या भावना हे आपले संबंध यापुढेही मित्रत्वाचे राहावेत अशी माझी इच्छा आहे. यापुढेही शक्य या अधिकाराने केव्हाही मदत शक्यतोपर्यन्त काम सांगू शकाल व सांगावे ही माझी इच्छा आहे. जबाबदारीतून मुक्त झालो तरी वेगळ्या स्वरूपात कामाचे म्हणे आपले सहवासांत येण्याची इच्छा आहे. आपले प्रेम, सहकार्य व आपुलकीच्या भावना या ह्यांत त्या मित्रतील यांत काही शंका असणार नाही.

मी सध्या मुंबईतच महाराष्ट्र प्रदेश कॉंग्रेस कमिटीचा कार्यालय चिटणीस म्हणून काम पाहात आहे. त्यामुळे वास्तव्यही येथेच असेल. आपण केव्हाही आलांत तरी आपले स्वागत करण्यास मला आनंदच होईल.

आपले पत्रोत्तर मला मिळेल.

सर्वांना माझा नमस्कार.

कळावे, ही विनंती.

आपला स्नेहांकित

(चंद्रकांत गायकवाड)

120

जानकारीके लिए.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी,

टिळक भवन, गोखले रोड, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई-२५.

(सेवादल विभाग)

दूरध्वनी :- ४५१२६९,
४५१२६०.

दिनांक :- २४-११-१९६९

स. न. वि. वि.

सेवाव्या संबंधीची तीन परिपत्रके मा. दलपति श्री. कुमटभाई यांनी पाठविली होती ती यापूर्वी मिळाली असतीलच. त्याप्रमाणे आपण कार्यास लागला असालच. आपल्या येथून सेवाव्यासाठी प्रशिक्षित कार्यकर्ते जास्तीत जास्त संख्येने उपस्थित राहतील अशी आशा आहे. काळाच्या प्रवाहा प्रमाणे सेवादल बदलत गेले आहे. सध्याच राजकीय परिस्थितीचे आपण सर्व आकलन करीत आहातच. अशा परिस्थितीत सेवा भावना, ध्येय, उद्देश समोर ठेवून आपले मने हलू न देता संघटनेवरील निष्ठा, प्रेम जागृत ठेवून स्वेच्छे पूर्तीसाठी शिस्तीने कार्य करावे.

सेवेला कार्यालयाचा दौरे त्यांत कोणत्याही प्रकारचा बदल होणार नाही. त्याप्रमाणे आपली तयारी असावी. आपण सेवेच्याच्या निमित्ताने अनेक वर्षांनी नंतर मोठ्या प्रमाणांत एकत्रीत येत आहोत जे कार्यकर्ते सरकारीच्या काळांत शिबीरातून प्रशिक्षण प्राप्त करून गेले ते सर्व प्रथम या निमित्ताने एकत्रीत येणार आहेत. आपण सर्व भेटीगाठी होऊ शकतील. हा मेळावा भावनात्मक ऐक्य व राष्ट्रीय एकात्मतेच्या दृष्टीने यशस्वी होईल अशा मला विश्वास वाटतो.

कळावे ही विनंती.

आपला विनीत,

(ज्ञानदेव पायगव्हाणे)

मंत्री, काँग्रेस सेवादल

प्रति-

जिल्हा अधिकारी व

स्थानिक अधिकारी यांचेकडे रवाना.

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी

१५, विंडसर प्लेस
नई दिल्ली

कांग्रेस सेवादल

८ जून, १९९०

प्रियबन्धुवर,

यह अति दुखद और दर्दनाक विषय है कि गत कुछ महीनों में साम्प्रदायिक हिंसा ने नंगा नाच दिखाकर देश के कई भागों में शान्ति भंग की है और हमारे हजारों लोगों को अमानवीय यातना पहुंचाई है। इन साम्प्रदायिक दंगों के कारणों की सही तौर पर खोज करने से ज्ञात होता है कि यह दंगे अकस्मात या सहसा नहीं फूट पड़ते, बल्कि इनके पीछे एक सुनियोजित षड्यंत्र रहता है, ताकि हम इस देश में क्रान्तिकारी सामाजिक और आर्थिक परिवर्तन न ला सकें और शोषण का पुराना ढर्रा चलता रहे। इन दंगों को प्रेरणा देने वाले दुष्टजनों का ख्याल है कि अल्पसंख्यकों को आतंकित कर वे अराजकता पैदा कर देंगे और इस प्रकार समाजवाद की राह में हमें डिगा सकेंगे, जोकि अब समूचे राष्ट्र का निर्दिष्ट लक्ष्य है।

हमारे देश में आदिकाल से विभिन्न धर्म और संस्कृतियां पनपती आई हैं। धार्मिक आस्था, भाषा, जाति और वर्ण की विविधता के रूप में हमें एक समृद्ध विरासत मिली है। हमारे राष्ट्र ने इस विविधता और सम्पन्नता तथा परस्पर शान्ति और मेल मिलाप की भावना को बनाए रखने के लिए ही धर्म-निरपेक्षता का सिद्धान्त अपनाया है। गांधीजी ने साम्प्रदायिक शान्ति और परस्पर प्रेम बनाए रखने के लिए ही अपने जीवन की आहुति दी थी। उनके विचार और कृतित्व हमारी अमूल्यतम निधि है। हमें अपने आपको इस निधि का सच्चा वारिस साबित करना होगा।

हमारे नवजात लोकतन्त्र के सम्मुख कई चुनौतियां हैं। हमें दरिद्रता, निरक्षरता पिछड़ेपन और शोषण को समाप्त करने के लिए यथाशक्ति परिश्रम करना है। विज्ञान और टैक्नोलोजी ने हमारे सामने प्रगति के नये रास्ते खोले हैं, जिनका हमें लाभ उठाना है। अतः साम्प्रदायिक दंगों में अपनी शक्ति और सामर्थ्य गंवा देना हमारे लिए एक बड़ी भारी भूल होगी, जिससे केवल साम्प्रदायिक विष और घृणा का पोषण करने वाले पापात्माओं को ही सन्तोष मिलता है।

---------२

भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस ने प्रधान मंत्री श्रीमती इन्दिरा गांधी के प्रेरणाप्रद नेतृत्व में सामाजिक न्याय के साथ साथ उन्नति के एक नये युग में पदार्पण करने का दृढ़ संकल्प किया है। सेवादल इस महान संगठन की एक क्रियात्मक इकाई है। उसे आर्थिक और विषमता और सामाजिक अन्याय से पीड़ित प्रत्येक भारतवासी की आंखों के आंसू पोंछने में भरसक योग देना है।

सेवादल युवा कार्यकर्ताओं के संगठन के रूप में अन्य युवा संगठनों और आन्दोलनों से इस बात में भिन्न है कि इसके सदस्यगण अनिवार्य रूप से प्रशिक्षित और अनुशासित हैं, जिनसे अपेक्षा की जाती है कि वे नियमित और व्यवस्थित रूप से काम करेंगे। इस प्रकार, हमारी प्रगतिशील नीतियों और कार्यक्रमों में विघ्न डालने वाली प्रतिक्रियावादी शक्तियों के विरुद्ध सतत संघर्ष करने की एक बड़ी जिम्मेदारी सेवा दल के कार्यकर्ताओं पर आ जाती है। अतः यह परम आवश्यक है कि सेवादल के कार्यकर्ता टोलियां बनाकर अपने इलाकों के कस्बों और गांवों में घर-घर जाएं और लोगों को जनसंघ व राष्ट्रीय स्वयं सेवक संघ की समाज-विरोधी कार्यवाहियों से अवगत कराएं और जहां कहीं भी साम्प्रदायिकता का दानव सिर उठाए, उसे जनता और प्रशासन की सहायता से कुचल डालने में देर न लगाएं।

भवदीय,

(शंकर दयाल शर्मा)
महामंत्री

सेवा में सभी

कौशिक:

भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस ने प्रधान मंत्री श्रीमती इन्दिरा गांधी के प्रेरणादायी नेतृत्व में सामाजिक न्याय के साथ साथ उन्नति के एक नये युग में पदार्पण करने का दृढ़ संकल्प किया है। सेवादल इस महान संगठन की एक क्रियात्मक इकाई है। उसे आर्थिक और विषमता और सामाजिक अन्याय से पीड़ित प्रत्येक भारतवासी की आंखों के आंसू पोंछने में महत्वपूर्ण योग देना है।

सेवादल युवा कार्यकर्ताओं के संगठन के रूप में अन्य युवा संगठनों और आन्दोलनों से इस बात में भिन्न है कि इसके सदस्यगण अनिवार्य रूप से प्रशिक्षित और अनुशासित हैं, जिनसे अपेक्षा की जाती है कि वे नियमित और व्यवस्थित रूप से काम करेंगे। इस प्रकार, हमारी प्रगतिशील नीतियों और कार्यक्रमों में विघ्न डालने वाली प्रतिक्रियावादी शक्तियों के विरुद्ध सतत संघर्ष करने की एक बड़ी जिम्मेदारी सेवा दल के कार्यकर्ताओं पर आ जाती है। अतः यह परम आवश्यक है कि सेवादल के कार्यकर्ता टोलियां बनाकर अपने इलाकों के कस्बों और गांवों में घर-घर जाएं और लोगों को जनसंघ व राष्ट्रीय स्वयं सेवक संघ की समाज-विरोधी कार्यवाहियों से अवगत कराएं और जहां कहीं भी साम्प्रदायिकता का दानव सिर उठाए, उसे जनता और प्रशासन की सहायता से कुचल डालने में देर न लगाएं।

भवदीय,

(शंकर दयाल शर्मा)

महामंत्री

सेवा में सभी प्रदेश और जिला अधिकारीगण

कौशिक:

(माहिती-कार्यक्रम)

काँग्रेस सेवादल चंद्रपूर जिल्हा

राजनैतिक प्रशिक्षण शिबिर बल्हारशा

(दि. १७ ते १९ डिसेंबर ७१)

122

प्रिय मित्र

श्री. आदरणीय डॉ. बा. सु. हर्डीकरजी---

-संचालक अ.भा. काँग्रेस सेवादल यांस

स.न.वि.वि.

काँग्रेसच्या नव्या पुरोगामी ध्येय धोरणानुसार निश्चित व निर्भय भूमिका घेऊन समाजवादी निष्ठेने कार्य करणारे कार्यकर्ते तयार करण्याच्या हेतूने बल्हारशा येथे चंद्रपूर जिल्ह्यातील सेवादल कार्यकर्त्यांसाठी राजनैतिक प्रशिक्षण शिबिर दि.१७; १८; व १९ डिसेंबर रोजी आयोजित करण्यात येत आहे.

आर्थिक व सामाजिक क्रांती साठी आवश्यक असणाऱ्या विषयांवर शिबिरांत विचारवंतांची भाषणे व चर्चा आयोजित केली आहे. तसेच सेवादलाच्या अंतर्गत काँग्रेस समाजवादी पंच. सेवादल, किसान, कामगार, आदीवासी, आदी क्षेत्रात कार्य करण्यासाठी आवश्यक असणारी माहिती या शिबिरांत देण्यात येईल.

या शिबिरात शाखेतून १० व पंचायत समिति क्षेत्रातून २० पेक्षा जास्त कार्यकर्त्यांना प्रवेश मिळणार नाही.

शिबिरार्थ्यांचे वय १८ वर्षापेक्षा कमी नसावे. शिबिरात भाग घेवू इच्छिणाऱ्यांनी दि.३१ नोव्हें. ७१ पर्यंत आपापली नांवे श्री.डॉ.बी.जी.देशमुख, जिल्हा मंत्री, काँग्रेस सेवादल, सेवादल भवन एकोरी वार्ड, चंद्रपूर या पत्त्यावर पाठवावी.

भोजन व निवासाची सोय विनामूल्य करण्यात येईल.

टीप:- (१) शिबिरार्थी जवळ पांढरा पायजामा, पांढरा शर्ट व टोपी (खादीची) असणे आवश्यक आहे. महिलांनी पांढरी साडी व पांढरे ब्लाउज आणावे.

(२) शिबिर दि. १७ डिसेंबर ७१ रात्री ७ वाजे पासून सुरु होईल तरी प्रत्येकांनी सायंकाळी ५ वाजे पर्यंत (बल्हारपूर) शिबिर स्थळी पोहचावे.

चंद्रपूर

दिनांक:- १६-११-१९७१.

विनित

अेकनाथ साळवे

जिल्हा अधिनायक

काँग्रेस सेवादल चंद्रपूर जिल्हा.

---ooo---

123

Sri Sushil Mukherjee
Recipient of TAMRA PATRA
Presented by the prime Minister at Red Fort. on the 15th Aug. 1972
Ex-Member
All India Congress Committee
Ex-Assistant All India Organiser
Congress Seva Dal.

Vill—Beleghata
P. O.— Piali Town
(Baruipur)
Dist.—24 Parganas.

sent on the 13th of Dec 73

Date 14th Nov' 73

Respected Doctor Saheb,

We are going to celebrate the Golden Jubilee of Congress Seva Dal. The attached letter from the Chairman of the Reception Committee will give you detailed informations in this connection. I understand that it will not be possible for you to take strain of such a long journey at this age. So we need a message from you and your blessings on this occasion.

I hope you have received my previous letter. I am better now. Bakul is still suffering from diabities. Sushilabai can see well by one eye now. The other eye will be operated next year. Mukul is at Ahemedabad. They are O.K.

Please remember to Dr.Kulkarni and other friends of the Institute.

With best ~~wishes~~ regards,

Yours affectionately,
Sushil Mukherjee
(Sushil Mukherjee)

Dr. V. S. Hardikar
Karnatak Health Institute,
P.O. Ghata Prabha
DIST. Belgaon (KARNATAK).

124

PHONE : 24-6276
24-9247
24-3995

West Bengal Pradesh Congress Committee

President
Arun Kumar Moitra
General Secretaries
Nityananda Dey
Nurul Islam
Saugata Roy
Treasurer
Dhirendra Nath Bose

(SEVA DAL)

77, ACHARYA JAGADISH CH. BOSE RD.
CALCUTTA-14

Sent on the 13th of Dec. '73

20th November '73.
No. SD/R.C/3/73

Respected Sir,

The Hindusthani Sevadal was born in Jail during the Flag Satyagrah at Nagpur in 1923. During these fifty years the Volunteer Organisation of the Congress have rendered remarkable Service to the Congress Organisation and to the Nation. The name of the Organisation was changed as Congress Seva Dal in 1947.

We are going to celebrate the Golden Jubilee of the Organisation in a befitting manner this year. The functions of the Celebration in West Bengal will take place at Calcutta on 22nd & 23rd December, 1973. So I would request you to grace the occasion by your presense in the functions of our Golden Jubilee Celebration. Also we are going to publish a " SOUVENIR " on this occasion and we need your message to be published in it.

Please send your message in advance. A detailed programme will be chalked out after receiving your kind consent at the earliest.

With best regards.

Yours faithfully,

(Dr. Kanailal Sarkar, M.L.A.)
CHAIRMAN, RECEPTION COMMITTEE,
GOLDEN JUBILEE CELEBRATION.

To
Dr. P. S. Hardikar,
C/o. Karnatak Health Institute,
KARNATAK.

123

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

काँग्रेस सेवा दल

टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई नं. २५, फोन नं. ४५१२६०, ४५१२६९, टेलिग्राम EMPICICI
(पोस्ट बॉक्स क्रमांक ९१५४)

99939163

Sent message on the
13th of Dec. 73

दिनांक २९।११।१९७३

आदरणीय,
पूज्य नानासाहेब

स. न. वि. वि.

हे काँग्रेस सेवादलाचे सुवर्ण महोत्सवी वर्ष आहे. दिनांक 30 डिसेंबर १९७३ ला काँग्रेस सेवादलाच्या संस्थापनेला ५० वर्षे पूर्ण होत आहेत. त्या निमित्ताने देशभर काँग्रेस सेवादलाचा 'सुवर्णमहोत्सवी दत्त दिन सप्ताह' दिनांक २२ ते 30 डिसेंबर १९७३ पर्यंत साजरा करण्याचे ठरविले आहे. या दत्त दिन सप्ताहात मुंबई येथे सेवादल निदेशिका-यांचे एक प्रशिक्षण शिबीर व एक भव्य मेळावा होत आहे. या निमित्ताने सुवर्णमहोत्सवी कार्याचा एक भाग म्हणून 'दत्त सैनिक विशेषांक' प्रकाशीत करण्याचे ठरविले आहे.

राजकीय, सामाजिक, विचारवंतांच्या लेखांनी सजलेला, समृध्द असा हा विशेषांक सर्वांगसुंदर निघावा म्हणून आम्ही प्रयत्नशील आहोत. या अंकास आपण आशिर्वाद पाठवून उपकृत करावे ही विनंती.

कळावे.

आपला,

(ज्ञानदेव पायगव्हाणे)
संघटक, काँग्रेस सेवादल

मा. डॉ. ना. सु. हर्डिकर
काँग्रेस सेवादल संस्थापक
कर्नाटक आरोग्य धाम घटप्रभा
मु. पो. घटप्रभा, जि. बेळगांव
(कर्नाटक राज्य)

2 126 Pm 2

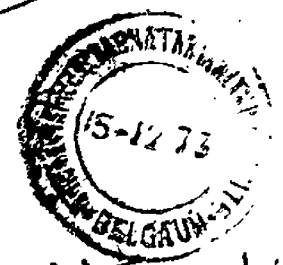

14 40

O 1535 MC501 Calcutta 14
14

Dr N S Hardikar GIR

Kindly Send your blessings
~~early~~ earliest

= Congress
Sevadal
WB

127

Phone 386494 (Five Lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

CONGRESS SEVA DAL

President :
Dr Shanker Dayal Sharma

General Secretaries :
Chandrajit Yadav
Smt M Chandrasekhar
Smt Purabi Mukherjee
Aziz Imam

Treasurer :
Uma Shanker Dikshit

5, Dr. Rajendra Prasad Road,
NEW DELHI-1

5 -12-73

Sententhi 807/1385
12th Office
12-1-73

Respected Dr. Hardikerji,

You will be very happy to know that the Congress Seva Dal is completing fifty years of its life this year. Hence this is the Golden Jubilee Year of Seva Dal. To celebrate this occasion it is decided to observe the last week of December 1973 as "Seva Dal Week" throughout the country by Seva Dal units.

May I request you to send your message to the Seva Dal Volunteers, on this occasion? It certainly will be a guidence and also a source of inspiration to them for the future.

The message may please be sent before 15th Dec, 1973 so that it could be published in the special number od Dal Samachar.

With great regards.

Yours sincerely,

S V Inamdar

(S. V. Inamdar)

Dr. N. S. Hardiker
Karnatak Health Institute
GHATAPRABHA
Dist. Belgaum(Karnatak

तार : EMPICICI

128

४५१२६०
४५१२६९

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गाडगीळ मार्ग, सोन्ने रस्ता (द.) दादर, मुंबई क्र. २८.

मा.

दिनांक २४/१२/१९७१

श्री.

स. न. वि. वि.

काँग्रेस सेवा दलाच्या ५० व्या वर्षपिन दिनानिमित्त आपले सवचि हार्दिक अभिनंदन.

कळावे.

आपला,

(ज्ञानदेव पायगव्हाणे)
मंत्री
काँग्रेस सेवादल.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई नं. २५ फोन नं. ४५१२६९ ४५१२६० टेलीग्राम EMPICICI
(पोस्ट बॉक्स क्रमांक ९१५४)

काँग्रेस सेवादल

मुंबई
१२. ५. ७३.

129

आदरणीय
पू श्री डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी

सादर प्रणाम

सेवादल विभागीय व्यायाम - शिबीर - मैत्री यात्रा दि १५ मे ७३ रोजी मुंबई येथून सुरु होत आहे. या यात्रे मध्ये पुणे ५२ प्रवासी आहेत. श्री. नवीन आर्वी आहे बरोबर आहे. मी स्वतः ही यात्रा आहे. आपले आशिर्वाद आणि भेट घेण्यासाठी मुद्दाम प्रवासाचा मार्ग घेटप्रभा मार्गे ठेवला आहे आम्ही सर्व दि १५ मे ७३ रोजी सायं ६ वा मुक्कामास घाटप्रभा येथे पोहोचणार आहोत.

इतक्या रोजी सविस्तर आपले दर्शन घेऊन आम्ही कार्यावर पुढे प्रयाण निश्चयास आहे. महेश डॉ श्री. वैद्य साहेब आपणांस सूचना देऊन ठेवणे. K H I या परिसर ही. सर्वांना सस्नेह-

आपला आहे नम्र

आपला
(आनंदराव पायगव्हाणे)
संघटक
काँग्रेस सेवादल महाराष्ट्र

राष्ट्र सेवा दल मध्यवर्ती कार्यालय
रजिस्टर्ड पब्लिक ट्रस्ट साने गुरुजी स्मारक, पुणे ३० : फोन ४१४१०
क्रमांक ह. १७४८ (मुंबई) जा. क्र. 384/07 दिनांक 27/9/07

130

स.न.वि.वि. -

आपले पत्र वाचले. डॉ.स.गे. कांबिरे हे मंडळा
रत्नागिरी येतील दि. 22/9 रोजी तिथून पावते.
आपणांस आवश्यक असलेली माहिती व कांही दा.दि.पुं.नां
लेखी पाठवण्याची व्यवस्था करतील. तो कांही तुटक काढते न
डोथाव गावाजवळ दोन्ही बाजूस रांगेत. ज्यांना माहिती
कोठे न मागू पुण्यात व
पत्रोत्तरच्या गडबडीत आहात.

कळावे.

कांही
माधवराव

नागपूर शहर जिल्हा काँग्रेस कमेटी

पन्नालाल देवडिया काँग्रेस भवन, चिटणीस पार्क, नागपूर २. – दूरभाष : ४३०३०

अध्यक्ष
भोलासींग नायक
टे. नं. ४०३६४
उपाध्यक्ष
यादवराव शिरपूरकर
टे. नं. ४२८०६
खजिनदार
भास्करराव बुटी
टे. नं. २२०८४
जनरल सेक्रेटरी
रिखबचंद शर्मा
टे. न. ३२१४९
नवलचंद टोकसिया
टे. न. २२००१
कमलनाथ ढोले
टे. न. २६३०२

131

(28)

काँग्रेस सेवादल

=x=x=x=x=x=x=x=

नागपूर
ता. १ मे १९७१.

मान्नीय,

पुज्य डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी
आद्द संस्थापक काँग्रेस सेवा दल
सप्रेम वन्दे।

मी आपल्या सेवेशी माझ्या दोन मुलींच्या लग्नाची निमंत्रण पत्रिका पाठवित आहे. मी एक स्वातंत्र्य संग्राम सैनिक व वरेच वर्षापासुन काँग्रेसचा कार्य करणारा सेवादल अधिकारी आपल्या शुभाआगमनाची अथवा आशिर्वादाची अपेक्षा करतो.

आपला विनित,
स्वातंत्र्य संग्राम सैनिक
जवाहर पारितोषिक विजेते.
वि. आ. अंकलवार.
(वि. आ. अंकलवार.)
शहर जिल्हा अधिनायक
काँग्रेस सेवादल नागपूर

१०००X X७४
तार : EMPICICI

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

फोन नं. ४५१२५
४५१२६९

काँग्रेस सेवादल

टिळक भवन, गाडगीळ मार्ग, गोखले रस्ता (द.) दादर, मुंबई क्र. ४०००२५.

पोस्ट बॉक्स क्र. १९१५४

जा. क्र. २६८३/७४ 133

दिनांक १९।१०।१९७४.

पुज्य डॉ. हर्डीकरजी
काँग्रेस सेवादल संस्थापक
घटप्रभा.

सादर प्रणाम.

आपले दिनांक ११।१०।७४ चे पत्र मिळाले. श्री. इनामदारजींच्या पुस्तकाच्या छपाईच्या कामाची सुरुवात औरंगाबाद येथे अनंत चतुर्थीच्या मुहूर्तीवर सुरू केले आहे.

लवकरच औरंगाबादला जात आहे. तेव्हा पुस्तक छपाईचे काम पूर्ण केव्हा निश्चित होईल हे कळवित आहे. काळजी नसावी.

ईश्वर कृपेने आपल्या प्रकृतीत सुधारणा असेलच.

कळावे.

आपला,

(ज्ञानदेव पायगव्हाणे)
संघटक
काँग्रेस सेवादल, महाराष्ट्र.

बाजीराव बेलवलकर

132

फोन नं. ९१
ऑफिस/: काँग्रेस भवन, सांगली.

निवासस्थान : ई, १४/४ श्वेतकरी सहकारी साखर कारखाना लि., कॉलनी सांगली.

दिनांक २०।११।१९७४

पूज्य डॉक्टरसाहेब
सादर प्रणाम

मी आपल्या आशिर्वादाने सांगली नगर पालिकेच्या निवडणूकीसाठी वार्ड नं. १३ मधून कॉंग्रेस पक्षाच्या अधिकृत उमेदवार म्हणून उभा आहे.

आपल्या आशिर्वादाने मी विजयी होवो असा सर्व विभागातील आपल्या उमेदवारांनी [redacted] पक्षिय कंवरने मत मिळून विजयी होण्याचे दृष्टीने नाना प्रकारे प्रयत्न चालू आहे.

मी आपल्या सहवासात लहानपणापासून स्वयंसेवक म्हणून काम केल्याने आपणास २७ वर्षे पक्षाची सेवा केल्याने त्या संधीचा फायदा आणि मतदारांनी दिलेल्या संधीचे सोने करण्यास मदत करावी.

यासाठी आपले आशिर्वाद व सहाय्य असावे म्हणजे सर्व कार्यकर्ते आपल्या सहकार्याने जोमाने काम करतील. डॉ. वैद्य यांनी पक्षाचे संपादक या नात्याने सर्वांचे कार्य पोहचविले

आपला
बाजीराव

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

काँग्रेस सेवादल टिळक भवन शाखा

टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई नं. ४०००२५. फोन नं. ४५१२६०, ४५१२६९ टेलिग्राम EMPICICI
(पोस्ट बॉक्स क्रमांक १९१५४)

जा.क्र २८।७४ 134 दिनांक १८।१०।१९७४

मा.श्री. [illegible]

[illegible] काँग्रेस सेवादल.

सादर प्रणाम,

आपणास कळविण्यात अत्यंत आनंद होतो की अखिल भारतीय काँग्रेस सेवादलच्या कार्यक्रमानुसार आमच्या सेवादल शाखेस सुरु होवून एक वर्ष पूर्ण होत आहे. आमच्या शाखेच्या वाढदिवसानिमित्त 'बातक दिन विशेषांक' म्हणून एक हस्तलिखीत मासिक प्रकाशीत करण्याचा मानस आहे.

आमच्या या उपक्रमास व कार्यास प्रोत्साहन म्हणून या 'बातक दिन विशेषांकासा'साठी शुभ संदेश व आशिर्वाद पाठवावेत ही विनंती.

वरील संदेश 30 ऑक्टोबर पर्यंत पाठविल्यास बरा. ज्यामुळे मासिक बातक दिनाच्या दिवशी प्रकाशीत करणे सोयीचे होईल.

तसदीबद्दल क्षमस्व ।

कळावे.

आपला नम्र,

(जयवंत पवार)
संघटक
काँग्रेस सेवादल टिळक भवन शाखा

काँग्रेस भवन, सांगली ...
घरेचा :- इ ब्लॉक नं. १४ खोली नं. ४
शेतकरी सहकारी साखर कारखाना
वसाहत, सांगली.

बाजीराव बेलवलकर

पत्ता :-

135

पूज्य डॉक्टरसाहेब,
सादर प्रणाम

आपणांचे यापूर्वी पत्र पाठविले आहे त्याचे आपलेकडून उत्तर नाही. याबद्दल मंधावाईद्वारे आपण माहिती राघावयास कायम, मी आपल्या पत्राची नेहमीच वाट पहात असतो. आठदिवसातून नाही तर महत्त्वाचे महिन्यातून तरी आपणाकडून पत्र पाठवून आम्हां उभयतांना आशिर्वाद दिलाच पाहिजे.

आपले लिहून वार्ता-पत्र लिहिलेच पाहिजे त्याचे अंक मला नेहमीच मिळतो. ~~आपण~~ या वार्ता-पत्राद्वारा देशसेवेचे आपण जेव्हा सुरुवात ~~आपण~~ आणि आशिर्वादपर संदेश देण्याची व्यवस्था करावी अशी विनंती आहे. व तर लिहीत जावे नेहमी पत्र पाठवित जावे

तुमचाच
बाजीराव

बाजीराव बेलवलकर

ता :- }

काँग्रेस भवन, सांगली, फो. नं. [illegible]
घरेघा :- इ ब्लॉक नं. १४ नवोली नं. ४
शेतकरी सहकारी साखर कारखाना
वसाहत, सांगली

135

पूज्य डॉक्टरसाहेब,
कादंबरीस

आपणास आपूर्वी पत्र पाठविले आहे त्याचे आपलेकडून उत्तर नाही. यावरुन सध्यावाईटवारते आपण माझेवर रागावलात काय? असे आपल्या पत्राची वाट पहात आलो. आठदिवसातून नाही तर किमान महिन्यातून तरी आपणास पत्र पाठवून कादंबरी सुरुवातीस आशिर्वाद दिलाच पाहिजे.

असो. विशेष वार्ता-पत्र लिहीत आहे. त्याच अंक सध्या तयार होत आहे. ~~आपण~~ या वार्ता-पत्राच्या शेवटच्या अंकात आपण सर्व सुविचार आणि आशिर्वादपर (मार्गदर्शकपर) संदेश देण्याची व्यवस्था करावी अशी विनंती आहे. व तर विशेषांकासाठी लेखही पत्र पाठविणे जरुर

कृपाभिलाषी
बाजीराव

पूर्णिया जिला कांग्रेस समिति

गोकुलकृष्ण आश्रम, पूर्णिया

पत्र संख्या 136 मिति

आदरणीय डॉक्टर साहब,

प्रणाम ।

कांग्रेस शेशन स्थगित होने के बाद मैं बिहार ~~बिहार~~ और नेपाल के सीमा एरिया का भ्रमण किया है । यह बात ठीक है कि हमारे संबंध आंतरिक तौर पर भी नेपाल से खराब हो गए हैं और चीन की दोस्ती भी नेपाल और पाकिस्तान से बढ़ रही है । इस प्रकार सबसे महत्व का सामरिक क्षेत्र मान कर श्री इनामदार जी ने यहां का विशेषरूप से उत्तरदायित्व मुझे दिया है ।

सबसे प्रथम मैंने यहां के सभी जिला तथा उनके प्रमुख सीमा क्षेत्र के गांव और थाना तथा व्यवसायिक दृष्टि से औद्योगिक स्थानों का निरीक्षण किया है, प्रमुख कांग्रेसजनों से मिला हूं । सबमें काफी उत्साह है तथा वह हर प्रकार की प्रशिक्षण की तैयारी कर रहे हैं । सीमा एरिया में प्रमुख रूप से बिहार में निम्नजिले हैं ।

१) पूर्णियां २) सहरसा ३) दरभंगा ४) मुजफ्फरपुर ५) चम्पारण इन सभी की दूरी ४७० मील की है । तथा इन जिलों के करीब २७ थाना हैं ।

नेपाल सीमा में जो लोग हैं वह भी तराई तक भारतीय है जो वहां खेती अथवा व्यवसाय करते हैं । लेकिन लूटपाट, मारपीट यह सभी कार्य काफी इस एरिया में चल रहा है । मिट्टी का तेल, चीनी, ब्लेड आदि का ब्लैक होता है । नेपाल से गांजा आदि चुरा कर लोग लाते हैं । मैं नेपाल के बाजारों में भी गया हूं । जहां पर जाने में भी आजकल प्रतिबन्ध है।

दौरा पूर्ण करने के बाद अब मैंने पूर्णियां में कार्य प्रारंभ किया है । यहां के प्रमुख जगहों पर प्रारंभिक प्रशिक्षण के प्रबन्धके लिए कार्यकर्ता नियुक्त कर दिये हैं । हमारे कार्यकर्ता जाकर प्रशिक्षण दे देंगे । इसके बाद दो बड़े प्रशिक्षण शिविर जो जिले के दूसरे छोर हैं, फरवरी के अन्तिम सप्ताह में प्रारंभ करेंगे । १. जोगबनी, २. ठाकुरगंज

इस दौरे के बाद कार्य के संबंध में मैंने जो सुझाव श्री इनामदार जी को दिये हैं प्रमुख रूप से नीचे दे रहा हूं । दौरे के दरम्यान में लोगों ने कहा कि सेवादल आप बनाना चाहते हैं जैसे आजादी लेने के समय डा० हार्डीकर ने चलाया था उसी तरह पर कुछ पुराने लोग जिसको पेंडिया साहब ने चलाया था । मैंने कहा कि यह वही स्वयं सेवक संगठन है और डाक्टर साहब के आदेशानुसार ही चल रहा है । तो डाक्टर साहब कहां हैं ? मैंने कहा--- वह भी शीघ्र ही आप के प्रदेश में आवेंगे । पुराने लोग काफी खुश हुए ।

(२)

सुझाव

१) मैं अलग-अलग जिलों के कार्य तो अवश्य करता हूं लेकिन जबतक प्रदेश में इसकी जड़ न हो तो बहुत ही कठिनाई पड़ती है । यहां का प्रदेश का संगठन बिलकुल छिन्न-भिन्न है । आपको एक बार बिहार आना चाहिए । तथा लोगों से मिलकर यहां की समस्या इस समय तो हल करनी चाहिए ताकि जोश में काम हो सके ।

२) कार्यकर्ताओं की बेहद कमी है अत: अन्य प्रदेशों के कार्यकर्ताओं की सेवाएं लेकर सीमा के जिलों में देना चाहिए । ऐसे कार्यकर्ताओं का काफी असर भी पड़ेगा ।

३) हर जिलों में कम से कम एक-एक कार्यकर्ता रखना तो आवश्यक ही है । बल्कि बिहार में तो दो-दो रखना चाहिए । क्योंकि यहां पर कांग्रेस की ओर से कुछ भी सहायता नहीं मिल रही है ।

४) सीमा के क्षेत्र में कुछ रचनात्मक कार्य जैसे हवाई अड्डे की सड़क और अन्य रास्ते बनाना । अखिल भारतीय पूरक द्वारा लगातार प्रारंभ करना चाहिए । और उसमें खर्च की व्यवस्था पूर्ण रूप से ए० आई० सी० सी० के तौर पर किया जाये ।

यहां पर काफी सर्दी है । अत: अभी तो आपका घूमना ठीक नहीं होगा । मार्च के प्रथम सप्ताह में आपको यहां का कार्यक्रम बनाना चाहिए । और यहां के मुख्यमंत्री तथा प्रदेश कांग्रेस कमिटी से भी पूर्ण चर्चा कर के कुछ कार्य बढ़े ऐसा उपाय ढूंढ़ना होगा ।

आपका विश्वासपात्र

मदनमोहन

(मदन मोहन)

एरिया आर्गेनाइजर, पूर्वी क्षेत्र

सेवा में,

श्रीयुत डा० एन० एस० हर्डीकर,
संचालक,
नर्डिक हेल्थ इन्स्टीच्युट, घट प्रभा,
मैसूर ।

FILE NO 93

1968 TO 1971

PAGE NO 1 TO 49

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), दादर, मुंबई २५.

४५१२६९
४५३२३४
४५१५०४

(सेवादल विभाग)

अध्यक्ष
वसंतरावदादा पाटील

उपाध्यक्ष
आबासाहेब निंबाळकर

खजिनदार
भाऊसाहेब वर्तक

सर चिटणीस
शिवाजीराव पाटील
शंकरराव गेडाम
ए. आर. अंतुले
केशवराव सोनवणे
विठ्ठलराव गाडगीळ

दिनांक १९-११-१९६८

प्रिय श्री. डॉ. ना. यु. हर्डिकरजी,
संचालक, अखिल भारतीय काँग्रेस सेवादल,

स. न. वि. वि.

१३ नोव्हेंबरला मुंबईत पोहचलो. मी व मा. खुरसाले-साहेब आम्ही दोन दिवस आपल्याकडे होतो आपली भेट घेण्याची व कर्नाटक हेल्थ इंस्टिट्युट पाहण्याची माझी फार दिवसापासूनची तीव्र इच्छा होती. आपल्याशी मन मोकळेपणाने बोलावे, चर्चा करावी असे एक सारखे वाटत होते. अशा अनेक गोष्टी होत्या त्या सर्व १ दिवस व १ रात्र आपल्या जवळ राहून मिळाल्या. मनाचे खूप समाधान झाले.

कर्नाटक हेल्थ इंस्टिट्युट सर्व पाहिल्यावर तर तेथे कायमची देवाची खूप दिवस राहून सेवा करावी असे अंतःकरणास वाटत होते. मन अगदी भाव मग्न होत होते खरोखर कृष्ण हाच देव आहे असे माझ्या मनास पटले.

मुंबईस पोहचल्याबरोबर कार्यास सुरवात झाली. मध्यंतरी दोन दिवस कार्यानिमित्त बाहेर गांवी गेलो होतो. कार्य उत्तम प्रकार चालू आहे.

भविष्यात लवकरच परत आपल्याकडे येण्याची संधी मिळो अशी देवास प्रार्थना करीत आहे. आता पत्र येथे संपवितो. आपल्या मार्गदर्शनपर पत्राची वाट पहात आहे. श्रीमती ताईना नमस्कार. सर्वांना नमस्कार.

कळावे, ही विनंती.

Replied
25/11/68

आपला विनित,
(ज्ञानदेव पायगव्हाणे)
मंत्री, का. से.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), दादर, मुंबई २५.

टे.नं. ४५१२६९ ४५३२३४ ४५१५०४

(सेवादल विभाग)

अध्यक्ष
वसंतरावदादा पाटील

उपाध्यक्ष
आबासाहेब निंबाळकर

खजिनदार
भाऊसाहेब वर्तक

सर चिटणीस
शिवाजीराव पाटील
शंकरराव गेडाम
प. आर. अंतुले
केशवराव सोनवणे
विठ्ठलराव गाडगीळ

दिनांक १०-६-१९६८

स. न. वि. वि.

आपल्या अवलोकनार्थ प्रदेश कार्यालयातून गाठलेले पत्रक आपल्या माहितीसाठी या सोबत पाठवित आहे.

आपण अनेक वर्षे लष्करातील संघटनेत काम केले आहे. साहजीकच अनेक प्रसंग घटनाजाहिरी अगदी ताजेपणा आपला संबंध असणार त्यामुळे त्यापूर्व व त्यानंतर काळात आपण व आपल्या सहकाऱ्यांनी जे जीव सेवादलाला दिलेत ते निश्चितच नव्या कार्याला मार्गदर्शक व आदर्श ठरेल; यासाठी या अखिल भारतीय अधिवेशनाच्या यशस्वितेसाठी सक्रिय सहकार्य मी आपणाकडून अपेक्षीतो. सोबतच्या पत्रकात ज्या अपेक्षा व्यक्त केल्या आहेत त्या संदर्भात आपण सक्रिय सहकार्य द्यावे अशी माझी आपणास विनंती आहे.

कळावे.

आपला स्नेहांकित

(चंद्रकांत गायकवाड)
विभाग
काँग्रेस सेवादल महाराष्ट्र.

पु. डॉ. ना. सु. हर्डिकरजी.
सेवादल - काँग्रेस सेवादल

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी,
टिळक भवन, गोखले रोड, हिंदू गल्ली, दादर, मुंबई-२५.
(सेवादल विभाग)

फोन नं. ४१२१९९,
४१२२२४.

दिनांक १८-६-१९६८

स. न. वि. वि.

आपणास विदीतच असेल की, मागील दिनांक १२-४-१९६८ च्या पत्रांत दर्शविल्याप्रमाणे आम्ही जाहीर केले होते की, अखिल भारतीय काँग्रेस सेवादल कार्यालयामार्फत दरमहा 'दल समाचार' हा अंक प्रकाशीत होत असतो हे आपणास माहित आहेच. तुमचेच या अंकाचे स्वरूपासंबंधी काही निर्णय घेण्यात आले. त्यामध्ये दरमहा प्रत्येक प्रांताचा अंक (विशेष) अशा स्वरूपात तो प्रकाशीत केला जाणार आहे. त्याप्रमाणे माहे ऑगष्ट १९६८ हा महाराष्ट्र सेवादलाचा अंक म्हणून प्रकाशीत होईल.

या अंकांत विशेषत: महाराष्ट्रातील सेवादल संघटन, विशेष घटना वा प्रसंग, विशेष कार्यक्रम तसेच स्वातंत्र्यप्राप्तीपूर्व व स्वातंत्र्यप्राप्ती नंतरचे संघटन असे ऐतिहासीक स्वरूप त्याला देण्याची आमची कल्पना आहे. हे करीत असतां आपल्या क्षेत्रातील वरील संदर्भात माहिती, फोटोग्राफस्, विशेष प्रसंग वा घटनांचे अलग टिपणे असे या कार्यालयाकडे पाठवून द्यावे. शक्यतो जे लिखाण असेल ते सर्व हिन्दी मधून असावे. यासाठी आपण जरूर ते सर्व प्रयत्न करावेत. विशेषत: याकामी जुन्या माजी सेवादल कार्यकर्त्यांचे अवश्य सहकार्य घ्यावे, अपुरी माहिती अथवा आपणास माहित असेल तेवढेच पाठवू नका. कारण काही राहून गेल्यास संघटनेचा दृष्टीने ठोक नसते. तसेच जुन्या कार्यकर्त्यांचा तो एक अभ्यास ठरेल. या दृष्टीने सत्वर व संपूर्ण स्वरूपे सहकार्याने माहिती उपलब्ध करून घेवून ती तारीख ५ जुलै १९६८ पर्यन्त पाठवावी. फोटोग्राफस् हे अंकात उपयुक्त साधन सामुग्री असते, त्यादृष्टीने ते मिळविण्याचा जरूर प्रयत्न करावा. कदाचीत या आपणा स्वरूपाच्या प्रयत्नातून महाराष्ट्र सेवादलाचा इतिहास तयार होवू शकेल.

या संबंधीचा पत्रव्यवहार व माहिती प्रदेश कार्यालयाकडे कृपया पाठविण्यात यावे. पत्रोत्तराची अथवा याकामी अन्य सूचनांचा आपणाकडून अपेक्षा करीत आहे.

कळावे, ही विनंती.

आपला स्नेहांकित,
(चंद्रकांत गो. गायकवाड)
शिक्षक
काँग्रेस सेवादल महाराष्ट्र.

प्रती:-
१) जिल्हा प्रमुख
२) जिल्हा काँग्रेस कमिटीचे अध्यक्ष,
३) संबंधीत जुने सेवादल प्रमुख कार्यकर्त्यांकडे.

Bombay Pradesh Congress Committee

CONGRESS HOUSE
Vithalbhai Patel Road,
[illegible] y-4.

Telegram : "CONGRESS"
Telephones : { 353527 (Office)
358556 (President)

17th September 1968.

Dear friend,

I am grateful to you for your condolence message on the sad and sudden demise of Shri Vadibhai Patel, our beloved colleague, who was a devoted and sincere Congressman.

The loss of Vadibhai, as far as Congress House is concerned, is an irreparable one.

The sympathies expressed by friends like you will give the members of his family, and his colleagues strength to bear this calamity.

Thanking you,

Yours sincerely,

(A.K. HAFIZKA)
PRESIDENT.

Dr. N. S. Hardikar,
Karnatak Health Home,
Ghatprabha,
Ghatprabha, (Dist:Belgaum)
MYSORE STATE.

अनुशासित 6 प्रशिक्षण सेवा

अहमदनगर जिल्हा काँग्रेस सेवादल

कार्यालय मुक्काम, पोस्ट – कोपरगांव (जिल्हा अहमदनगर)

जा नबर – ९९२८
दिनाक १९।८।९८१

माननिय परमपूज्य श्री० डॉ० ना० सू० हर्डीकर
संचालक काँग्रेस सेवादल
यांचे सेवेत सादर प्रणाम विं वि.

आपले कृपा पत्र मिळाले मजकूर वाचून परम-
संतोष वाटला.

गोदावरी नदीचे महापूरा आदचे भागात अत्यंकर
रानी आलेली आहे त्या कामांत होतो. त्यामुळे
पत्र उशीरा देत आहे. क्षमा असावी.

प्रकृती कशी काय आहे काळजीत आहे.
अंकात आपले पत्राचा उपयोग केला आहे
१५ दिवसांत अंक पाठवित आहे.

विशेष काही सेवा कळवावी.

सर्वांना नमस्कार

विनित
का०दा०अंगत
१९।८।८१

UNDER POSTAL CERT.

संघठण ! प्रशिक्षण !! सेवा !!!

काँग्रेस सेवादल अहमदनगर

जिल्हा कार्यालय मु. पो. कोपरगांव.

URGENT

स्मरणपत्र ३ रे

ज. दा. अिंगळे
जिल्हा अधिनायक
काँग्रेस सेवादल अहमदनगर

जावक नंबर ९७०६

दिनांक १८।७।१९६८

परमपूज्य डॉ० ना० सू० हर्डीकर
संचालक काँग्रेस सेवादल
यांचे सेवेसी सादर प्रणाम वि० वि०:—

आजच्या युवकांमध्ये काँग्रेस सेवादलाचे काम करणे अतिशय अवघड होवून बसले आहे तरी पण आम्ही मिळेल तशी मदत घेवून संघटनेचे कार्य वाढिसाठी प्रयत्नशील आहोत.

आजच्या स्थितीत सेवादलासंबंधी आपले विचार आम्ही १५ ऑगष्ट १९६८ चे मुहूर्तावर दलसेवक विशेषांकांत प्रसिद्ध करणार आहोत. यापूर्वी आपला लेख या अंकात मिळावा म्हणून दोन वेळा विनंती पत्र दिलेले आहे.

वेळ अत्यंत कमी आहे म्हणून आपण या संघटनेसंबंधीचा विचारार्थी लेख त्वरीत पाठवून देणेबद्दल आम्ही आपणांस अगत्य पूर्वक नम्र प्रार्थना करीत आहोत.

कृपया शक्य तितक्या लवकरात लवकर लेख पाठवावा ही विनंती.

विनित
ज० दा० अिंगळे
१८।७।६८

Gram : CONGRESS

Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1

१२.९.६८

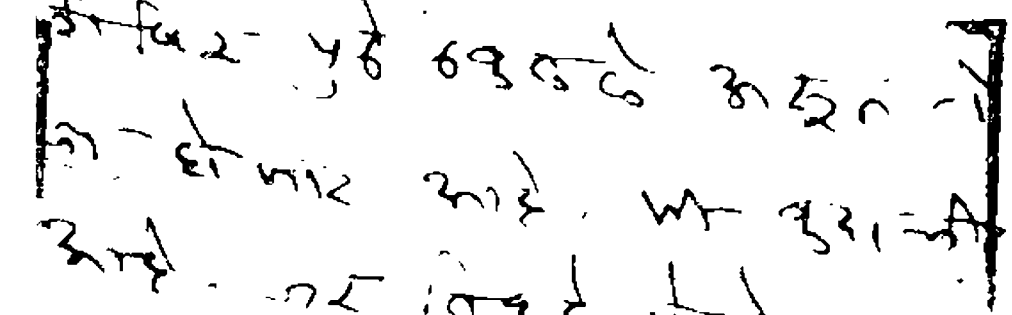

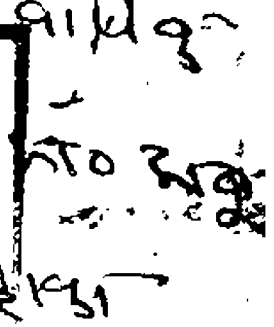

Dr. S. N. Haridikar
Course Coordinator
P.G. Chalakpradesh
M.K.N.V.V.
Amravati (M.S.)

Gram : CONGRESS Phone : 45851 (five lines)
ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE
7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1

17-9-68

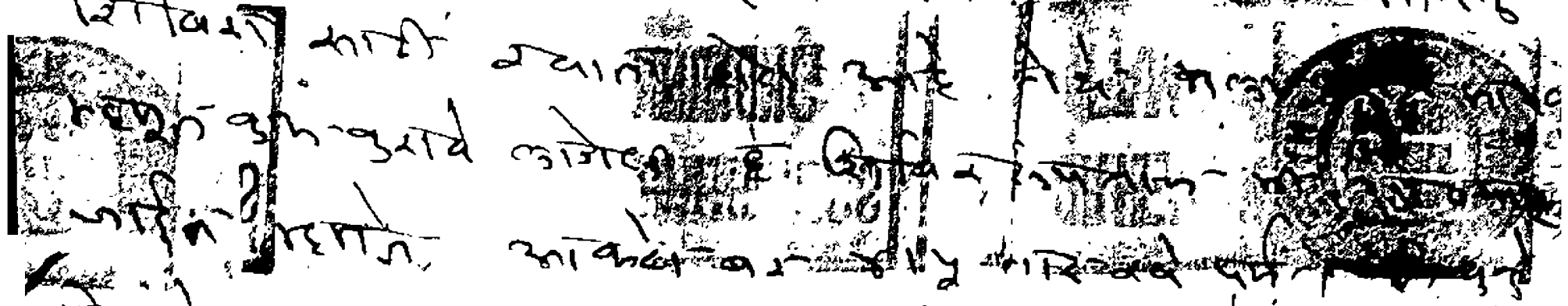

आहे. पुढच्या पंधरा
शारीरिक व मोठे [redacted] वेदना
असतील. बाकी विशेष नाही
काळजी घेण्याची गरज नाही आहे. आता
तिसरे महिन्यात अल्ट्रासाऊंड करून
घ्यावे लागेल. धन्यवाद

आपला विश्वासू

Dr. N. S. Hiremath
Consultant C. S. A
M. H. V.
Chandapura

(Dr. Hiremath's Dept. Signature)

PHONE: 2489, 4185

Kerala Pradesh Congress Committee

CONGRESS HOUSE, TRIVANDRUM

ERM

Dear Doctorji,

Long since I read from you. Hope you are keeping good health. After my election work at Trivandrum, I came here to see the Shri Govt and also to take the motor cycle be brought for me. I am getting on well here. Shri CK the Committee is quite interested in seva dal & am doing my best here. I am contacting the old workers here to bring them again in seva dal. Hope this would find you in good cheer

with regards

yours Sincerely
Kumaran

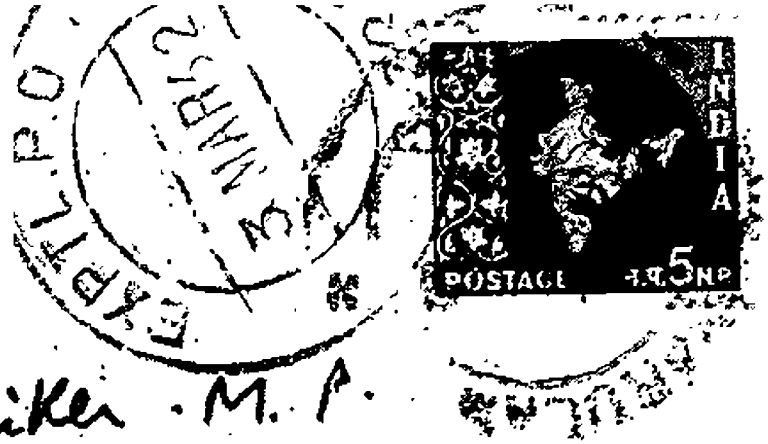

13

Dr. N. S. Hardikar · M. P.
Sanchalak, Congress Seva dal
Karnatak Health institute
GHATAPRABHA
Dt Belgaum.
Mysore State

डॉ० हार्डीकर ८३ वर्ष में पदार्पण

७ मई, १९७१

सेवा दल बिरादरी

७, जन्तर मन्तर रोड, नई दिल्ली

की ओर से

स्थापना-दिवस पर

शुभ कामनाएं

स. वा. इनामदार

14

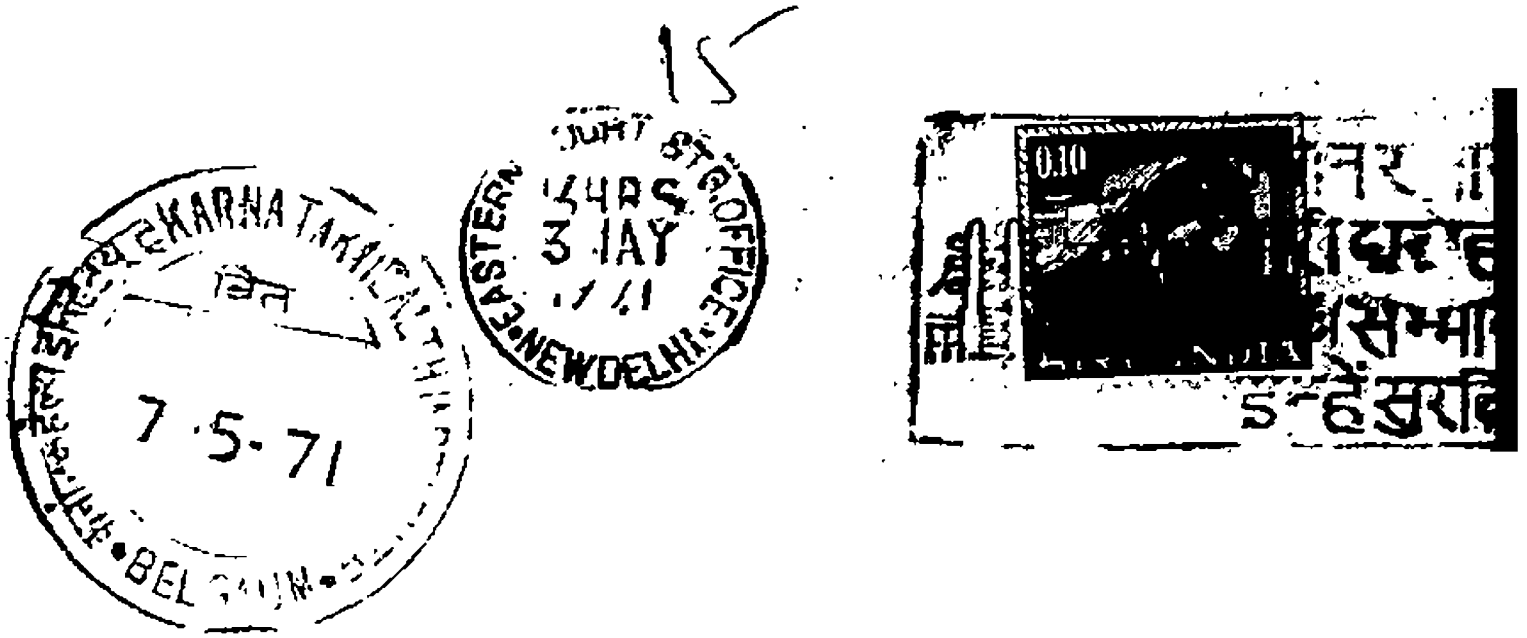

Dr. N.S. Hardiker,
K.H.I.
Ghataprabha,
Distt. Belgaum (Mysore)

महाराष्ट्र — प्रदेश — काँग्रेस — सेवादल 16

जिल्हा:-सोलापूर. योग्य मार्गदर्शन व आशिर्वाद मिळवा हीच सदिच्छा केंद्र:-पंढरपूर.

जा. नं. २४ । वंदेमातरम् । दिनांक १८।२।१९६३.

माननीय श्री. डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी,

सोपान गणपत नागटिळक
४३९२ दांडेगल्ली, पंढरपूर.

सेवेशी सविनय सादर प्रणाम.

आपले दिनांक १५-२-६३ चे पत्र मिळाले. वाचून फार आनंद झाला. रिपोर्ट आपणास आवडल्याबद्दल केलेल्या कार्याबद्दल मनास समाधान झाले. हा रिपोर्ट लिहिण्यास पाकृण ३ तास वेळ लागला. वाचल्यानंतर आपणास माहिती मिळालीच असेल. याच रिपोर्टीबद्दल श्री. कुमठेकरजी पण "शुध्द भावनेने केलेल्या कामात निश्चित यश आल्याशिवाय राहतनाही" असा अभिप्राय दिला आहे व कार्याबद्दल अभिनंदन केले आहे. हे कळविण्यास पण फार आनंद होत आहे.

श्री. कुमटभाईंचे कालच हाक पत्र आले असून ते लवकरच मार्चमध्ये पंढरपूरला येत आहेत. रैली व डिबिरीबाबत त्यांना लिहिले आहे. त्यांची संमति मिळताच आपणांस आधी कळवीन. पंढरपूरला आपण जरूर यावेच लवकरच योग्य वेळी सुचवीत आहे.

अहवाल लिहिण्यात कसलीही हयगय केली जात नाही. प्रत्येक मासिक अहवाल आम्ही [१] श्री. इनामदारजी [२] श्री. कुमरभाई [३] श्री. पठाण गुरुजी [४] श्री. जगताप डि-कॉ. क. अध्यक्ष [५] श्री. नवलेजी यांचेकडे पाठवीत असतो. सेवादल नियमितपणे चालू आहे. सर्वांना सप्रेम वन्दे. बाकी सर्वठीक. आपला आज्ञाधारक सेवक

Snavtilak.

उत्तर देणे.

प्रति

पूज्य डॉक्टरसाहेब
श्री. सु. हर्डीकरजी.
काँग्रेस सेवादल संस्थापक तथा
संचालक. अ. भा. काँग्रेस सेवादल
कर्नाटक आरोग्य धाम
मु. पो. घटप्रभा घटप्रभा
जिल्हा - बेळगांव म्हैसूर स्टेट

महाराष्ट्र — प्रदेश — काँग्रेस — सेवादल 16

जिल्हा:-सोलापूर. योग्य मार्गदर्शन व आशिर्वाद मिळावा हीच सदिच्छा केंद्र:-पंढरपूर.

जा. नं. २४ । वंदेमातरम । दिनांक १८।२।१९६३.

माननीय श्री. डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी, सोपान गणपत नागरिक
सेवेची सविनय सादर प्रणाम. ४३९२ दांडेगल्ली, पंढरपूर

आपले दिनांक १५-२-६३ चे पत्र मिळाले. वाचून फार आनंद झाला. रिपोर्ट आपणास आवडल्याबद्दल केलेल्या कार्याबद्दल मनास समाधान झाले. हा रिपोर्ट लिहिण्यास पाऊण २ तास वेळ लागला. वाचल्यानंतर आपणास माहिती मिळालीच असेल. याच रिपोर्टीबद्दल श्री. कुमटभाईंनी "शुध्द भावनेने केलेल्या कामात निश्चित यश आल्याशिवाय राहत नाही" असा अभिप्राय दिला आहे व कार्याबद्दल अभिनंदन केले आहे. हे कळविण्यास पण फार आनंद होत आहे. P.T.O.

महाराष्ट्र — प्रदेश — काँग्रेस — सेवादल

जिल्हा:-सोलापूर. केंद्र:-पंढरपूर.

जा. नं. ११ । वंदेमातरम् । दिनांक १९।१।१९६३.

सन्माननीय श्री. डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी,

सोपान गणपत नागटिळक
४३९२ दाळेगल्ली, पंढरपूर.

सेवेत सादर प्रणाम.

आपले दिनांक १४-१-६३ चे पत्र मिळाले. वाचून अत्यंत आनंद झाला. सध्या मी आजारी असल्यामुळे पत्र लिहिण्यास विलंब तेव्हां कृपा करून मला प्रथम क्षमा करावी. क्षमा कराल्च अशी आशा आहे.

दलदिन कार्यक्रम अहवाल श्री. स. वा. इनामदार, श्री. सुलेमान खॉ पठान, श्री. आनंदराम कुमटभाई श्री. तात्या नवले व जिल्हा काँग्रेस कमेटीकडे दि. ५।१।१९६३ रोजी पाठविला. असून P.T.O.

महाराष्ट्र — प्रदेश — काँग्रेस — सेवादल

जिल्हा:-सोलापूर. 14 केंद्र:-पंढरपूर.

जा. नं. ११ । वंदेमातरम् । दिनांक १९।१।१९६३.

सन्माननीय श्री. डॉ. ना. सु. हर्डीकरजी, सौपान गणपत नागटिळक
४३९२ दाळेगल्ली, पंढरपूर.

सेवेत सादर प्रणाम.

आपले दिनांक १४-१-६३ चे पत्र मिळाले. वाचून अत्यंत आनंद झाला. सध्या मी आजारी असल्यामुळे पत्र लिहिण्यास विलंब तेव्हां कृपा करून मला प्रथम क्षमा करावी. क्षमा कराल्च अशी आशा आहे.

दलदिन कार्यक्रम अहवाल श्री. स. वा. इनामदार, श्री. सुलेमान खॉ पठान, श्री. आनंदीराम कुमटभाई श्री. तात्या नवले व जिल्हा काँग्रेस कमेटीकडे दि. ५।१।१९६३ रोजी पाठविला असून P.T.O

सर्वांची अभिनंदनपर पत्रे आलीआहेत.

दहा दिन कार्यक्रम अहवाल आपणांकडे पण लवकरच पाठवून देत आहे. श्री. आनंदीराम कुमटमाई यांनी काढलेल्या पत्रकाप्रमाणे, स्वातंत्र्य रक्षणार्थ सेवादलाच्या वतीने कार्य चालूच आहे. सोलापूर जिल्ह्यास जिल्हाधिनायक कोणीही नाही तरी परंतु आपल्या कृपेने सेवादलाचे कार्य चालूच आहे. श्री. स. वा. इनामदार व श्री. कुमट यांचेकडून पत्रे येतात. पंढरपूरला आपण जरूर यावेच. लवकरच कार्यक्रम पत्राने कळवीन. आपला आज्ञाधारक सेवक

(N. Kumat)

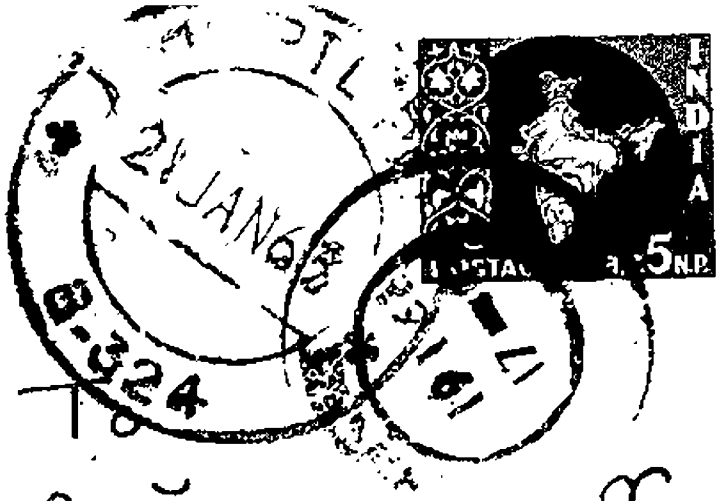

श्री. डॉ. ना. सु. हर्डीकर.
सचालक अ. भा. काँग्रेस सेवादल
कर्नाटक आरोग्य धाम.
मु. पो. घटप्रभा
डिल्हा – बेळगांव. घटप्रभा
म्हैसूर – स्टेट

20

फोन नं. ६५७९४

पत्र व्यवहार

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

आनंदीराम कुमट

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), खेड गल्ली, दादर, मुंबई नं. २८.

१०१ [illegible]वार पेठ, पुणे २

जा. नं. १४५/८३

दिनांक 23-2-83

पू० डॉ० सॉहे

साष्टांग प्रणाम

आपले जन मिलाले काल दिल्लीहून परत आलो. मेळावरील शिबिर सर्वतोपरी उत्तम रितीने पार पडले. पण आम्हा सर्व कार्यकर्त्यांच्या नैतिक पडझडी व आत्मविश्वास बराच डगमगलेला मी अनुभवले. सर्वच बाबतीत बोलणारा माणूस मोठा पडतो हे ही अनुभवाचे बोल असो. तीन जबाबदारी माझी झाली. माझ्या पक्षांतराच्या दिवसांत आपणांस झालेल्या संघटन दिलेल्या मदतीची आठवण.

कळावे ही विनंती

आनंदीराम कुमट

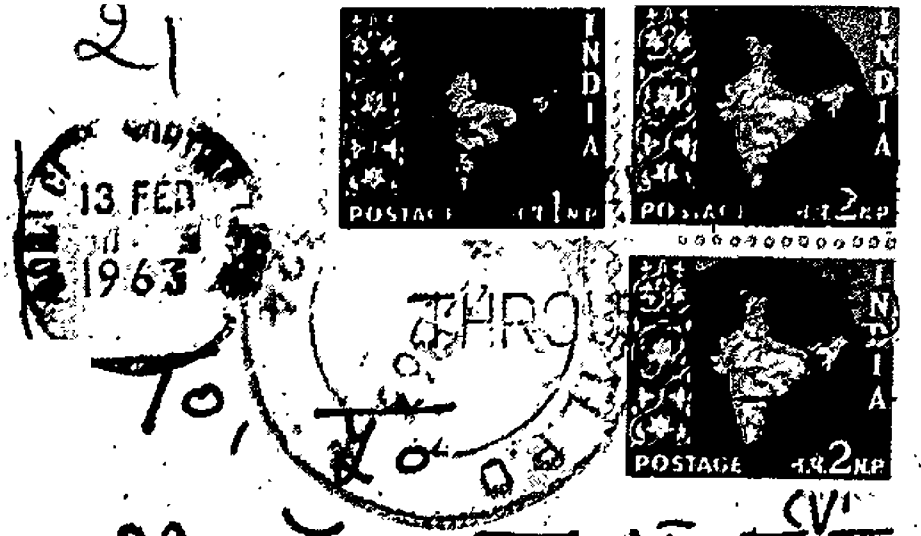

२।

To,

श्री० डॉ० नो० पु० इंडीकरजी

कर्नाटक हेल्थ इन्स्टिट्युशन्स

चटप्रभा

जि० बेळगांव—

घ. ८ प्र. भा।

फोन नं. ६१७९५

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी 22

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. 382/63. दिनांक 28/3/63

Dharangaon.

पू० डॉ० साहेब यांना—

साष्टांग प्रणाम,

माझ्या मोठ्या काकू वारल्या असल्याकारणे मी सध्या येथे आहे. शुक्रवारी (परवा) पुण्यास पोंचो परवा पुण्हईस—श्री गुरुजी यांना भेटलो. आपले पत्र दाखविले. यांनी शिबिराचे आयोजन करण्याबद्दल श्री सावरकर यांना लिहले आहे. बाकी वृत्त नाशिकास—मी

સાગર ડી. ડાકઘર - ગાડી-ની
ઉપર-થી વર્ણવેલ કારણ —
મહાબલેશ્વર, પ્રતાપગઢ કેસના
કાર્ય હેતુ — જે લિફાફો નાનો
છે. જે પત્ર મિલાવવાને
પુરાવારૂપ — કબજાવે છી
વિનંતી.

આજ્ઞાંકિત

પૂ. અ. ડૉ. ના. સુ.
હુંડીકરજી
કર્ણાટક હેલ્થ સ્કીમ્સ
કુબલ્લી ધારવાડ
પિ. બંગલો.

ઘટપ્રભા

फोन नं. ६२७९४

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

२५

जा. नं. _____

दिनांक २६.३.६३
मुंबई.

पू. डॉक्टर साहेब,

स. वन्दे.

नरसिंहपूर शिबिरा नंतर आपले एकही पत्र माझे माहितीसाठी पाठविले नाही. आजि दौरा कार्यक्रम कळविला. महाबळेश्वर, पैठणकर, वाई, प्रतापगड येथे आपली जाण्याची इच्छा होती. श्री. दिनकर राव सावंत यांना नरसिंहपूर शिबिरानंतर लगेच कळविले. त्यांचेपत्र आले आहे ते एका शिबिराची योजना पुढील महिन्यात महाबळेश्वर येथे करीत आहेत. त्यांचेकडे

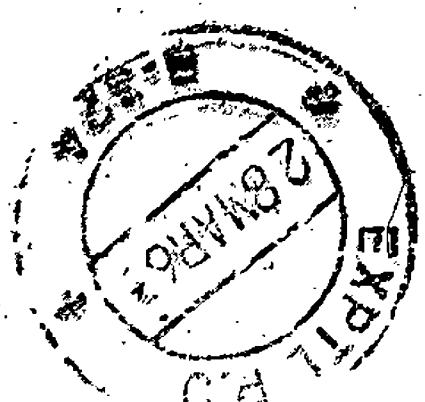

पू॰ डॉक्टर हर्डीकरजी

(EX) M.P.

संघाचे कार्यवाह तथा संस्थापक

कॉंग्रेस सेवादल.

कर्नाटक हेल्थ इन्स्टीट्युट

(आरोग्यधाम)

मु॰पोस्ट- घटप्रभा

जिल्हा-बेळगांव (म्हैसूरराज्य)

पू॰ डॉक्टरजींचे पत्र

येण्याचे ठरविले तर दोन्ही गोष्टी खात्रीने. रिझर्व्ह स्थळ पाहणे.

आपण श्री कुमठे काकांकडे त्यांचे काही न कळते. मंत्र्यांचे या बाबतीत कोणी - ते आपणास लिहितील. ते येथे काही न येऊन गेले. माझे पत्र आपणास मिळताच कळवावे यात्रेचे काम

आटे काही लोकांचा

मजून आपणास काही

येतांना

असे का होत आले.

श्री इनामदारांनी यात्रेविषयी

माघ 2, 3 ला मुलाखत झाली.

मंडोरा या जागेवर

मार्गदर्शन करावे ही विनंती.

फोन नं. [illegible]

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

आनंदीराम कुलट
१०१/ शुक्रवार पेठ, पुणे

जा. नं. 397/63 दिनांक 20.3.63

पू० डॉ० साहेब यांना-

सादर प्रणाम.

आपल्या आशीर्वादे सर्व मिळाले. येत्या मार्च अखेर पुरंदर आंबवडगांव, सासवड, सहावकेश्वर, पुरंदरगड वगैरे ठिकाणी आपला कार्यक्रम ठरवण्याचा प्रयत्न आहे. बेंगलोर आपली व्य० (उमेदवारी) मांना- पंढरपूर अकलूज, सोलापूर, आपला कार्यक्रम- निश्चित असेल व कुठे आपणास- शक्य असल्यास- व्य० (उमेदवारी) चार. पुणे शहर सासवड, गणेशखिंड, फोन सरकारी आपला कार्यक्रम ठरवण्याचा

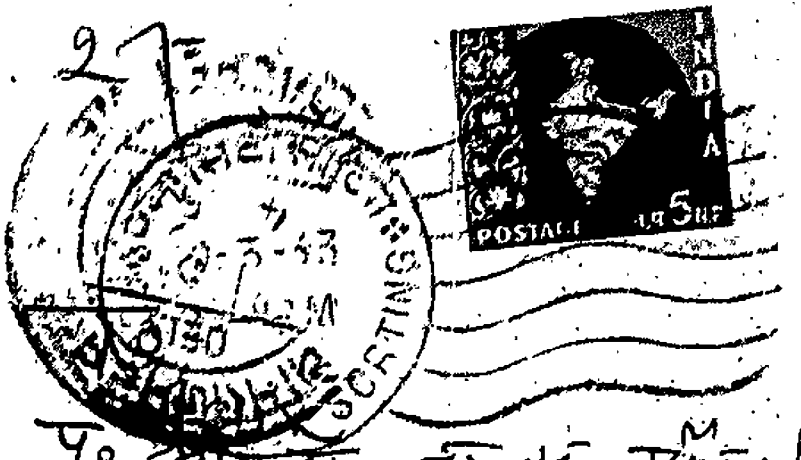

Dr. Partha Narayan
Pandit. 3rd main
Road, Chamrajpet
Bangalore

Bangalore

फोन नं. ६१७२१४

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी 28

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. २९५/६३ दिनांक 19/3/63

प्रति डॉ० साहेब, आंबा— सादर प्रणाम.

मागे फोन पण पाठविले होते. नंतर अहवाल पाठविला ना. मिळाला च असेल? काले मुंबईस श्री मधुकरराव चौधरी आरोग्य-मंत्री आंबा केले. त्यांची प्रकृति बरी नाही. काजाचे ऑपरेशन केले आहे. साहजा गप्पा गप्पा मध्ये आपला, आपल्या— कार्यक्रम ते-च बोलणे-चालणे त्यांना सांगितले. व सहज गप्पा सुरु झाले की "आपण आरोग्यमंत्री असाल तर डॉ० साहेबांनी चालविलेल्या— इस्पितळासाठी काय काय सोयी करू शकाल." त्यांनी मेणबत्ती केली आहे. ती प्रकृति-मान चिंता व्यक्त केल्या. तिसऱ्या— आठवड्यात येतील. आपला व त्यांचा परिचय आहेच. आपण— फोन केल्या बद्दल त्यांना खूप खूप बरे वाटेल. तरी फोन करावा.

પત્ર:- શ્રી મધુકરરાવ ચૌધરી
આરોગ્ય મંત્રી, મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય
મંત્રીમંડળ મુંબઈ ૧૫

મહોદય,

આપશ્રી કુશળ હશો. આપશ્રીને
મારું નમ્ર 'મૌન' આમ પરિચય આપવાની
આવશ્યકતા નથી. આપશ્રીજી પાંચ-પાંચ વાર
ધારાસભ્ય ચૂંટાઈ આવ્યા છો. પંઢરપુર, મધુકર નગર,
રોહરાપુર, પુષ્પા શહેર, વાઘોળી. આમાં
શહેરોમાં આપશ્રીજીના ચાહકો વસે છે.
ગુજરાતની બાજુ પણ આવે. આપને
વિનંતી.

આપનો વિશ્વાસુ

[illegible]

29

[illegible] YOUR SAVINGS
[illegible] THROUGH C.I.D.A/C

INDIA POSTAGE

To,

માનનીય શ્રી મધુકરરાવજી ચૌધરી
કૃષિમંત્રી તથા ધારાસભ્ય
કુંભોજ નગર, વટપ્રભા
જિ૦ ભવનગર.

વટપ્રભા

पत्र व्यवहार

फोन नं. ६५७९४

आनंदीराम कुटमहाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

१०१ शुक्रवार पेठ, पुणे २. टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. ७३/६२ दिनांक २४-१२-६२

पू० ॐ० सा० ष

साष्टांग नमस्कार.

आपले दोन पत्र मिळालेत. प्रभु रामचंद्रासाठी हनुमानाने मेरु पर्वत ज्याप्रमाणे वर उचलून आणला, त्या प्रमाणे सेवादल कार्यकर्त्यांचा मेरु पर्वत करुन बंधु रूपी आपण उत्साह निर्माण कराल. मी नवीन काही मंत्रदिक्षा आले होते. मला व सौ पद्मा यांना गुरुजींचा —

पत्र व्यवहार

फोन नं. ६५७९४

आनंदीराम कुलट महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

१०१ शुक्रवार पेठ, पुणे २. टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण), लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. ७३/६२ दिनांक २४-१२-६२

पू० उ० सादर

सादर प्रणाम.

आपले दोन पत्र मिळाले. प्रभु रामचंद्रासाठी हनुमानाने मेरु पर्वत ज्याप्रमाणे तळ हातावर ठेवून आणला, त्या प्रमाणे सेवादल कार्यकर्त्यांचा मेरु पर्वत कसा बनवून ठेवू असा उत्साह निर्माण झाला. श्री नवीन काही मुक्ताफळे आले होते. मला व अ पत्राप्रमाणे पुरवणीला

બોલાવેલ હતો. શ્રીગુરુજી
ન મળ્યા પછી બોલાવી
રોગાવ્યો. પણ આજે
28 તા. મુંબઈના- કોલમાંથી
ઉપાડેલ આવે.

મી માસી ગુરુજી ઉપાડી
આપેલ. આમ ઘાવે ઉપેક્ષા
વાળે વ સ્થાના- તપે સાંગિતલે
આહે. જિલ્હાસાઠી તે વધુપ-
Lodge આણે કાર્યકર્ત આહેત.
પંજાબાના- આ નવીને કાશ્મીરની ઉંબર
ચિનગા હોતા. સ્થૂળ સ્થાના પરત-
ઘરી પાઠવિલે હતે. સ્થૂળ સ્થાના
જિલ્હાવર વિચાર કુણાલ નેમલેલે
કે. મજકુર વારી અપેક્ષેચ.

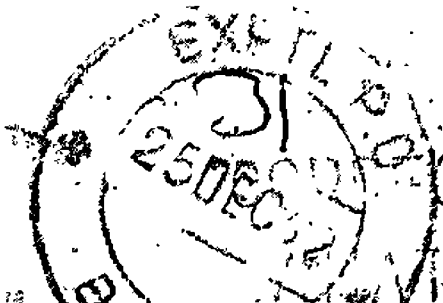

To

પૂ૦

શ્રી- ડૉ૦ ના૦ પુ૦ તડીકુરજી

કર્ણાટક હેલ્થ ફૂડ્સ

ધારવાડ

જિ૦ ધારવાડ

બોલાવેલ હતો. ગુરુજી
ન મળ્યા પહેલા બોલાવી
લેવામાં આવ્યો. પરંતુ આપણે
25 મિનિટ મુલાકાત- કોર્ટમાંથી
છૂટીને આવ્યો.

આ માટી ગુરુજી ઉદ્યોગી
માણસ. કામ થાય એવી મહેનત
વાળો અને બીજાના- તનને સાંત્વના
આપે. ગિરિમાસાહેબ તો વધુ-
Longe અને કાર્યકર્તા આપે.
પંજાબના- આ નવીને કાર્યશૈલી ખૂબ
ગમતી હતી. ઘણુ બધા પત્રો-
લખી પાઠવેલ હતો. ઘણુ બધા-
ગિરિમાસાહેબ વિચાર કરવાનો સમયલેવો
કે. મજૂરી કરી આપેલ.

To

પૂ૦

મા૦ ડૉ૦ ના૦ ચુ૦ તરીકુરજી

કર્ણાટક હેલ્થ ફુરધિકુટ

ધારવાડ-

જિ૦ ધારવાડ.

पत्र व्यवहार

फोन नं. ६५७२४

आनंदराव कुमट
१०१ शुक्रवार पेठ, पुणे २.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
खेड गल्ली, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. _____ दिनांक 4.12.62

सादर प्रणाम.

दोन्हीतून पाठविलेले पत्र मिळाले च अक्षरं ! सारखा पत्राची वाट पाहत होतो. श्री. पक्षपाती गुरुजी मोठा उद्योग दोन दिवस पुण्यात बोलावून घेतले होते. घरीच होते. आमंत्रण जिल्ह्याचे कार्यवाह पाहिजे, तिकडे कार्यालय मोकळीक नाही. काम करावे तर गलबला ही येते. न करावे तर आजतरी सुवर्णसंधी चांगले भाग्यात्मा म्हणून बारसाणाले जाते. आमंत्रण नसूनही बांधून घेतलेच्या बोलावणे आले आहे. घरीच बसले च जातो. अमोघ वाणी वेळाची व काळाची वाट पाहत असेच आले आहे. हमा- रमांत जिल्ह्याचे ही पदाधिकारी पाहिजे तिकडे, मिळाल्या अगोदर दरवेळी खबरदारी

આજી ઇચ્છાએ મનાવ અનોખાના કુંદરડા
હોવે. પહેલાં કુટુંબ (આખા કુટુંબ)
વાંચે તેવો માર્ગદર્શિત રમાવી જાય તોડી.
ઈ. ડો. માટેય અમારા પ્રો. ડોક્ટર કુંદરડાની સાંચેથી
બોલો. બે સંબંધ સાંભળીને ઉપરોક્ત
હોવા. મુખ્યો આખા સાહેબના કુંદરડાના
ખાસ કુરબાનો રહ્યુ રહ્યુ હોવે વાંદો.
આપણે આપણ, ન બલીદાન દ્વારા આપણે
સંઘટન બાંધવે આવે. પણ આ મૂકી જાણ
પ્રમુખ વાંકી નાંખીએ. બધેય લિલ્લા
બહુ 'ફિલ્મ' બાંધવાનો હેપ્પ પ્રો
ડિનાકરાવની માંગ પાંદ્વાવે તો વિનંતી.
આપણા દોષ્યા સંબંધી બહુ
નાંખી. મા કેમ કોપરગાંવ - બાંદ્ર
ડ્રેસમાં જાણ આવે. દાલ ના રહેવાની
પ્રશ્ન મહીં.

આપનું સૌમિત્ર.

CORRECT ADDR
WHERE DEAR
JESUS GUESSING

પ્રો. ડૉ. બાબુ ડી ક્રુઝ.
ખ્રિસ્તી કુટુંબ કેન્દ્ર
ગો. ચરપગાંવ
જિ. અહમદનગર

अध्यक्ष :
गोपाळराव खेडकर
मंत्री :
ज. न. कोरपे
मधुसूदन वैराळे
प्र. ना. खोडे

विदर्भ प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टेलिग्राम "काँग्रेस"
टेलिफोन : १९८

क्रमांक १५ 15

सेवादल - विभाग

स्वराज्य भवन,
अकोला २७/१/१९५८

पुज्य डॉ० हार्डिकर यांस सादर जयहिंद.

भारत सरकारने आपला "पद्मभूषण" या पदवीने यथार्थ गौरव केला हे वाचून मनाला समाधान लाभले.

हा गौरव पर्यायाने सेवादलाचाच होय असे मानावयास हवे. आपण केलेल्या गौरवात्मक कामगिरीचे हे फळ होय.

आपणा पासून चिकाटीने कार्य करण्याची व आपण दर्शविलेल्या रस्त्याने वाटचाल करण्याची शक्ति परमेश्वर आम्हांस प्रदान करो ही ईशचरणी

प्रार्थना होय.

आपणांस उदंड आयु-
रारोग्य लाभून भारतमातेस
आपल्या कार्याचा अधिकाधिक
लाभ होवो ही सदिच्छा.

आपलें अभिनंदन आम्ही
तरुणांनी कसें करावे? फक्त
धन्यता व्यक्त करण्याचा मान
आमचा.

अशा गौरवशाली व्यक्तीच्या
संघटनेतील एक सेवक म्हणवून
घेण्यांत अभिमान वाटतो.

— जानराव ढगे, प्रदेशसंघटक

श्री० न० सु० हार्डीकर

१०, अकबर रोड

~~नई दिल्ली~~. HUBLI

Gram : CONGRESS

36

Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1

१८.८.६८

पू० डॉक्टर साहेब यांना स. न.

मी येथे वि. ग. धनाम संस्थाकडी मुलाखत घेतली. श्री. आपटेकर आपण येथे आले. गाडीत. कराचीत. पहला बोलणे. नंतर त्यांच्या ही अभिवेशनाचे काम. कांही शब्दा व कॉंग्रेसचा principles का थोडा आहे. राज्य तो स्थानीक लोक जाता होता. सुरुवातीचे प्रवेश आहे. मी येथून बरतेक लगवे वारी. किंवा कूथवारी.

विषेश का लाभ दिलाने के प्रयास
करेंगे। आप कृपया अपना बहुमूल्य
समय व्यर्थ न करें। आप अपनी
जाँच विशेषज्ञ से करवा लें।

शुभकामनाओं सहित

डॉ. सुरेश कार्वेकर

P.T.O.

Karnataka Health Institute
S. Harshikar

P.O. CHATTAPRABHA
Dist. Belgaum
(Karnataka)

34

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी SD/3087

(कांग्रेस सेवादल) 26.8.61

कैम्प आफिस : १५ विन्डसर प्लेस, नयी दिल्ली-१

पु. डाक्टर

श्री सत्यनारायण यांचे कडून तेथील सर्व हकीकत
वगैरेत माहिती मिळावी असेही. व्यवस्थे
संबंधी पण त्यांनी बरोबर असेल. माझा
या केसच्या बाबत विचार होता पण काही
बदलला. मी तेथे या वेळी येतो तर्हो पुन्हा
येत तोवर थोडा वेळ काढून येऊन व संबंधित
पार्टीकडून डीटेल्स घेऊन बरोबर वाचीत

परो सर्व आनंदात असेल.
बाकी विशेष नाही. कळावे.

सं. बाडगावकर

Dr. S. Hardikar
Kum. Khatkhate
Brit Belgaum
(Anandvan)

५८

भारतीय राष्ट्रीय कॉंग्रेस ७१ वें अधिवेशन, सांगली.

फोन नं.: ९१ कॉंग्रेस भवन, सांगली. २१-११-१९६८

मा० दे. य. चव्हाण साहेब,

मोना

स. न. वि. वि.

आपण मा. यशवंतराव मोहिते अध्यक्ष जिल्हा कॉंग्रेस कमिटी सांगली नवे पालकमंत्री म्हणून येत आहेत. मा. यशवंतराव आज बाहेर गावी जात असून आपले उपस्थितीत त्यांचे स्वागत व्हावे म्हणून आपले अधिनं दि. २८-११-६८ रोजी गाडीची व्यवस्था केलेली आहे. व इतर व्यवस्था करणे योग्य असे वाटले. त्याप्रमाणे केली आहे व करीत आहोत.

તે - ગાડી - મેળવી ઉપાસ્થળ
રહ્યાનિ : વ્યવસ્થા તપાસવી.
બસ્તી.

આપનો વફા
નરોત્તમદાસ આશ્રમ
આર્યનિકેતન ચિરંજીવ
સોસાયટી ડોલ્હા ઔરંગાબાદ

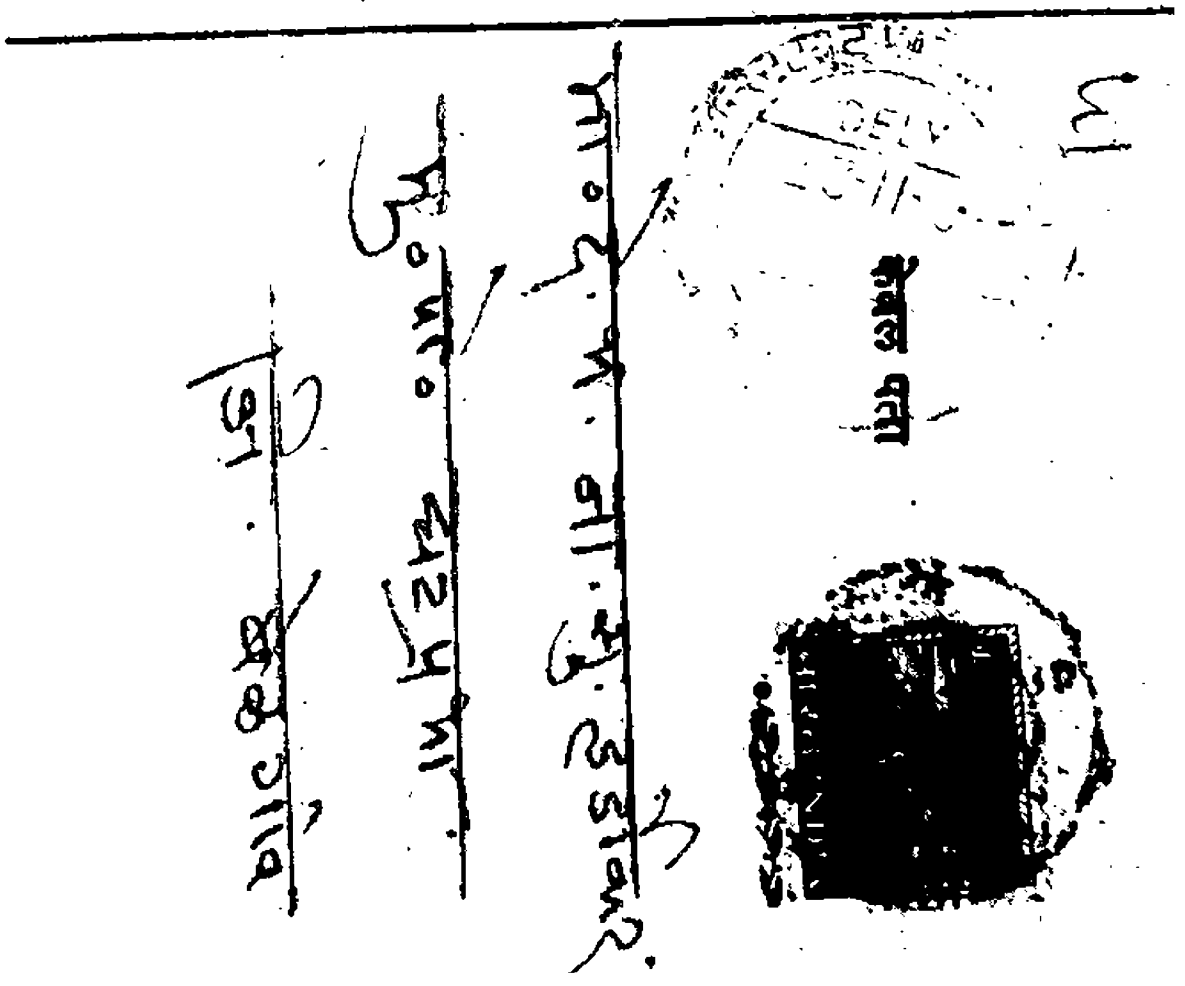

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी

(कांग्रेस सेवादल)

कैम्प आफिस १५ विन्डसर प्लेस, नयी दिल्ली-१

2-11-50

SD-12138

पू. डाक्टर

कळावयास हा पत्रव्यवहार पं. मैकाडे आरोग्य. ४.५ दिवसापूर्वी मीयेथे परत आला. हा महिना प्रवासात जाणार आहे. परवा पुन्हा धनबादला जात आहे. तेथे ४ थे अ.भा. रेकॉर्ड रोवेर आहे. त्यानंतर १ ते २५ पर्यंत जयपूर येथे अ.भा. रोकिक रोवेर आहे. घरी सर्व मंडळी आहेत. आपली प्रकृती कशी आहे?

श्री वेंकटताहिना वेंकटकार.

मा.

पं. वा. इनामदार

Dr K. S. Hardikar

Kapi Ghatkhar

Dist Belgaum

(Murgode Vill.)

५५ अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी SD/2857

(कांग्रेस सेवादल) १९.४.७१

कैम्प आफिस : १५ विन्डसर प्लेस, नयी दिल्ली-१

डॉक्टर

आपले ता १५-४ चे कार्ड मिळाले. सत्यनारायण यांचे पत्रावरुन व येथे भेटले त्या वेळी झालेल्या बोलण्यावरुन मला असे वाटते की आपल्यासारखे वरुन त्यांनी पंतप्रधान ~~[illegible]~~ २२-३० ऑपरेशन सफा बोलावली आहे. आपल्या पत्रावरुन असे वाटते की या बाबतीत आपल्याही पूर्ण बोलणे झाले नाही. त्यापूर्वी तुमची योजना गोंधळाचे पडावी असे. आज श्री सत्यनारायण यांना बेंगलोरला तार केली आहे व एक पत्र पाठवले आहे

यात लवकरच झेरॉक्स कार्ड्स
कमेटीच्या पदाधिकाऱ्यांची सभा
येथे झाल्याचे कार्ड लवकरच
आपणास आपले सरकारच्या आधार
M.P.C.C. 6 Edward Rd Bangalore
1 (B) यापत्त्यावर अंतिम नारायण
यांना Collect करावा
सेवकांची टुकडी Volunteers ना
सहकार्य करण्याचे पत्रकाची आम्ही
नि. रुपये आहे. धन्यवाद
सोबत आहे. आहे. धन्यवाद
आपले. आ. स. [illegible]

Mr. S. Hanumanthaiah
Exhibition Ground
Bangalore
Karnataka

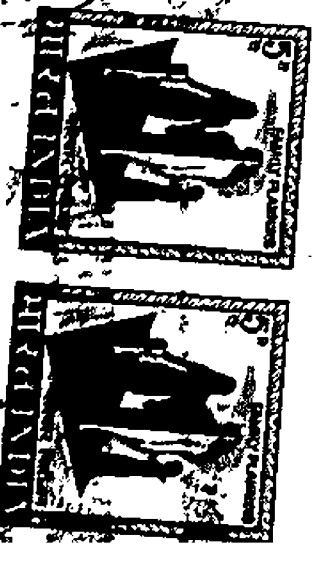

U6

DR. HARDIKER DIAMOND JUBILEE TRUST

7, JANTAR MANTAR ROAD, NEW DELHI

Dated 9-3-69

प्र डाक्टर

आपली दोन्ही कार्डे मिळाली. पुस्तका करता प्रकाशक पहाण्यास व पुस्तक पूर्व करण्यास श्री नंदकुमार यांना आम्ही पुन्हा कळविले आहे. ते औंधाच्या यजमानांची टोलेजंग पार्टी आहे. तेव्हा कुठला हवी पंक्चुएलिटी आहे. शोकापत्रकांची सूतगट्टी मोठ्ठी. त्यांच्या बायकोची काळजी. तिच्यातरता ब्लँक "प्रेस" पाठवले आहे. ती सेवा परी येते. ती नोकरीबाजात असल्याने आपल्या कुवतीत आमच्या कडे बघतात. मागील गोष्टी मी आठवेनाशा झाल्या पूर्वीच मनातल काढून टाकल्या होत्या. तिची कुवती व आमचा कुवत दोघे सेवेत असतात.

बाकी विशेष काही आता घेऊ्यात
दिवसात लिवडणे संपवणार. परवा
डॉ. केरकर यांचे कडे गेलो होतो.
त्यांच्या Publishers च्या बाबत
पत्र Oxford ह्युस्टन ला लिहिले
बघू काय होते ते. त्यांनी चटर्जीच्या
फोटोची मागणी केली.

रे. वा. दुभाषी

Dr R.S. Hardikar
Kali. Kalyanpur
Dist Belgaum. Mysore
State.

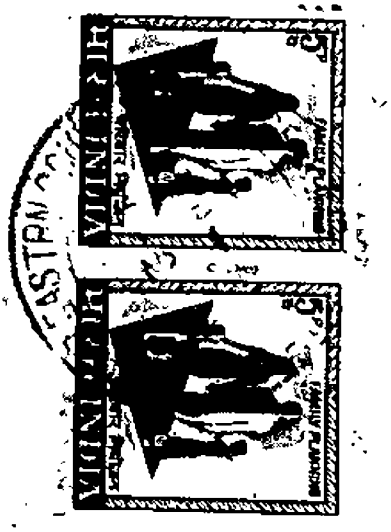

श्रीवावडा M.P साहेबांचे कडे असलेले 148

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी

(कांग्रेस शिबादल) २६-३-६१

कैम्प आफिस : [redacted] नयी दिल्ली-१

[redacted] डाक्टर

माझे पन पिताजी असेंबली, सेवादलाचा इतिहास लिहीत आहे. तरी त्यांना लिहीतांना काही जी व योग्य शब्दांची असल्यास घ्यावयास आवडेल. त्याकरिता यांनी आपले लिहीले होते की "सेवा आश्रम, अकरपया होतो पण सेवा गोष्टीची अक्कलकोटकरी बन राखता नाही. या व्यक्तीच्या मृत्यूची आठवण येते. तरी तरी हात

तुमचे दोन्ही पोस्टकार्ड व खाली
पुस्तक दोन्ही पोस्टकार्ड
ऐकले. आहे. ३. ४ तारखेस
A.C.C. ची सभा आहे. त्यावेळी
सेवादलाच्या प्रमुख अधिकाऱ्यांची
पदसभा येथे बोलावली आहे.
तारीखवार यादी आणतो आहे.
श्री. विदग्ध लेखन व श्रीगुलाबराव
पदरकार. कोरा करकरीत पोस्टकार

Mr. S. Hardikar
K.H.I. Khalapuri
Dist Belgaum
Maharashtra

FILE NO 94

1963 TO 1965

PAGE NO 1 TO 189

Grams : CONGRESS Phone : 45851 (3 lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7. Jantar Mantar Road, New Delhi,

/ દિલ્હી

૧૩-૬-૬૩

પૂ. કાકા

મી ૧૦ તારીખના નાગપુરના આવ્યા. ૧૧ તારીખના શિબિરો-પરિસંવાદો કર્યા. શિબિરોના પ્રોગ્રામ બહુ જ ઓછા હોતા. પૂર્વાન્ચ્યા શિબિરાન્ચ્યા પ્રમાણ્યા શિબિરાન્ચ્યા વેળેપ્રમાણે Standard કમી વાટલે. શિબિર ચાલવણ્યા બાબતી હોતી. આપણ નાગપુરના મુલ્હા ચાલી તેથીલ લોકાન્ચી ઇચ્છા આહે.

મી મધ્ય પ્રદેશાન્ચા દૌરા કરણાર આહે

Dr N. S. Hardikar
K.H.I. Ghaziabad
Sub Belgaum
(Mysore State)

Grams : CONGRESS

Phone : 45851 (3 lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi.

9-6-63

પૂ. ડોકટર.

નાગપુર દ-ા પાઉવધ પકાધિવાડો અકોલા
ની અજા યેથે પરત આવો. ઉતાળો મધ્ય
પ્રદેશ મધીલ છિંદવાડા, પ્રજાત પટૂણ ઇટારસી
ભોપાલ કોરેગા, દબોદા યા ગાવી ભાકો દેવા.
પ્રજાત પટૂણા યેથે અકાદમી કરતા અક
ભાગા ! દિવ્યા સ્વરવી આહે. ભાગ્ય મકો

अशी आहे परंतु रेल्वे लाईन
वर नाही. थोडी मोकळी जागा
पडीक व काही ठिकाणी
अंधारी आहे. दरवर्षी पावसाळ्यात
पाणी येऊन ओल पडते
रेल्वेच्या पायाला धक्का
लागतो. आजूबाजूला झाडी

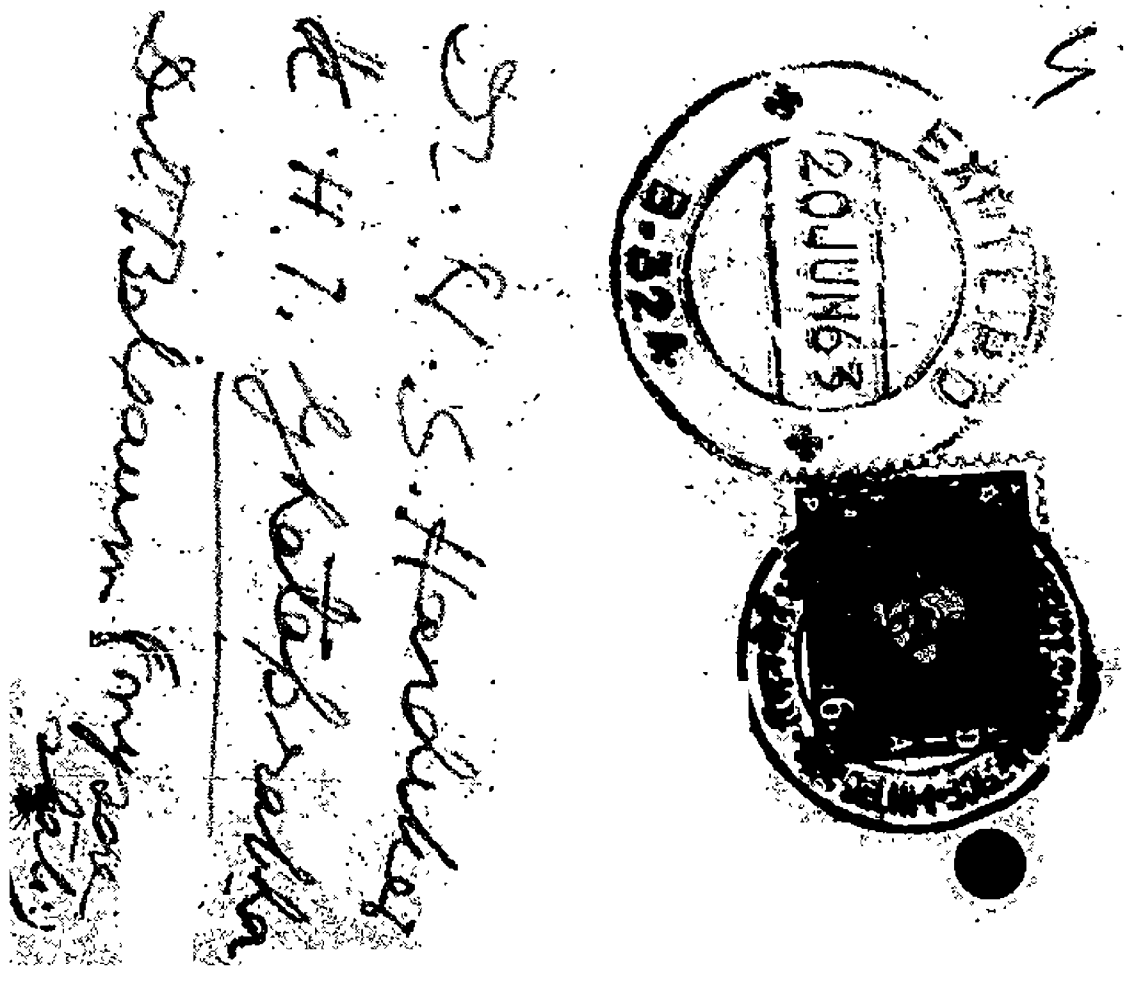

आगलाव्कोट अंकाडमी-च्या योजने प्रमाणे वार्षिक पुर्ट
प्रयत्नकरण्यासंबंधी त्यांनी आपले मत व्यक्त

Grams : CONGRESS Phone : 3589 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1. 27-6-63

पू. डॉक्टर

येथे आल्यानंतर पाठवलेले पोस्ट कार्ड मिळाले
आनंदाचे. पूर्व कार्यक्रमाप्रमाणे.

नागपूर (शोकेर करण्यासंबंधी. मान संख्या ५० होती.
यासंबंधीचा मॉक पार्लमेंटचा कार्यक्रम आपल्या कानावरून
घालण्यासाठी आणण्याचा प्रयत्न करावा लागणार. शिबिराची
व्यवस्था उत्तम होती. आपणास शिबिर आवडले
असेल.

दि. २ ते ११ पंचमढी येथे संघाचे शिबिर
वृद्धिंगत १५ दिवस पर्यंत [illegible]

करता आंक Refresher Camp
चालवण्याचा विचार आहे. हा
कोर्स पूर्ण करून प्रशिक्षणार्थी
व सैनिक दल येथील कार्यक्रम सुरू
होईल. हे शिबिर आगस्ट महिन्यात
Flame Dismantle सुरू करून
सप्टेंबर ७८ ला दिवाळी येथे येथील
काम बंद होईल. पंजाब
मध्ये शांतता पूर्ण वातावरण आहे
आहे. श्री दयानंद स्वामी नागपूरचा
आहे. याविषयी तपशील नंतर कळवीन

आ. रु. वा. रेलवाणी

K. H. I. Gokhale
Asstt Relocation Officer
Rehabilitation Complex

H. S. Hardikar

Grams : CONGRESS Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1. 28.6.83

पू. डोंगरे

मार्च/८२ ते मार्च ८३ पर्यंतचे

India on the March हे रिपोर्ट Book of India Publication Dept. ची आई. काँग्रेसची series '.. year of Freedom' ही आई. व ही पुस्तके मार्गदर्शक आहेत.

नागपूर शेतकरी विद्यार्थ्यांचे पत्र पाठवत आहे. शांताची कवाद्दा ची पुस्तके कधी आहेत. त्यांची मोफत आदी १५ ५ ची प्रति हवी कळवा कार्यकर्त्यांना

३० वा वर्षा या अंकात आहे. पुढील
यादी पाठवून देत आहे. लेखकांना
लेखकीय पुस्तक व लेखन यांची संपूर्ण
सूची तयार करण्याचे काम सुरू
केले आहे. बंगाली व हिंदी यांची
वर्गवारी आहे. सुरुवातीचे ३
महिने. तारा कारी पुढचे महिने
ते ३० पर्यंत येईल अंतीम अंक अंदाज
आहे.

आ.
रा. वा. डोंगरे

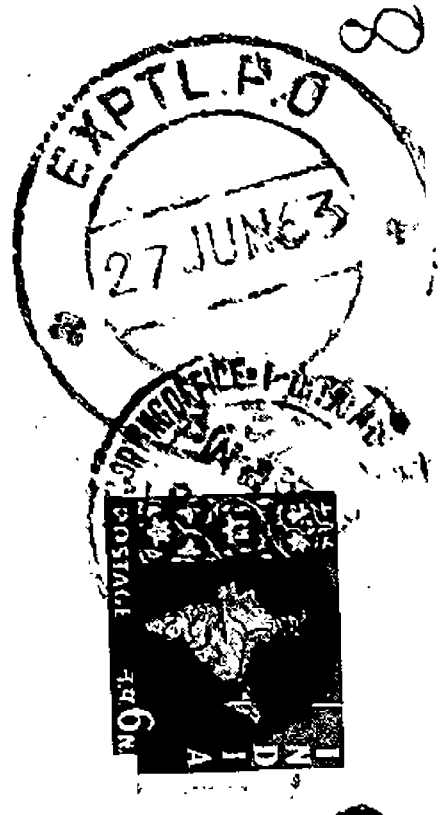

Dr. K. S. Thakur
K. H. I. Kotgharh

m : CONGRESS 9 Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1

26-6-63

पू. डॉक्टर,

आं. आ. वाचक गोंदिर पंचमढी येथे उपवर्ग आहे. ता 12 ते 19 पर्यंत. तीसरा दिवा फार थंड नाही. पाऊस पडणार थोडी थंड हवा. पंचमढी करता इटारसी जाणे पुरेसे वर पिपारिया स्टेशन वर उतरावे लागते. तेथून पंचमढी 32 कि. आहे. पंचमढी च्या तीन दिवसाच्या हा रोलं cum कर प्रवास करणे आले. मी ९ तारखेस येऊन निघेन. आपण याचा विचार,

येवू शकाल का? आपण
येण्यापूर्वी आम्हाला
स्टेशनवर गाडीची व्यवस्था
करता येईल. आपली प्रकृती
बरी आहे. आ.
प. वा. डांगळे

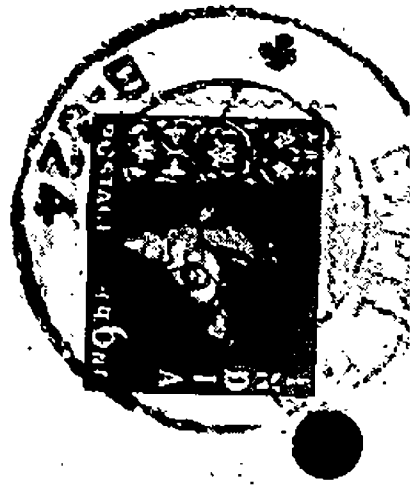

To
Dr. B. R. Ambedkar
1, Hardinge Avenue
Delhi

तार : 'कांग्रेस'

फोन : ४५८५१—५

अखिल भारतीय कांग्रेस कमेटी

७, जन्तर मन्तर रोड, नयी दिल्ली-१

30-8-63

पूज्य बापू,

आपको तार भेजने के बारे में

श्री चांदनी यात्रा विचार के तैयार होने

पर A.I.C.C. सभा (जयपुर) में सब अधिकार

कांग्रेस आदि तार अड़चन पड़ा अब तो हटाने

के बारे में घर-घर चाहिए इसका तार

आपने क्यों नहीं अड़चन किया नहीं

आपण केलेल्या सूचनांवर
विचार करता. ज्योतीच्या
कार्यक्षमतेवर कर्तव्यगार
कार्यकर्त्यांच्या आहेत यातील
कल्पना पंडित. त्याचप्रमाणे तुम्ही
दिलेल्या कार्यक्रमाची नोंद तात्
करण्यात येईल व पुढील
पत्रव्यवहारात त्याचा उल्लेख
करण्यात येईल. आ. स. [illegible]

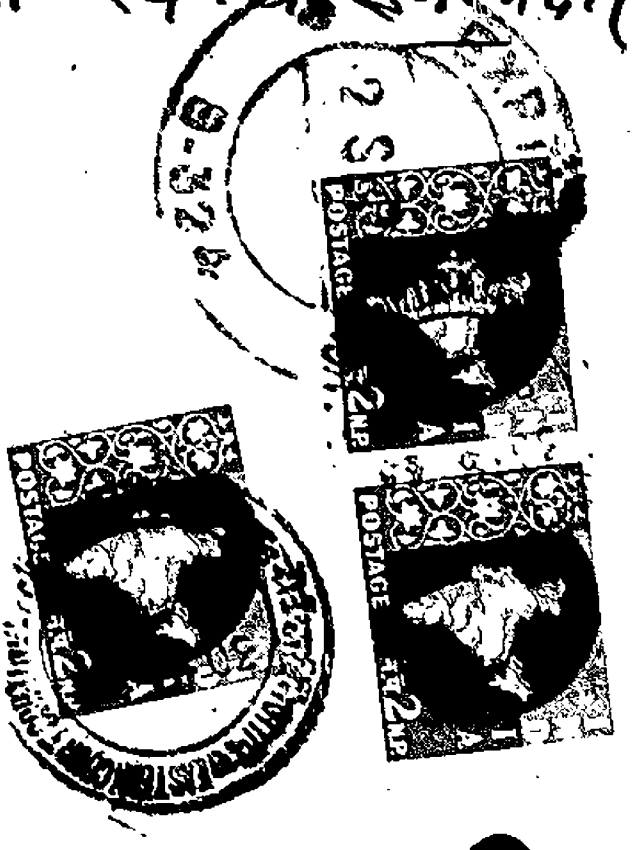

Shri K. S. Hardikar
K.H.I.
Kathgodam
Distt Nainital
U.P.

ams : CONGRESS Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1.

3.6.83

पूज्य बापू,

आपका ता 30 का पत्र मिला।

मी ता 8 को पंचमढ़ी कैम्प करता लेकिन आपका संदेश को कलकत्ता हवाई अड्डा पर पाया स्टेशन पर करीब एक घंटा और कलकत्ता मध्य प्रदेश का दौरा करना है। 4 दिवस होगा फिर 22-23 तारीख पूरा सेशन प्रवास गोवा नहीं तारीख 9 को फिर से शुरू।

तारीख 10 से 14 तक यहीं।

अलग पत्र में आपका पार्टी आनंद की संवेदना

प्रकाशनाची (प्रतीक्षा) यादी
पाठवत आहे.
पावतीचा शेरा नाही आं.
स.वा.दाखवा
ही विनंती
आहे.

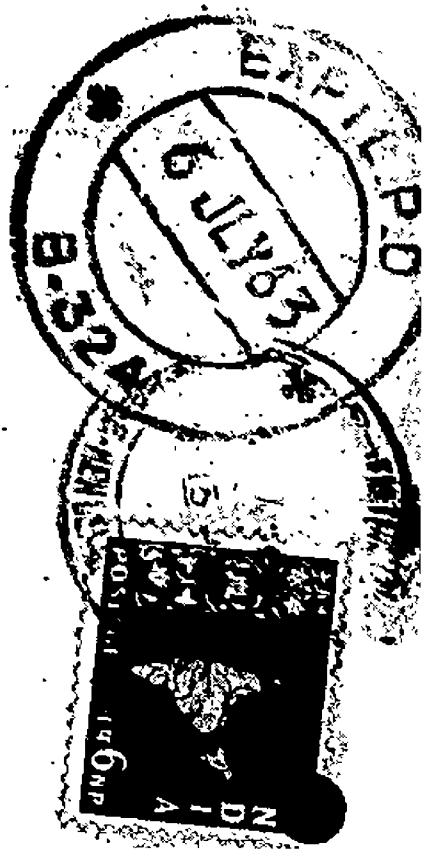

Dr. K. S. Narulkar
Asst. Librarian
Dept. Balaram
Mysore (India)

PHONE : 73111

CONGRESS SEVA DAL

~~OF INDIA CONGRESS COMMITTEE~~

CONGRESS HOUSE,

BOMBAY-4.

Date 17/8/63

Respected Dr. Saheb,

Many days have passed away since you wrote to me on last 18th July 1963. Many things have happened since then. Most outstanding and recent is the Resignation of Smt. Padma Patel as C.W.C. of Congress Seva Dal Bombay. She resigned yesterday & asked me to inform

P.S. Babubhai Gandhi paid Rs 1 towards Tapasvinidevi Fund

you accordingly.
Rawal, Mehida,
Maheshe & Adhyaben
Namaskar on the
'Palaki' of Seva Dal.
But sometimes
they go against
each other rather
than being co-operative.
P.V.B. has asked
Sri Dwarkadas to
take charge from
Padmaben, which
Sri Dwarkadas has
refused. I am O.K.
— R.K. Narake

To

Dr. N.S. Hardikar,
Karnatak Health Instt.
GHATPRABHA.
(Dist. Belgaum)
MYSORE STATE

काँग्रेस सेवादल
चांदा जिल्हा कार्यालय
चांदा. (म. राज्य)

22-8-63

पुज्य पिताजी

सा. न. वि. वि

सेवादल ज्योति आमचे जिल्ह्यात ६ ते ७ व ८ - नोव्हेंबर पावेतो राहणार आहे. त्या वेळी तिन्ही ठिकाणी (राजूरा - चांदा - वरोरा) रॅली आयोजित केली जाईल. जास्तीत जास्त स्वयंसेवक आणि काँग्रेस कार्यकर्ते तसेंच जनता एकत्रित आणण्याच्या प्रयत्नात आहे. सेवादल शक्तिचे प्रदर्शन ह्या ठिकाणी घडविण्याच्या

संकल्पास आशिर्वाद
पाठवाल ही विनंती.
हा कार्यक्रम बघुन
आम्हास स्फुर्ती देण्यास
आपण ही हजर राहाल
ही आशा आहे.

विनीत.
दे.म.दुधाळकर

81

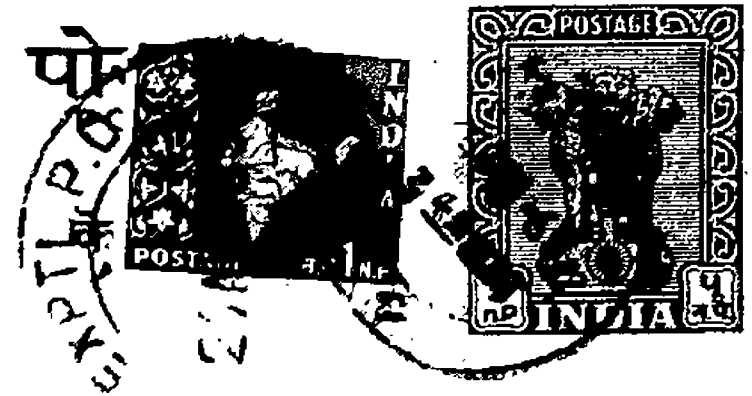

पुज्य
एन. एस. हार्डिकरजी
हेल्थ इन्स्टीट्युट
घटप्रभा
जिल्हा-हुबळी (मैसूर)
प्रदेश.

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी
मुंबई

१०१ शुक्रवार, पुणे २
३०।८।६३.

पू० डॉ० आंबेडकर
यांना
सादर प्रणाम.

आपली पत्रे मिळाली. जवळ पुणे, सातारा, सांगली येथून आंध्रमध्ये जाणारे आहे. आदल्याही खासदारांनी दौरा केलेला आहे. मला पुण्यातील व्यवस्था करण्या संबंधी यांनी लिहिले आहे. या प्रमाणे यथील. निवडणुकीचा पार पडल्यानंतर मुंबईचे मी कार्यक्रम लावीन.

प्रांतातील वरिष्ठ सेवादलाचे पदाधिकारी कॉंग्रेस कमिटयांच्या निवडणुकीत हिरिरीने भाग घेत आहेत ते

मानलेले दरपत्रकांना डाकूक आहे. दरपत्रके
[illegible] कारिन नाहीत. [illegible] [illegible]
कवाने [illegible] कवाने व [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
कधी व [illegible] होते. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

फोन नं. ६५७२४

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. _____ दिनांक 10/12/1982

प्र० डॉ० साहेब
यांना
सादर प्रणाम.

५० जिल्हाध्यक्षांचे पत्र आले आहे. मला या पत्रा
मुळे संशोधन झाला आहे. ५० मामासाहेब दरगीनी कर पत्रकार
ओका समारंभात केले होते. यांनी काय्यली विचारणा केली.
मायणा मुख्यालये केव्हा सेवानिवृत्त यांनी विचारले आहे?

આપના કુશળ હોવાની આશા રાખું છું.

કાંઈ નવી નવીન

યોજના ચેક્કસ ચટપ્રકાશન

આવે એવી વાટે. આ નવીન

ચટાકાકીને સર્વિસ યોગ્ય

પ્રકારે કામકાજ ચુનવીને તે

દિલ્હીમાં હાજર આવે:

કરો.

આપણાં પવિત્ર સેવેન

વંદન.

આપનો —

ચટપ્રકાશ

પૂજ્ય શ્રી ૧૦૮

મુનિ શ્રી ૧૦૮

કર્ણાટક દેશમાં દક્ષિણ વિહાર

ચટપ્રકાશ

કોલ્હાપુર મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય

27

सांगली जिल्हा काँग्रेस-सेवादल

काँग्रेस भवन
सांगली
दि. ११।९।६७

पू० डॉक्टरसाहेब,

सादर प्रणाम.

ओतिपी तरिख येडीही बदलेली ओह. सांगलीस दि. ७ ऐवजी दि. १२ व १३ अशी ओह. व १४ रोजचा कार्यक्रमही, आपण आन दलपतीचे नसे ठाऊक आपेजे ओह. अविरत आपणाक कळवीत ओह. तथा कार्यक्रमाच्या तयारीसाठी दौरा वर आहे. तयारी सुरू ओह.

डॉक्टरसाहेब आपणास भी कायविलेले रघळ मिळाले वां? कारण उत्तर अंतीच आले नाही. तुमच्याकडे संबंधी समजु शकले नाही. आपल्या पत्राची वाट पाहात आहे. कळावे. ही विनंती.

आपला नम्र
[illegible]

24

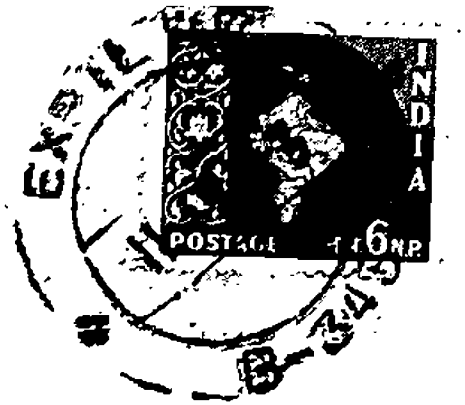

पू. डॉ. ना. रघु. हर्डीकरी
फर्नांडिस हेल्थ इन्स्टीट्यूट, घटप्रभा

घटप्रभा

जि. बेळगांव

सांगली जिल्हा काँग्रेस कमिटी,

"काँग्रेस-भवन" सांगली.

फोन नं. ९१

ता. २७।९।६३

का. नं.

पू० डॉक्टरसाहेब,

आदर प्रणाम,

आपले पत्र मला आतांच मिळाले व ठरल्या अनुसार - विलिंत झाले. आपले स्वास्थ्य हे अतिशय चांगल्या प्रकारे व आकर्षक - स्वरूपात निर्मीत तयार करू. पंढरी अद्याप व पुढे पंढरी जादा तालुक्यें मध्ये पक्षाकडुनि अभ्यास तयार करून घेवू अशी विनंती आहे. दादा ७० वर्षे पूर्ण होत आहेत त्यानिमित्ताने पक्षीय वर्षापर्यंतचा अहवाल तयार आढावा घेत असतांना आपल्या अनुपस्थितीचा खेद वाटतो. आणि महाव्यूहातील सेनापति सैनिकांना दे एक मार्गदर्शक ठरेल असे वाटते. आणि हे काम ही तातडीने व्हावे अशी त्यांची आग्रहाची सूचना आहे.

अपेक्षा आहे. आणि तो निश्चीत आमच्या आशा
सदा स्वामी आहे. यात्री आहेत नाही.

सध्या तिन चार दिवस झाले नूतन मध्यकांपे-
मध्ये त होऊनच देतो. यत 3 या राष्ट्राजात आहे.
अतिथ्या परंपरेचे तथापि सुरु आहे, तसेच मान.
पत्रिनधींचे स्वागत आदर होत. सोनी अरति अनेक
चंद्रमेपर्यंत राहण्यास अनेकांचे आहे पाहेत आहे.
आपला उत्तरासाठी वाट पाहेत आहे. व तसेच
पुन्हा भेटी ची. कळावे ही विनंती

आपला

फोन नं. ६०७२५४

महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस कमिटी

टिळक भवन, गोखले रोड (दक्षिण),
लोकमान्य नगर, दादर, मुंबई नं. २८.

जा. नं. मप्रा/ESD/63 दिनांक २० सप्टेंबर ६३,

पूज्य श्री हार्डिकरकाकांच्या पवित्र स्मृतीस,

सप्रेम नमस्कार.

वि० वि० आपले १८-९-६३ चे पत्र मिळाले वाचून आनंद झाला. आपण लिहिल्या प्रमाणे दोन्ही पत्र संबंधितांचे पत्रासह पाठवून दिले आहे. यापुढे नियमित पाठवून देऊ.

महाराष्ट्रात ५ योजित कार्यकर्त्यांचा संघ चांगला झाला आहे. लवकरच ५ ठिकाणी शाखा उघडण्याचे ठरविले आहे. कामाला चांगला वेग येऊ लागला आहे.

Gram : CONGRESS 29 Phone : 45851 (five lines)

ALL INDIA CONGRESS COMMITTEE

7, Jantar Mantar Road, New Delhi-1

जयपुर

३·१०·८३

पू: डॉक्टर

मी आज सकाळी येथे आलो. दुपारी रानीच गाडीने दिल्लीस जाईन. ३ तारखेस परत येऊन आणखी अस्वस्थ व माझ्या तब्येतीच्या बाबतीत अस्वस्थ. डायरेक्टर यांनी व विमल ताई त्यांच्या घरी आपल्या पथ्यात लक्ष देत आहेत. ४ ते ७ दिवस कोणत्या व्यायामा तेथे राहावे लागेल? ३१ ऑक्टो. ची आपली राजधानी आहे. सविस्तर पत्राने कळवीन आहे.

आ. स्वा. जोशी

30

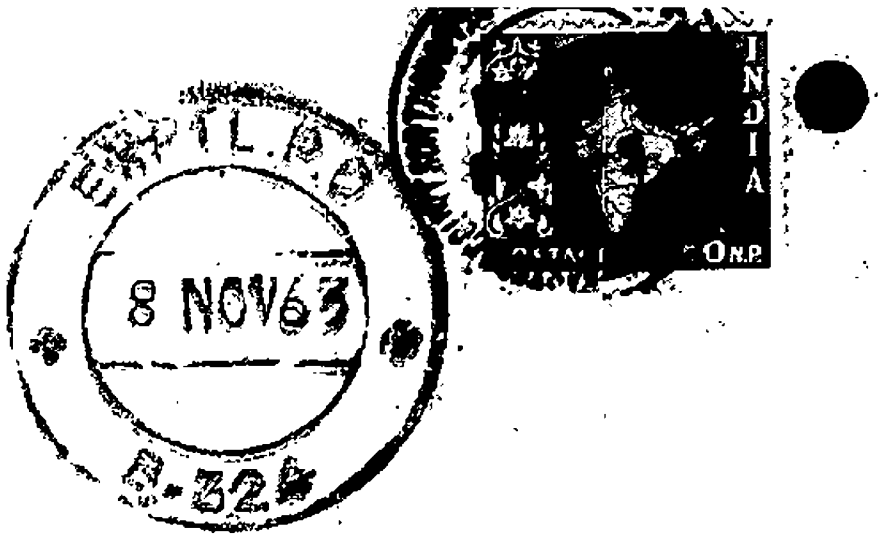

Dr. N. S. Hardikar
Karnataka Health Institute
Lalbagh
Belgaum (Mysore)

नागपुर
१८.१०.६३

पुज्य नाना
डॉ० हुडीकर साहेब
यांचे सेवेशी

आपणांस माझे नागपुर नगर सेवादला-
तर्फे ४० व्या सेवादल ज्योति च्या
आगमना प्रित्यर्थ "सेवादल सोवीनीर"
का८ढ्यांचे नागपुर सेवादलानें करविले
आहे. त्या करीता आपणांकडून
संदेश व खालील विषयावर
लेख मागविला होता. विषय—
"नागपूर कारागृहांत सेवादल जन्म"

अजून आपला लेख आम्हास
प्राप्त झाला नाही. तरी कृपया
आपण आम्हाला संदेश व
लेख देऊन आम्हा बालकांना

आशीर्वाद आले होत्या आपल्या
चरणी आशा बाळगतो.

३२

विनीत.

वि.पि.आहेराळकर

नागपूर

दि.१८-१०-६३

कार्यकारी संपादक
सेवादल सोवीनीर
नगर कॉन्. सेवादल
फलाळल देवळीयकर.
भवन चिटणीस पार्क जवळ

पोस्ट कार्ड
Post Card
केवल पत्ता
ADDRESS ONLY

To Shri N. Hathaliya

Cl. Sevadal Congress Sanchalak

Sevadal

Kasturba Nagar

NAGPUR-1

INDIA

53 नागपूर

नगर काँग्रेस सेवादल नागपूर
दि. १८-१०-६३

पूजनीय डॉ. हर्डीकरसाहेब
यांचे चरणसेवेसी

पत्र देण्याचे कारण की, नागपूर सेवादला तर्फे ४० व्या सेवादल वर्षज्योतीच्या समारंभा निमित्त सेवादल सोवीनीर काढण्याचे निश्चीत केले आहे. आपणाकडे "नागपूरात काँग्रेसच्या सेवादलाचा जन्म" हा विषय देण्यात आला होती नव्हे आमची तशी इच्छा आहे की आपला या विषयावर लेख यावा. तसे मी दिल्लीच्या पत्त्यावर लिहले होते. ते पत्र मिळालेच असेल. तरी पण आपला लेख व संदेश दि० २४-१०-६३ पर्यंत खालिल पत्त्यावर पाठवून आम्हा कार्यकर्त्यांना

आपला आशीर्वाद असावा. नगरकॉन्ग्रेसचे
निवडणूक होऊन श्री डॉ. दुबगकर
निवडून आले आहेत. कष्ट दीर्घ

आपला बालक

विठ्ठल महाकाळकर
कार्यकारी संपादक
(सेवादल लोकवाणी)
नगर कॉंग्रेस सेवादल नागपूर

नागपुर
१८.१०.६३

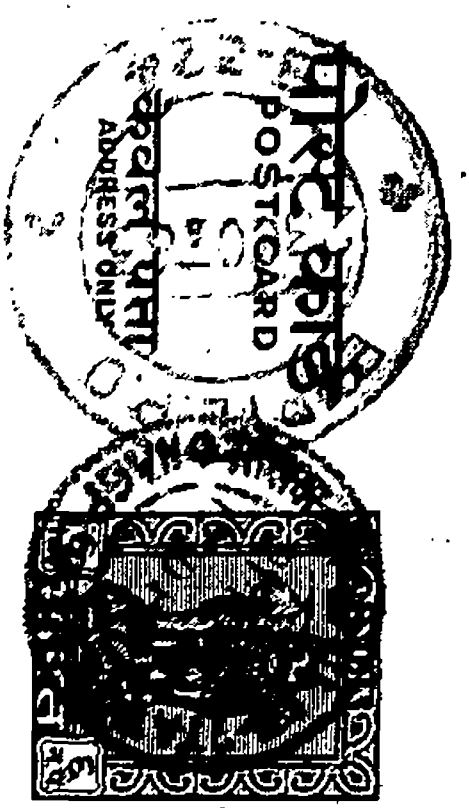

प्रति,
डॉ० [illegible]
[illegible]

मा. सु० डॉक्टर साहेब दुबगकर यांस,
सेवादल संचालक अखिल भारतीय
काँग्रेस कमेटी, दिल्ली.